

Úvodník

Čermák Karel: Šustáky a transistáky	5
-------------------------------------	---

Články

Veselý Jan, Rakovský Adam, Holešínský Petr: Soudní exekutoři – efektivní způsob vymáhání pohledávek	8
Vantuch Pavel: Co přináší zákon č. 137/2001 Sb. o ochraně svědka a dalších osob?	23
Šimíček Vojtěch: Domovní prohlídka v judikatuře Ústavního soudu	39
Baudyš Petr: Kolik fyzických osob tvoří manželství?	46
Pěcha František: Malá poznámka k článku Petra Baudyše „K obnovení důvěryhodnosti zápisu o právních vztazích v katastru nemovitostí“	49
Ševčík Vlastimil: Taktika obhajoby (prvá část)	50

Z judikatury

- K příslušnosti soudu ve věcech přezkoumání zamítavého rozhodnutí České advokátní komory o zápis do seznamu advokátů a advokátních koncipientů 61
- K procesnímu postupu při stanovení výše poplatku za kopii protokolu v trestní věci 62

Z České advokátní komory

- 1) Informace o schůzi představenstva ČAK konané ve dnech 14. – 15. 6. 2001 64
- 2) Zasedání Stálého výboru Evropské rady advokátních komor a Výboru CCBE pro střední a východní Evropu PECO v Praze, 28. a 29. června 2001 66

Z kárné praxe

Jde o závažná porušení povinností advokáta, jestliže po převzetí zastoupení nepodá dohodnutou žalobu, klienta nepravdivě ujišťuje, že je vše v pořádku a že jednání bude nařízeno, jestliže klientovi neumožní telefonický kontakt, jestliže nevyzvedává na poště dopisy a v důsledku toho neodpovídá na výzvy kontrolního oddělení ČAK a jestliže po přestěhování své advokátní kanceláře neoznámí bezodkladně novou adresu ČAK ani soudům, takže zmaří doručování písemností. 68

Obsah

Ze zahraničí

Maďarsko – Nová pravidla výkonu rozhodnutí (Jörg Nürnberger)	71
Rakousko – Současné počty advokátů – V. M.	73
Slovensko – Bulletin slovenské advokacie č. 2/2001	74
USA – Hiram Z. Mendow – právník, který obhajoval Al Caponeho, učil basketbal a na odpočinek šel ve 102 letech (Aleš Dostál)	78

Recenze, anotace

M. Součková a kolektiv: Zákoník práce. Komentář (recenzent Věra Přenosilová)	79
M. Hrušáková a kolektiv: Zákon o rodině. Komentář (recenzent Milan Hulmák)	82
Zamyšlení nad Souborem rozhodnutí NS a jeho významem pro sjednocení právní praxe (recenzent Michal Pokorný)	84

Víte, že... (Stanislav Balík)	87
-------------------------------	----

Sbírka útěchy

Vzkříšení (Stanislav Balík)	88
-----------------------------	----

Názor

Fotografie v soudní síni (Marta Ehlová)	89
---	----

Z minulosti

Dr. Bouček versus E. E. Kisch (Jan Štěpán)	90
--	----

Z odborného tisku (Jaroslava Vanderková)	91
--	----

Tisk o advokacii (Jaroslava Vanderková)	94
---	----

Různé

• XI. karlovarské právnické dny (Drahoslav Sojka)	100
• Sdělení určené těm, kteří se chtějí obrátit na Evropský soud pro lidská práva	106
• Vzor plné moci pro zastupování v řízení před Evropským soudem pro lidská práva	114
• Informace o chystaném britsko/českém advokátním semináři	116

Nakonec (kresba L. Lichého)	117
-----------------------------	-----

Inzerce	118
---------	-----

Šustáky a transistáky

Vsadel bych se, že už ani polovina laskavých čtenářů neví, co to byl takový šusták. Přitom nejméně jedno desetiletí, tak zhruba koncem padesátých a začátkem šedesátých let, jste byli bez šustáku úplně nemožní, neboť šusták byl symbolem vymožeností naší technické civilizace, stejně jako transisták, takže kdo chtěl být in a up-to-date, sedával tenkrát na pláži u Máchova jezera zahalen do šustáku (modrý, tenký, lehký šustící plášť z čistého nylonu), nedbale žvýkal chewing gum značky Wrigley (obal ležel na dece), a hlasitě vyhrával na transisták (malé, přenosné rádio obsahující transistory), přičemž opodál byl o strom nenápadně opřen skútr Manet (jednostopé motorové vozidlo, jež se jen výjimečně podařilo uvést do chodu). Okamžitě vidíte, jak se svět za těch čtyřicet, padesát let obrovsky změnil k lepšímu, jelikož dnes jste letecky s Fischerem na pláži na Mallorce, letadlo se také jen výjimečně podaří uvést do chodu bez dlouhých obtíží), úpíte (hlavně dámy) ve značkových riflích h.i.s. a v triku s krokodýlem, přičemž úplně odvázaně z mobilu Paegas odesíláte důležitou esemesku babičce do Krátonoh (Babicko mame se dobre mas se taky dobre otaznik). Jste zkrátka zase in a up-to-date, jako vždy.

Dosažený pokrok je ovšem nic proti tomu, co nás teprve čeká, až vláda prodá další licence mobilním operátorům za oněch kýžených 20 miliard, z nichž mi už letos zvýší důchod o 11 %. Já už budu mít těch 11 % dávno propitých a prokouřených, kdežto vy budete muset ještě za dvacet let parádně cvakat mobilnímu operátorovi na těch ode mne propitých 20 miliard, a to za to, že lítáte po pláži na Borneu, abyste našli pokrytí pro svůj papírový mobil na jedno použití, jímž jste napojení na internet, jehož informace jsou jaksi zmatené v důsledku řádění viru Code Red XVI, takže 18. vydání publikace „E-commerce from cradle to grave“ (nekecám, vyšlo to už teď) vám není plně srozumitelné; a k tomu ještě zároveň komunikujete s babičkou v Krátonohách, kterou vidíte jako živou, jak si vaří kulajdu. Ostatně, taky Fischerovo letadlo, kterým se máte z Bornea vracet, bude na jedno použití, neboť bude uškrikované od Koženého, který tímto způsobem splatí dluhy dědicům svých nešťastných akcionářů. No, zacvaknete to zase v rámci stále většího a většího pokroku a štěstí. Útěchou vám budiž, že ušetříte na toaletním papíru, který věda a technika kvůli trvale udržitelnému rozvoji mezi tím vyvine do podoby určené k trvalému používání.

Když už jsme tak u těch licencí, mne skutečně fascinuje dávná obratnost vlád (nejen naší) při obstarávání financí od obyvatelstva. Především je nutno, v souladu s panujícími ekonomickými paradigmaty, prohlásit něco většinou neuvěřitelného za veřejný statek a přivlastnit si to. Tak třeba prostor. Prostor je můj. Chceš využít prostoru tak plať, a dopředu. Jak dostaneš své peníze zpět, to už je tvoje věc. Naštěstí už i ti mobilní operátoři si nejsou jisti, že se najde dost poštelců, kteří jim jejich vládě odevzdané peníze vrátí. A jestli ano, kolik to bude stát? Banky, reklama, novináři, právníci. Ať je tomu jakkoliv, tohle je skutečné a masivní přerozdělování od těch ubohých majitelů šustáků a mobilů, zblblých reklamou a zmanipulovaných prý veřejným míněním, k mocenským strukturám politiky a ekonomie. A jak je to přerozdělování krásně neprůhledné! Prostor jako veřejný statek by se jistě dal k účelům přerozdělování využít daleko víc, než dosud. Co taková licence na šíření zvukových vln mluvením? A co třeba čas? Vzduch, voda, sluneční záření?

Tuhle jsem četl v jakýchsi novinách článek nazvaný „Vysokoškolské vzdělání je cenný veřejný statek“. No nazdar! Ještě tohle! Je-li tomu tak, pak přece nejen vysokoškolské, ale každé vzdělání je cenný veřejný statek. To, co máme, dámy a pánové, v hlavách, to patří veřejnosti, což v zastupitelské demokracii, tak jak se nám leckým prezentuje, znamená politickým stranám, parlamentu a vládě. My si mírnixtýrnix užíváme veřejné statky, vložené do našich více či méně zabeđených palic, bez jakékoliv licence, a hlavně bez licenčních poplatků, ledaže bychom za takový poplatek považovali daň z příjmů obyvatelstva, což je nepochybně hloupost. Já bych ve světle vědeckého poznání, že vzdělání je cenný veřejný statek, ihned zrušil školství a vypsál bych veřejnou soutěž na licenci tzv. antidebilních operátorů. Tak třeba antidebilní operátor Eurodub a. s. (bývalá Devítiletá základní škola v Hustolesích) by za mizerných 980 milionů (ihned splatných) získal licenci na veřejný statek vzdělání základní všeobecné na území okresu Jeseník v příštích deseti letech. Jak to dostane zpátky, to už by byla jeho věc; nejspíš by ovšem vybíral nějaký drobný poplatek za každé použití veřejného statku, vpraveného do hlavy frekventanta antidebilním operátorem, v příštích dvaceti letech po absolutoriu. Tak např. za sepsání milostného dopisu „Franto, myluji te“ by absolventka Bětka zaplatila antidebilovi částku Kč 55,-, kdežto za pozdější dopis „ty hajzle, di do Hayek“ už Kč 83,-, neboť použila i znalostí z ekonomie.

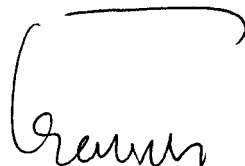
Nesmírnou výhodu by vzdělání jako veřejný statek mělo pro ČAK. Ta by se stala ve smyslu ustálené terminologie tzv. významným hráčem na trhu antidebilních licencí a pěkně by si konečně namastila kapsu. Licenci na veřejný statek „vzdělání advokátní všeobecné praktické české“, což by byl nejrozšířenější typ antidebilní licence na trhu advokátního vzdělání, by prodávala advokátům na tři

roky a kus za pouhé 3 miliony Kč, což při počtu dvou tisíc koncipientů by přineslo takových 6 miliard, které by bylo možno výhodně přerozdělit vybraným funkcionářům Komory, zejména členům kárné komise. I zde by již bylo věcí majitelů licencí, jak se dostat zpátky ke svým penězům. Každý koncipient, poté, co by se i on stal advokátem, by byl za použití veřejného statku ve své hlavě zajisté povinen splácet svému bývalému šéfovi a jeho dědicům až do smrti nemalé částky. Lehce si dovedete představit účty vystavované klientům, na nichž by kromě odměny za právní služby byly celé stránky tzv. ADP (antidebilní poplatek), jako třeba ADP čtení psaní, ADP počty, ADP sexuální výchova apod., takže po připočtení DPH by se klient nad fakturou zase tak moc nesmál. Určitě by se ale smála Marie Terezie. ADP bych rozhodně vybíral též jako rodič, např. ADP mytí rukou po použití WC.

Ostatně toto pojetí není tak vzdálené právnímu citění těch ctěných kolegů, kteří už teď od klientů vedle odměny za právní služby požadují ještě autorský honorář za užití svých uměleckých děl a opatřují každou svou písemnost, např. upomínku „koukej solit, ty lumpe, ať ti někdo nedá do tlamy“, značkou © Mgr. Ctislav Vičura.

Ale co, klienti si to stejně všechno zase přičtou na tom šušťáku, co bez něho nemůžete být, chceme-li být in a up-to-date v tomto globalizovaném světě.

Srpen 2001

Karel Čermák

Bulletin advokacie jako jediný odborný časopis přináší pravidelně informace o obsahu periodik z oblasti práva a hlavních souvisejících oborů.
Dnes na stranách 91 – 94.

JUDr. Jan Veselý, Ph.D., JUDr. Adam Rakovský, Mgr. Petr Holešínský¹⁾
advokáti, Praha

Soudní exekutoři – efektivní způsob vymáhání pohledávek

I. ÚVOD

Dne 3. dubna 2001 byl ve Sbírce zákonů uveřejněn pod č. 120/2001 Sb. nový zákon, který má napomoci budování právního státu, zlepšit vynutitelnost práva a vymahatelnost pohledávek, a to zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) (dále jen „EŘ“ nebo rovněž jen „**exekuční řád**“). Jedná se o zákon, který část veřejnosti (a to nejen odborné) netrpělivě očekává, neboť užití tohoto institutu v jiných evropských zemích přispělo k podstatně rychlejšímu vymáhání pohledávek z obchodního styku. V tomto článku poukážeme na některé základní odlišnosti obecné a zvláštní části tohoto zákona a s ohledem na zaměření Bulletinu advokacie se vyjádříme i k některým, z pohledu advokáta možná kontroverzním ustanovením EŘ.

II. OBECNÁ ČÁST PROVÁDĚNÍ EXEKUCÍ SOUDNÍM EXEKUTOREM

K některým podstatným rysům obecné části exekučního řádu jsme se již vyjádřili na stránkách jiného právního časopisu,²⁾ a proto se v této části našeho článku zaměříme pouze na skutečnosti tam neaktcentované, ale přesto podstatné. Dle § 1 odst. 2 EŘ vykonává exekutor „...*nucený výkon exekučních titulů (dále jen „exekuční činnost“)* a *další činnosti...*“ Dle § 74 odst. 1 EŘ „*Exekutor může v rámci další činnosti (a) poskytovat právní pomoc po vydání exekučního*

---

1) Autoři jsou spoluvůrci zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů

2) Srov. Veselý, J., Rakovský, A., Šimková, R.: *Soudní exekutoři – alternativa výkonu rozhodnutí*, Právní rozhledy č. 6/2001, str. 254 – 261.

titulu, jakož i v souvislosti s exekuční činností a další činností, (b) sepisovat listiny a vykonávat jinou činnost, stanoví-li tak tento zákon (exekuční řád – pozn. aut.).“

Z textu exekučního řádu tedy vyplývá, že exekutor bude provádět v zásadě dva druhy činností, a to (a) exekuční činnost, a (b) další činnost. Touto další činností exekutora může být:

- (a) právní pomoc oprávněnému či povinnému po vydání exekučního titulu, jakož i v souvislosti s exekuční činností a další činností [§ 74 odst. 1 písm. a) EŘ],
- (b) sepisování listin – exekutorských zápisů [o dohodě účastníků se svolením k vykonatelnosti tzv. „vykonatelné exekutorské zápisy“ nebo o osvědčení skutkového stavu děje nebo věci – § 74 odst. 1 písm. b) EŘ ve vazbě na § 78 EŘ],
- (c) jiná činnost, pod kterou lze podřadit dle dikce exekučního řádu:
  - (ca) úschovy (peněz, listin nebo movitých věcí) dle § 75 odst. 1 EŘ,
  - (cb) provádění dražeb movitých a nemovitých věcí na návrh vlastníka či osoby oprávněné disponovat s věcí – § 76 odst. 2 EŘ,
  - (cc) jakékoliv činnosti na základě pověření soudou (doručování písemností soudou, činnost soudního vykonavatele atd.) – § 76 odst. 1 EŘ.

Pouze na „trhu“ těchto právních služeb bude exekutor (zdnalivě) konkurovat již zavedeným právníckým povoláním jako jsou notáři a advokáti. Překrývání činností exekutora s činností advokáta však bude naprosto minoritní, protože se týká pouze právní pomoci oprávněnému či povinnému po vydání exekučního titulu³⁾, a dále úschov. Hlavní náplní práce exekutora bude výkon exekuční činnosti.

III. EXEKUČNÍ ČINNOST

Exekuční činnost je těžištěm celého zákona a hlavní náplní tohoto svobodného povolání. Exekuce podle exekučního řádu má ovšem některá zásadní specifika a odlišnosti od výkonu rozhodnutí prováděného soudy již v obecné části provádění exekucí. Jednotlivé fáze exekučního řízení dle exekučního řádu podstatně z pohledu advokáta jsou následující:

³⁾ Ustanovení opravňující exekutora poskytovat ničím neomezený rozsah právních služeb byla vypuštěna hned na počátku legislativních prací, s ohledem na slovenskou zkušenost s aplikací tohoto ustanovení. Viz Veselý, J., Rakovský, A., Šimková, R., Rychtálková, S.: *Zákon o soudních exekutorech do našeho právního řádu?*, Parlamentní zpravodaj č. 9/1999, str. 18.

1. Návrh na provedení exekuce
2. Výzva k doplnění, opravě či upřesnění návrhu
3. Usnesení o nařízení exekuce
4. Vydání exekučního příkazu
5. Některá z forem obrany povinného proti exekuci
  - a) odvolání (proti usnesení o nařízení exekuce)
  - b) návrh na zastavení exekuce (buď částečně či v plném rozsahu)
  - c) návrh na odklad exekuce
  - d) dobrovolné splnění vymáhané povinnosti
  - e) uplatnění námítky podjatosti exekutora
6. Samotné provádění exekuce poté, co bylo zamítnuto odvolání, návrh na zastavení či odklad, popř. námítka podjatosti byla soudem zamítnuta
7. Vylučovací žaloba
8. Rozvrh
9. Vymožení nákladů exekuce

K samotnému návrhu na provedení exekuce je třeba konstatovat následující. Jeho obligatorní náležitostí je uvedení, který exekutor má být provedením exekuce pověřen (§ 38 EŘ). Chybí-li tato informace a nelze-li ji z kontextu návrhu dovodit, pak je třeba návrh posuzovat jako návrh na provedení výkonu rozhodnutí podle o. s. ř. se všemi z toho vyplývajícími důsledky. Pokud je možné dovodit, že oprávněný se domáhá provedení exekuce soudním exekutorem, avšak jeho výběr např. ponechal na úvaze soudu, pak se jedná o podání nesrozumitelné a oprávněný musí být vyzván k opravě či doplnění návrhu spolu s poučením, jak má oprava či doplnění proběhnout (§ 39 EŘ). Stejně tak musí být poučen, že pokud tuto svou procesní povinnost nesplní, pak bude řízení zastaveno (§ 39 odst. 2 EŘ). Podá-li oprávněný návrh přímo k soudnímu exekutorovi (§ 44 odst. 1 EŘ), je zřejmé, že exekutorem má být ustanoven ten, komu byl návrh podán. I v tomto případě je však namíste vyzvat oprávněného k upřesnění návrhu.

Je-li návrh úplný, přesný, srozumitelný a je-li doložen vykonatelný exekuční titul (náležitosti titulu jsou stanoveny v § 39 – § 43 EŘ shodně s o. s. ř.), pak soud zásadně bez jednání nařídí exekuci ve lhůtě 15 dní od doručení návrhu (§ 44 odst. 2 EŘ). Ustanovení o procesní lhůtě dané soudu je jedním z největších výdobytků exekučního řádu a lze tak předpokládat podstatné urychlení celého řízení na rozdíl od řízení o výkon rozhodnutí, kde lhůta pro nařízení exekuce stanovena není. Byť se nedomníváme, že stanovení procesních lhůt je všelékem pro urychlení řízení, je rozhodně lepší než neexistence lhůty pro rozhodnutí soudu vůbec. Minimálně by měl plnit motivační funkci pro plnění povinností příslušným exekučním soudcem.

Nejdůležitějším důsledkem nařízení exekuce je generální inhibitorium, tedy zákaz nakládání s majetkem (§ 44 odst. 7 EŘ). Toto inhibitorium je generální

v tom smyslu, že postihuje všechny majetek povinného, tedy i ten, o kterém exekutor či soud v době nařízení exekuce neví. Tato širší inhibitoria je však vyvážena povolením jistých výjimek. Jedná se o nakládání s majetkem v mezích běžné obchodní činnosti, při uspokojování základních životních potřeb, a správu a údržbu majetku. Exekuční řád sankcionuje jakýkoliv úkon dlužníka, kterým vybočuje z kautel generálního inhibitoria po nařízení exekuce, výslovně absolutní neplatností na rozdíl od o. s. ř., kde je tento účinek dovozován pouze doktrinálně.

Ihned po vydání usnesení o nařízení exekuce (tedy aniž by bylo doručeno dlužníkovi!) je exekutor oprávněn vydat exekuční příkaz. Proti usnesení exekutora o vydání exekučního příkazu není přípustné odvolání ani jiný opravný prostředek. Vydání exekučního příkazu má řadu zásadních důsledků: a) jednak se jím upřesňuje, který majetek bude postižen a vyplývá z něj i způsob provedení exekuce, b) důsledkem doručení exekučního příkazu dlužníkovi či poddlužníkovi je bezvýjimečné inhibitorium, tedy bezvýjimečný zákaz povinnému nakládat s majetkem, který je postižen exekučním příkazem, c) okamžik doručení exekučního příkazu určuje pořadí prováděné exekuce, a to při konkurenci více exekucí prováděných exekutory podle exekučního řádu, ale především při konkurenci více druhů exekuce (správní, výkonu rozhodnutí, provádění exekuce).⁴⁾ Exekuční příkaz ovšem může být vydán pouze na majetek, který je přesně určen a exekutor jej tedy zná. Na majetek, který exekutor nepostihl exekučním příkazem se dále vztahuje generální inhibitorium jako důsledek nařízení exekuce soudem a povinný může tohoto majetku použít k dobrovolnému splnění vymáhané povinností, popř. k uspokojování základních životních potřeb.

V okamžiku doručení usnesení o nařízení exekuce a případně také exekučního příkazu se poprvé seznamuje povinný se skutečností, že jeho majetek bude použit na úhradu judikované pohledávky věřitele. V tomto okamžiku může povinný (dlužník) poprvé zvolit advokáta a jeho prostřednictvím se bránit proti dopadům nařízené exekuce. První možností obrany je samozřejmě dobrovolné splnění vymáhané povinnosti. Druhou možností je podání odvolání, avšak s vědomím, že namítat lze pouze nedostatek podmínek pro nařízení exekuce (§ 44 odst. 10 EŘ). Třetí možností je návrh na odklad exekuce a čtvrtou možností je návrh na zastavení exekuce.⁵⁾ Poslední možností je uplatnění námítky podjatosti, avšak jejím důsledkem je maximálně skutečnost, že provedením exekuce

⁴⁾ K tomu srov. zákon „o střetu exekucí“, tj. zákon č. 119/2001 Sb., kterým se stanoví pravidla pro případy souběžně probíhajících výkonů rozhodnutí.

⁵⁾ K těmto institutům jsme se jednak vyjádřili v článku v pozn. 1 a jednak k nim existuje dostatečná judikatura a právní doktrína. Nebudeme se jimi proto dále v článku zabývat.

bude pověřen jiný exekutor. Exekuce samotná a účinky rozhodnutí exekutora a soudu trvají, avšak po dobu sporu o podjatost či nepodjatost exekutora je všechnen majetek povinného „zmrazen“.

Nutno poznamenat, že o všech těchto procesních prostředcích obrany povinného, s výjimkou dobrovolného splnění, rozhoduje soud.

K samotnému provádění exekuce se vyjadřujeme podrobně níže. Pokud se týká vylučovacích žalob, tak lze plně aplikovat stávající praxi, včetně spojení podání vylučovací žaloby s návrhem na odklad provádění exekuce [§ 52 odst. 1 EŘ ve vazbě na § 266 odst. 2 o. s. ř. a § 268 odst. 1 písm. f) o. s. ř.]. Jediná pochybnost může vzniknout ohledně osoby pasivně legitimované, neboť dle § 267 odst. 1 o. s. ř. se podává vylučovací žaloba proti oprávněnému. S ohledem na to, že exekuci provádí exekutor sám, bez pokynů oprávněného, a sám také rozhoduje o zahrnutí či nezahrnutí věci do soupisu movitých věcí, může se vyskytnout případ, kdy bude podána tato žaloba jak proti oprávněnému, tak proti exekutorovi. Bylo by totiž nespravedlivé, aby exekutor, který určuje způsob provádění exekuce a např. zahrnul věc do soupisu, byl zbaven možnosti zasáhnout do sporu, a naopak byl by to oprávněný, kdo by disponoval s předmětem sporu a případně by mohl nárok povinného uznat bez ohledu na exekutora. Proti tomuto názoru lze samozřejmě argumentovat i tak, že oprávněný je pánem exekuce, a proto je jedině on oprávněn o osudu exekuce a sporů s ní spojených rozhodovat. Definitivní řešení tohoto problému lze očekávat pouze od judikatury, protože přiměřený výklad o. s. ř. v tomto případě nedává jasnou odpověď.

Nutno poznamenat, že jsme nevyčerpali všechny novinky a změny zakotvené v obecné části exekučního řádu, rozsah tohoto článku však širší pojednání nedovoluje a nezbyvá nám než odkázat na internetové stránky www.soudniexekutor.cz, jinde publikované články a na připravované poznámkové, resp. komentované vydání exekučního řádu, které se připravuje.⁶⁾

IV. ZPŮSOBY PROVÁDĚNÍ EXEKUCE

S ohledem na fakt, že exekuční právo je právem veřejným, je exekuci možno provést pouze a výlučně způsoby stanovenými zákonem. Na rozdíl od výkonu rozhodnutí může být exekuce prováděna i více způsoby najednou a souběžně

---

⁶⁾ Připravuje se – Veselý, J. – Rakovský, A.: Zákon o soudních exekutorech, střet exekucí a související předpisy. Zákony s poznámkami. Předpokládané vydání v nakladatelství C. H. Beck, Praha, 3. čtvrtletí 2001; Veselý, J. – Rakovský, A. a kol.: Zákon o soudních exekutorech a související předpisy. Komentář. Předpokládané vydání v nakladatelství C. H. Beck, Praha. Připravuje se k vydání ve 4. čtvrtletí 2001.

(§ 58 odst. 2 EŘ), popř. postupně v závislosti na úspěšnosti předchozích způsobů provádění exekuce. Povinný tedy nemůže namítat (tak jako u výkonu rozhodnutí), že exekuce je prováděna způsobem zjevně nevhodným (§ 264 odst. 1 o. s. ř.), protože sám zákon (exekuční řád) dává exekutorovi možnost provádět exekuci najednou několika způsoby. Způsob provedení exekuce nezávisí na vůli oprávněného, ale určuje jej exekutor (§ 58 odst. 3 EŘ), což je mimo jiné projevem jeho institucionální nezávislosti (§ 2 EŘ).

Jednotlivé základní způsoby provádění exekuce dle exekučního řádu jsou shodné se způsoby výkonu rozhodnutí dle o. s. ř., avšak s jedinou výjimkou, a sice, že exekutor není oprávněn⁷⁾ zřídit rozhodnutím exekuční zástavní právo k nemovitostem povinného. Nutno však poznamenat, že § 66 odst. 6 EŘ, který stanoví, že „*Exekutor pověřený provedením exekuce je oprávněn podat jménem oprávněného návrh na zřízení soudcovského zástavního práva.*“, alespoň zakotvuje zákonné zmocnění exekutorovi k podání návrhu jménem oprávněného. Kromě takto upravené výjimky zákonného zmocnění exekutora se však v ostatním použijí ustanovení upravující výkon rozhodnutí zřízením soudcovského zástavního práva na nemovitostech obsažená v občanském soudním řádu, včetně úpravy pořadí soudcovského zástavního práva v ust. § 338d o. s. ř. (pořadí je v zásadě určeno dnem, v němž soudu došel návrh na zřízení soudcovského zástavního práva), proto zřízení soudcovského zástavního práva je výlučně jedním ze způsobů výkonu rozhodnutí. Logicky proto v tomto případě ani nemůže dojít ke střetu provádění exekuce a výkonu rozhodnutí. Rozhodnutí o provedení exekuce zřízením soudcovského zástavního práva tedy zůstává plně v pravomoci soudů a pro pořadí a účinky soudcovského zástavního práva je rozhodující den, kdy byl návrh na výkon rozhodnutí zřízením soudcovského zástavního práva exekutorem v plné moci za oprávněného doručen exekučnímu soudu. Samotný návrh exekutora na zřízení soudcovského zástavního práva je tak uplatněním jednoho ze způsobů výkonu rozhodnutí podle o. s. ř.

Naproti tomu exekuční řád zná některé „nové“ způsoby provádění exekuce. Jejich novost spočívá zejména v tom, že poprvé je upravován procesní postup při realizaci práv, která za doby vzniku části šesté o. s. ř. buď neexistovala, popř. výkon rozhodnutí postižením těchto práv nebyl prováděn. V neposlední řadě je třeba zmínit i judikaturu, která k možnosti postižení v zákoně zvláště nezmiňovaných práv přistupovala velmi skepticky a exekuci některými způsoby v podstatě znemožnila (zástavy ve vlastnictví třetích osob, obchodní podíly na společnostech apod.). Z důvodu předejít výkladovým obtížím byly proto v exekučním řádu nově

⁷⁾ Pozn. autorů: na rozdíl od slovenského zákona o soudních exekutorech.

výslovně upraveny i tyto „způsoby“ výkonu rozhodnutí, aby nebylo lze dovodit nemožnost provádění takovýchto způsobů exekuce soudním exekutorem.

Nejdůležitějším ustanovením v tomto směru je ustanovení § 63 EŘ, které výslovně připouští exekuci postižením podílu povinného jako společníka nebo komanditisty ve společnosti a exekuci postižením členských práv a povinností povinného jako člena v družstvu. Dále pak je ustanovením § 59 odst. 3 EŘ výslovně připuštěna exekuce prodejem zástavy (a to i ve vlastnictví třetích osob) a ustanovením § 64 je připuštěna exekuce postižením patentů, průmyslových vzorů, ochranných známek a licencí. Podle povahy těchto práv se buď použijí přiměřeně ustanovení o prodeji movitých věcí (patenty, průmyslové vzory a ochranné známky) anebo ustanovení o přikázání pohledávky (práva z licence), přičemž do doby zpeněžení těchto práv vykonává všechna práva exekutor. Posledním „novým“ způsobem provádění exekuce je exekuce na cenné papíry, u které § 67 EŘ upravuje oproti § 334 odst. 3 o. s. ř. způsob zpeněžení. Exekutor má podle povahy cenného papíru možnost buď vyzvat toho, kdo má plnit, aby odpovídající plnění odevzdal exekutorovi a přitom postupuje přiměřeně podle ustanovení o exekuci přikázáním pohledávky nebo se postará o jejich zpeněžení převodem na třetí osobu podle ustanovení upravujících prodej movitých věcí. Do doby zpeněžení cenného papíru ovšem vykonává práva z cenného papíru sám exekutor.

Pokud se týká všech způsobů provádění exekuce platí, s výjimkou soudcovského zástavního práva, tři zásady:

1. přiměřeně se použijí ustanovení občanského soudního řádu upravující příslušný způsob výkonu rozhodnutí pro ten který způsob provádění exekuce,
2. exekutor nerozhoduje o právech a povinnostech třetích osob a
3. není-li stanovena výjimka, je exekutor oprávněn učinit všechny úkony, které jinak dle o. s. ř. činí soud, soudce, soudní vykonavatel, zaměstnanec soudu.

V. PŘIMĚŘENÉ POUŽITÍ o. s. ř.

Explicitně je přiměřené použití o. s. ř. na celý EŘ vyjádřeno v § 52 odst. 1 EŘ, pro jednotlivé způsoby výkonu exekuce je přiměřenost zakotvena v § 60 EŘ (přiměřené použití ustanovení o. s. ř. upravujících výkon rozhodnutí srážkami ze mzdy na provádění exekuce srážkami ze mzdy), § 65 EŘ (přiměřené použití ustanovení o. s. ř. upravujících výkon rozhodnutí přikázáním pohledávky na provádění exekuce přikázáním pohledávky), § 69 EŘ (přiměřené použití ustanovení o. s. ř. upravujících výkon rozhodnutí prodejem movitých věcí a nemovitostí na exekuci prodejem movitých věcí a nemovitostí), § 71 EŘ (přiměřené použití

o. s. ř. pro exekuci prodejem podniku) a § 73 EŘ (přiměřené použití o. s. ř. pro exekuce na nepeněžitá plnění). Tím, že se zavádí přiměřené použití o. s. ř., je s výjimkou výslovných odchylek upravených ve zvláštní části exekučního řádu možno aplikovat hodící se ustanovení o. s. ř. i na provádění exekucí podle exekučního řádu včetně přiměřeného použití dosavadní soudní judikatury a právní doktríny.

Skutečných výjimek ve zvláštní části je naprosté minimum a mají exekutorovi ulehčit provádění exekuce. V první řadě je třeba uvést § 66 odst. 1 EŘ, který záměrně odchylně stanoví, že „*Při provedení exekuce prodejem movitých věcí povinného exekutor vždy, i bez návrhu oprávněného, zajistí movité věci, které sepsal. Zajištěné věci převezme do své úschovy nebo je uloží u vhodného schovatele.*“ Exekuce prováděná soudním exekutorem je tím fakticky upřednostněna před dalšími druhy exekucí, protože např. soudní vykonavatel již nemůže sepsat věci do soupisu, protože ji u povinného prostě nenalezne. Zajištěním věci je také, dle názoru zákonodárce, omezena možnost podávání neodůvodněných vylučovacích žalob, protože povinný (dlužník) věc nemůže užívat a do doby ukončení vylučovacího sporu bude věc v moci exekutora.

Dále se jedná o § 66 odst. 5 EŘ a § 70 odst. 5 EŘ, které stanoví povinnost ocenění nemovitosti nebo podniku „*obvyklou cenou podle zvláštního právního předpisu.*“ Tato ustanovení tak představují zákonnou výjimku ze zákona č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku a o změně některých zákonů (zákon o oceňování majetku), jehož § 1 odst. 3 písm. a) stanoví, že „*ustanovení zákona o oceňování majetku nepoužijí v případech, kdy zvláštní předpis stanoví odlišný způsob oceňování.*“ Takovým zvláštním právním předpisem je v daném případě exekuční řád (resp. jeho ustanovení § 66 odst. 5 EŘ a § 70 odst. 5 EŘ), který výslovně vyžaduje ocenění tzv. tržní cenou. Tato ustanovení mají umožnit skutečně tržní odhad ceny nemovitosti či podniku a nikoliv odhad administrativní. Odhad je totiž základem po určení nejnižšího podání při dražbách nemovitostí či podniků a nemá příliš velkého smyslu vycházet při určení nejnižšího podání z ceny stanovené určitou z metod upravenou v zákoně o oceňování, jehož primárním cílem není dosažení tržní ceny.

Pouze drobnou výjimkou je zakotvení nabídkového režimu zvláště kulturně významných věcí v § 66 odst. 7 EŘ, a to tak, že nabídková povinnost exekutora příslušným institucím státu a obcí je splněna vyvěšením veřejné vyhlášky na úřední desce exekutora a soudu.

Z důvodu předcházení výkladovým potížím je v § 70 odst. 3 EŘ výslovně uvedeno, že exekutor (nikoli soud) ustanoví v exekučním příkazu správce podniku, kterým může být také veřejná obchodní společnost, zapsaná v seznamu správců konkurzní podstaty. Z logiky věci plyne, že exekutor tomuto správci ustanoví i odměnu za správu podniku, a dále s ohledem na neslučitelnost jiné

výdělečné činnosti (§ 3 odst. 1 EŘ) takovým správcem podniku nemůže být sám exekutor.

VI. ROZHODOVÁNÍ O PRÁVECH TŘETÍCH OSOB

K ochraně subjektivních práv jsou dle českého právního řádu povolány zásadně soudy, a proto exekutor nerozhoduje v případech, kde se střetávají práva (nároky) několika osob. Pravidelně k těmto střetům dochází v nesporných fázích exekučního řízení, kdy se účastníky řízení stávají i ti, které zákon za účastníky označuje (§ 94 odst. 2 o. s. ř. přiměřeně).

Nejčastějším příkladem jsou rozvrhová usnesení, která vydává soud, exekutor pouze činí veškeré přípravné úkony k rozvrhu, připravuje všechny podklady a činí všechny úkony nezbytné pro vydání takových usnesení (§ 61 odst. 2 EŘ pro exekuci srážkami ze mzdy, § 62 odst. 2 EŘ pro exekuci přikázáním pohledávky, § 68 EŘ pro exekuci prodejem movitých věcí a nemovitostí a § 70 odst. 4 EŘ pro exekuci prodejem podniku). Další častou situací, kdy dochází ke konkurenci práv třetích osob, je provádění exekuce srážkami ze mzdy nebo přikázáním pohledávky pro více oprávněných, kdy je ex lege vyloučeno rozhodování exekutora o tom, jak bude rozdělena sražená částka mezi všechny oprávněné (§ 61 odst. 1 EŘ ve vazbě na § 288 o. s. ř. nebo § 62 odst. 1 EŘ ve vazbě na § 316 odst. 2 o. s. ř.).

Zvláštním případem, kdy dle § 66 odst. 4 EŘ rozhoduje pouze soud a nikoliv exekutor, je rozdělování výtěžku v případě pohledávek zajištěných tzv. vespolečným zástavním právem (zástavním právem vázoucím na více nemovitostech, avšak zajišťujícím jednu pohledávku).

Posledním případem, kdy exekutor nerozhoduje o právech a povinnostech třetích osob je dle ust. § 66 odst. 3 EŘ a § 70 odst. 4 EŘ rozhodování o závazcích vydražitele při exekuci prodejem nemovitosti podle § 336n odst. 2 o. s. ř. a exekuci prodejem podniku podle § 338za odst. 2 o. s. ř.

VII. POVAHA ÚKONŮ EXEKUTORA

Dle § 28 druhá věta EŘ „*úkony exekutora se považují za úkony soudu*“. Toto ustanovení je klíčové pro výklad právního postavení exekutora, jeho ústavně-právního zakotvení a v rovině běžné praxe pro interpretaci ostatních navazujících právních norem exekučního řádu, jakož i rozsahu přiměřené aplikace o. s. ř. Z § 28 druhá věta EŘ vyplývá nepochybný charakter úkonů exekutora při exekuční činnosti, který je dán dále i tím, že exekutor je považován dle § 4 EŘ při výkonu exekuční činnosti za veřejného činitele a dle § 32 odst. 3 EŘ i tím, že za škodu exekutora je odpovědný i stát podle zákona č. 82/1998 Sb. Rubem těchto

ustanovení o civilní a trestní odpovědnosti je oprávnění exekutora „*vykonat všechny úkony, které jinak občanský soudní řád a jiné právní předpisy svěřují při provedení výkonu rozhodnutí soudu, soudci, vykonavateli nebo jinému zaměstnanci soudu*“ (§ 52 odst. 2 EŘ). Argumentem a maiori ad minus lze dospět k závěru, že i úkony, ke kterým je oprávněn jinak soudní tajemník, vyšší soudní úředník či justiční čekatel je exekutor oprávněn provádět. Z ustanovení § 52 odst. 2 EŘ mj. vyplývá, že exekutor je oprávněn činit všechna rozhodnutí, která v průběhu exekuce činí soud. Tato pravomoc je velmi důležitá zejména při provádění exekuce prodejem nemovitosti či prodejem podniku, kdy exekutor je oprávněn vydávat usnesení (přiměřeně k ust. § 167 odst. 1 o. s. ř. – jinou formu rozhodnutí totiž exekuční řád nezná), která mají povahu usnesení, jimiž se upravuje vedení řízení [srov. § 202 odst. 1 písm. a) o. s. ř.] a proti kterým se nelze odvolat.

VIII. POVINNOST SOUČINNOSTI

Na tomto místě bychom se rádi vyjádřili i k ustanovení, které vyvolalo nesouhlasné reakce v řadách advokátů,^{7a)} a to ustanovení § 33 odst. 4 EŘ, které mj. zakotvuje povinnost součinnosti advokátu tak, že advokát je povinen sdělit exekutorovi na jeho písemnou žádost údaje o číslech účtů povinného, jakož i o jejich stavu a změnách a údaje o majetku, věcech, listinách či zaknihovaných cenných papírech povinného jím spravovaných či u advokáta pro povinného či povinným uschovaných.

Pro efektivní provádění exekuce je nevyhnutelná dostatečně široká povinnost třetích osob poskytnout exekutorovi požadovanou součinnost v podobě poskytnutí exekutorem vyžadovaných informací o majetku povinného. Tato součinnost slouží k zabezpečení skutkových poznatků o předmětu exekuce a jejím prostřednictvím jsou zjišťovány majetkové poměry povinného a následně i zajišťován majetek povinného určený ke zpeněžení a uspokojení věřitelů. Bez těchto oprávnění, která jsou v § 33 EŘ koncipována poměrně široce, by exekutor neměl reálnou šanci zjistit majetek povinného, jehož postižením lze uhradit pohledávku oprávněného. Bez této součinnosti by byl buď přímo zmařen nebo podstatně ztížen účel celého exekučního řízení.

V těchto souvislostech je nutno poznamenat, že exekutor může žádat o součinnost advokáta až v okamžiku, kdy je pověřen prováděním konkrétní exekuce příslušným soudem. Vystupuje zde tedy v pozici osoby pověřené státem nuceným

^{7a)} Srovnej Bulletin advokacie č. 8/2001, s. 45.

výkonem exekučních titulů (§ 1 EŘ) a je postaven na roveň soudu, resp. soudci (§ 52 odst. 2 EŘ). Jeho úkolem je zjistit co nejvíce informací o majetku povinného. Jinými slovy, součástí pověření k provedení exekuce soudem je i oprávnění exekutora namísto soudu prolomit povinnost mlčenlivosti.

K tomu, aby mohl soudní exekutor požadovat po osobách vyjmenovaných v § 33 EŘ součinnost, musí být splněny tyto předpoklady stanovené v § 33 EŘ:

- (a) písemná žádost exekutora adresovaná osobě povinné poskytnout součinnost;
- (b) prokázání pověření k provedení exekuce, které exekutor provede tak, že k žádosti připojí stejnopis nebo ověřenou kopii usnesení soudu o nařízení exekuce, ve kterém je obsaženo jeho pověření. Toto pověření je základem pro zákonný postup všech osob, po kterých je požadována součinnost, protože jinak je poskytnutí požadovaných informací zákonem reprobováno (např. porušení bankovního tajemství, mlčenlivosti správce daně, mlčenlivosti advokáta, ústavně zaručeného práva nedotknutelnosti přepravovaných zásilek apod.); právě pověření k provedení exekuce prokazuje, že exekutor žádá o poskytnutí součinnosti v souvislosti s prováděním exekuce.

Exekutor může povinnost součinnosti po třetích osobách vynucovat návrhem, aby soud uložil třetím osobám pořádkovou pokutu podle § 53 o. s. ř. Orgány a osoby uvedené v § 33 EŘ jsou povinny poskytnout exekutorovi součinnost podle § 33 EŘ bez zbytečného odkladu; nesplní-li tuto povinnost, odpovídají oprávněnému a exekutorovi za škodu, která tím oprávněnému nebo exekutorovi vznikne (k tomu viz § 34 EŘ).

Podaří-li se exekutorovi prokázat, že opožděným sdělením požadovaných informací došlo ke škodě např. tím, že majetek povinného již není možné zajistit a zpeněžit, ač v době doručení žádosti o poskytnutí součinnosti o tomto majetku povinná osoba (advokát) měla vědomost, je povinnost k náhradě škody nepochybná. Faktem ovšem zůstává, že prokázání kauzální souvislosti mezi škodou (nedohledáním majetku) a úkonem, který ke škodě vedl (pozdní poskytnutí součinnosti), bude velmi obtížné.

VIII. PROLOMENÍ POVINNOSTI MLČENLIVOSTI ADVOKÁTA?

V souvislosti s poskytováním součinnosti budou pravděpodobně vznikat v praxi mnohé spory, zejména v případech, kdy povinná osoba (advokát) bude odmítat poskytnout součinnost s odvoláním se na zákonem stanovenou povinnost mlčenlivosti (viz § 21 zákona o advokacii).

Domníváme se, že taková stanoviska je třeba odmítnout. Úmyslem zákonodárce (ratio legis) při koncipování povinnosti součinnosti třetích osob bylo umož-

nit exekutorovi získat potřebné informace k tomu, aby byl schopen efektivně provádět exekuci. Právě zvýšení efektivity exekučního řízení bylo jedním z hlavních důvodů přijetí EŘ. Bez povinnosti součinnosti širokého okruhu povinných třetích osob by tento účel nemohl být naplněn.

Vztah mezi § 21 zákona o advokacii, který stanoví, že „advokát je povinen zachovávat mlčenlivost o všech skutečnostech, o nichž se dozvěděl v souvislosti s poskytováním právních služeb“ a § 33 odst. 4 EŘ, který stanoví, že „...advokáti, ...jsou povinni sdělit exekutorovi na jeho písemnou žádost údaje o číslech účtů povinného, jakož i o jejich stavu a změnách a údaje o majetku, věcech, listinách či zaknihovaných cenných papírech povinného jimi spravovaných či u nich pro povinného či povinným uschovaných“, je třeba řešit tak, že ustanovení § 33 odst. 4 EŘ je ustanovením speciálním, tj. pouze pro účely provedení exekuce, které prolomuje obecnou povinnost advokáta zachovávat mlčenlivost.

Vedle zmíněné argumentace je dále třeba konstatovat, že informace, které advokáti získají od svých klientů, a které podléhají informační povinnosti, by neměly být zneužity (trestnou činnost exekutora nelze a priori předpokládat, nicméně ani vyloučit). Informace, které je exekutor oprávněn vyžadovat podle § 33 EŘ od třetích osob, mohou být vyžadovány pouze v souvislosti s prováděním exekuce. Zde je třeba připomenout zákonné postavení exekutora při provádění exekuce, tj. při exekuční činnosti. Jelikož byla prostřednictvím exekučního řádu na exekutora přenesena část oprávnění, kterými až dosud disponoval pouze soud, je exekutor nadán při provádění exekuční činnosti veřejnou mocí. Tomu odpovídá i znění § 89 trestního zákona, který byl exekučním řádem novelizován v tom smyslu, že exekutor je zejména při výkonu exekuční činnosti (tedy i při výkonu práva na poskytnutí součinnosti) považován za veřejného činitele. Exekutor je proto při provádění exekuce v postavení orgánu veřejné moci s příslušnými důsledky z toho vyplývajícími (může se dopustit např. zneužití pravomoci veřejného činitele). Jelikož efektivní provedení exekuce závisí v rozhodující míře na rychlém přístupu k informacím, nezvýšila by se efektivita exekucí v České republice, pokud by exekutorovi nesvědčila oprávnění požadovat od třetích osob, a to i od advokátů, potřebné údaje o majetku povinného.

Dalším podpůrným argumentem pro poskytování informací advokátem exekutorovi je i výkladem dovozené prolomení povinnosti mlčenlivosti advokáta⁸⁾ v případě, že advokát konzultuje problémy svých klientů s daňovým poradcem, kdy z ust. § 21 odst. 3 zákona o advokacii, které říká: „Advokát nemá povinnost mlčenlivosti ve vztahu k osobě, kterou pověřuje provedením jednotlivých úkonů

⁸⁾ Srov. odpověď na dotaz advokáta Mgr. Peterky v této věci tajemníkem ČAK, publ. in Bulletin advokacie č. 9/2000, str. 84 – 85.

právních služeb, pokud je tato osoba povinna sama tuto povinnost zachovávat“ dovozuje sama Česká advokátní komora, že vůči daňovému poradci, s nímž spolupracuje, nemusí být advokát zproštěn povinnosti mlčenlivosti klientem podle § 21 odst. 2 zákona o advokacii.

Vztah exekutora a advokáta je v tomto směru kvalitativně silnější, kdy pověření exekutora advokátem není dobrovolné, ale je založeno zákonem (nuceně, vždyť i výkon rozhodnutí je nucený) a usnesením soudu o nařízení exekuce. Právě zákon a usnesení soudu nahrazuje pověření advokáta. Druhá podmínka, tj. povinnost mlčenlivosti pověřované osoby (exekutora), je splněna s ohledem na ustanovení EŘ. I exekutor je zavázán povinností mlčenlivosti, a proto případné sdělení informací advokátem exekutorovi podléhá stejnému režimu mlčenlivosti (z hlediska trestněprávního ještě mnohem přísnějšímu, viz výše), s výjimkou využití těchto informací pro exekuční činnost (provádění exekuce). Výše uvedenými důvody a argumenty je tak dle našeho názoru plně odůvodněno zmiňované omezené prolomení povinnosti mlčenlivosti advokáta a současně je zajištěno, že poskytnuté informace nebudou exekutorem zneužity.

S ohledem na význam povinnosti mlčenlivosti exekutora se proto budeme dále věnovat povinnosti mlčenlivosti uložené exekutorovi.

IX. POVINNOST MLČENLIVOSTI SOUDNÍHO EXEKUTORA

Povinnost mlčenlivosti exekutora je velmi striktní. Je třeba zdůraznit, že exekutor nemůže nakládat se získanými informacemi o majetku povinného libovolně. Získané informace je oprávněn využít pouze za účelem provedení exekuce a je přirozeně také dle § 31 EŘ vázán povinností mlčenlivosti o všech skutečnostech, které se dozvěděl při provádění exekuční činnosti nebo další činnosti. Této povinnosti ho může zprostit pouze orgán Exekutorské komory České republiky, a pouze v nezbytné míře a pro jednotlivý případ. Obdobně jako advokát není ani exekutor vázán povinností mlčenlivosti v případě, že mezi ním a povinným, příp. osobou povinnou poskytnout součinnost, dojde ve věci zneužití poskytnutých informací či porušení povinnosti mlčenlivosti ke sporu (§ 31 odst. 5 EŘ). Důležité také je, že povinnost mlčenlivosti trvá i po zániku výkonu úřadu exekutora, a to z jakýchkoliv důvodů (§ 31 odst. 8 EŘ).

Ze zákona samotného vyplývá, že porušení povinnosti mlčenlivosti exekutora je stíháno možnou sankcí kárného opatření a zakládá povinnost k náhradě škody, která porušením povinnosti mlčenlivosti vznikla (§ 31 odst. 10 EŘ). To ovšem nejsou jediné sankce za porušení povinnosti mlčenlivosti exekutora. V rovněž trestněprávní se totiž může exekutor dopustit několika trestných činů jako např. neoprávněné nakládání s osobními údaji dle § 178 TrZ nebo již zmíněného zneužití pravomoci veřejného činitele dle § 158 TrZ.

X. EXEKUTORSKÁ ZKOUŠKA

Druhou výtkou zaznívajících z řad advokátského stavu je to, že exekuční řád staví exekutorskou zkoušku na roveň advokátní zkoušky. V § 145 EŘ byl novelizován § 6 odst. 1 zákona o advokacii tak, že exekutorská zkouška se stala jednou ze zkoušek, které jsou ze zákona pokládány za rovné advokátní zkoušce.

K této novelizaci došlo zcela oprávněně a nikoliv náhodně. Předpoklady vstupu do exekutorského stavu jsou shodné s předpoklady vstupu do advokátského stavu nebo do justice. Občan, který chce být zapsán do seznamu exekutorských koncipientů, musí být absolventem magisterského studia na právnické fakultě vysoké školy se sídlem v České republice, musí být bezúhonný a musí být v pracovním poměru u exekutora. K tomu, aby mohl přistoupit k vykonání exekutorské zkoušky, musí vykonat alespoň tříletou exekutorskou praxi.

V rámci této exekutorské praxe projde exekutorský koncipient, obdobně jako advokátní koncipient, procesem vzdělávání, který bude organizovat Exekutorská komora ČR. Tento systém vzdělávání exekutorských koncipientů bude nastaven, opět obdobně jako systém vzdělávání advokátních koncipientů tak, aby jeho rozsah byl dostatečně široký a zajišťoval, že se z exekutorů nestanou pouze omezení specialisté na provádění exekuční činnosti, ale v rámci možného generalisté s obecnou znalostí navazujících oblastí právního řádu ČR.

Tento cíl vzdělávání exekutorských koncipientů je nutný vzhledem k tomu, že exekutor není oprávněn pouze k provádění exekuční činnosti, nýbrž dle § 74 odst. 1 písm. a) EŘ může také poskytovat právní pomoc po vydání exekučního titulu, jakož i v souvislosti s exekuční a další činností a dle § 74 odst. 1 písm. b) sepisovat exekutorské zápisy a vykonávat další činnost. Exekutora může soud dle § 76 odst. 1 EŘ také pověřit prováděním jiné činnosti a dle § 76 odst. 2 EŘ je exekutor oprávněn provádět dražby na návrh vlastníka či osoby oprávněné disponovat s věcí. Z toho vyplývá, že činnost exekutora nebude úzce specializovaná pouze na provádění exekuční činnosti, nýbrž bude svým rozsahem srovnatelná s činností advokátů. Exekutoři tak musí mít širší právní povědomí o hmotném i procesním právu.

Pro ilustraci nutného rozsahu nezbytných právních znalostí exekutorů je možné uvést následující příklady. Exekutor bude nucen znát a orientovat se v obecných správních a daňových předpisech, protože bude oprávněn provádět správní a daňové exekuce. Exekutor, vzhledem k přiměřenému použití občanského soudního řádu při provádění jednotlivých způsobů exekuce, bude muset dostatečně znát úpravu soudního procesu a stejně tak bude nucen orientovat se v konkurzním právu, protože jednak bude oprávněn provádět dražby také na návrh správců konkurzní podstaty a dále bude muset znát a respektovat dopady konkurzního řízení na probíhající exekuční řízení.

Exekutor bude muset znát úpravu katastrálního práva a právních vztahů k nemovitostem pro případ, že bude provádět dražby nemovitostí a také s ohledem

na možnost podání návrhu na provedení exekuce zřízením soudcovského zástavního práva. Vzhledem k tomu, že bude oprávněn sepisovat exekutorské zápisy, které budou exekučním titulem, bude muset znát právní úkony (smluvní typy), které budou obsahem těchto zápisů. Exekutor se bude muset orientovat v patentovém a známkovém právu, jakož i v právu cenných papírů pro případ, že bude provádět exekuci na patenty, ochranné známky a cenné papíry. S ohledem na případnou trestněprávní odpovědnost se bude muset vyznat také v trestním právu. A přirozeně při poskytování právní pomoci bude nucen mít znalosti právního řádu jako celku.

Navíc při provádění exekuční činnosti se úkony exekutora považují dle § 28 EŘ za úkony soudu a exekutor je dle § 52 odst. 2 EŘ oprávněn vykonat všechny úkony, které občanský soudní řád a další právní předpisy jinak svěřují při provádění výkonu rozhodnutí soudu, soudci, vykonavatelé nebo jinému zaměstnanci soudu. Exekutoři tak nebudou při provádění exekuce pouhým ekvivalentem soudních vykonavatelů, nýbrž budou v postavení osoby s rozhodovací pravomocí (soudce). Proto i pro provádění exekuční činnosti musí mít exekutoři obecné právní znalosti jako soudci, a proto i exekutorská zkouška splňující výše uvedená kritéria se rovněž pokládá za advokátní zkoušku ex lege. Při uznávání zkoušek soudců a jejich praxe se také odhlíží od toho, že se může jednat o dlouholeté soudce trestních úseků soudů, kteří s exekucí neměli nic společného.

Vzhledem k uvedenému rozsahu činnosti exekutora budou také exekutorské zkoušky koncipovány na obdobném principu jako zkoušky advokátní. Jejich účelem bude prozkoumat znalosti zkoušeného v odvětví ústavního práva, občanského práva, obchodního práva a předpisů upravujících provádění exekucí, výkonu rozhodnutí a střetu exekucí a znalostí dalších, zejména prováděcích předpisů k exekučnímu řádu a stavovských předpisů Exekutorské komory ČR. Proto exekutorská zkouška bude svým rozsahem a náročností zcela srovnatelná se zkouškou advokátní, notářskou, justiční nebo zkouškou právního čekaatele státního zastupitelství. Je zcela oprávněné, že se exekutorská zkouška, stejně jako výše uvedené zkoušky, ex lege pokládá za advokátní zkoušku. Pokud by tomu tak nebylo vznikla by mezi rovnocennými právníckými profesemi nedůvodná a nespravedlivá nerovnost.

XI. SHRNU TÍ

Exekuční řád přináší nové možnosti zejména oprávněným a představuje průlom v oblasti legislativních počínů při vymáhání pohledávek. Obecná část zákona je podstatně odlišná od občanského soudního řádu, a to nejen zpřesněním díkce o. s. ř. nebo přiznáním nových práv subjektům zúčastněným na exekučním řízení, ale také zavedením nových institutů jako je třeba exekuční příkaz.

Zvláštní část je „harmonizována“ s občanským soudním řádem prostřednictvím přiměřeného použití jednotlivých ustanovení o. s. ř. upravujících jednotlivé způsoby výkonu rozhodnutí. Výjimky z o. s. ř. jsou skutečně minimální a slouží buď ochraně subjektů zúčastněných na exekučním řízení nebo zrychlují celý exekuční proces.

Exekučním řádem stanovená povinnost součinnosti i advokátům je v souladu s účely exekuce a toto omezení, resp. prolomení povinnosti mlčenlivosti je omezeno funkčně. Navíc v souladu se zavedenou praxí (viz např. přípustění prolomení povinnosti mlčenlivosti advokáta vůči daňovému poradci) lze dovodit, že obdobně je exekutor oprávněn požadovat sdělení informací podstatných pro provedení exekuce. Sám exekutor navíc má zákonem taktéž stanovenou povinnost mlčenlivosti, takže skutečnosti sdělené advokátem exekutorovi sdílejí pořad stejný osud – zůstávají důvěrnými.

V otázce uznání exekutorské zkoušky za zkoušku advokátní lze odkázat na předpokládanou širší exekutorské zkoušky a tomu předcházející vzdělávací program exekutorských koncipientů, stejně jako na širší právních předpisů aplikovaných při provádění exekuce. Exekutor proto bude muset znát nejen předpisy exekuční, a potažmo procesní, ale i předpisy hmotného práva tak, aby mohl provádět exekuci bez způsobení škod.

Věříme, že exekuční řád naplní naděje do něj vkládané a soudní exekutoři se stanou plnohodnotnou právní profesí, která naplní dosavadní vakuum při vymáhání judikovaných pohledávek.

---

doc. JUDr. Pavel Vantuch, CSc.
advokát, Brno

Co přináší zákon č. 137/2001 Sb. o ochraně svědka a dalších osob?

I. ÚVODEM

Určitá část trestných činů, k nimž dochází v České republice, zůstává neobjasněna jen proto, že osoby, které by mohly napomoci objasnění trestné činnosti, se bojí svědčit i jinak napomáhat orgánům činným v trestním řízení v obavě o život svůj i členů své rodiny, stejně jako o majetek. Proto dne 29. 3. 2001 přijal parlament zákon č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob

v souvislosti s trestním řízením a o změně občanského soudního řádu. Tento zákon nabyl účinnosti 1. 7. 2001.

Nový zákon navázal v našem právním řádu na institut anonymního svědka (utajení jeho totožnosti) obsažený v trestním řádu od novelizace, provedené zákonem č. 292/1993 Sb., vytvořený v jeho ustanoveních § 55 odst. 2 TrŘ a § 209 TrŘ. Trestní řád však ani po novelizaci ustanovení § 55 odst. 2 a § 209 TrŘ ve smyslu nálezu Ústavního soudu ÚS 4/94, provedené zákonem č. 152/1995 Sb., nerozlišoval svědky ani formy jejich ochrany a používal pouze obecný pojem svědek, a to bez ohledu na výrazné odlišnosti mezi svědky. Nadále v České republice neexistovala ochrana svědků organizovaného zločinu, ani ochrana tzv. korunních svědků u organizovaného zločinu, tedy spolupachatelů ochotných za určitých podmínek napomáhat orgánům činným v trestním řízení při objasňování závažných trestných činů páchaných organizovanými pachatelí. Trestní řád až do 30. 6. 2001 nepamatoval ani na ochranu osob, které podávají vysvětlení, i když jim v případě podání pravdivého vysvětlení o závažném trestném činu či organizovaném zločinu hrozilo stejné nebezpečí jako svědkovi. Jakmile občan podal vysvětlení, o němž byl sepsán úřední záznam s pravdivými údaji, jeho totožnost nebylo možno utajit, protože nebyl v procesním postavení svědka, a tudíž se na něj nevztahovala ustanovení § 55 odst. 2, § 209 a § 97 až § 104 TrŘ.

Ukázalo se, že tyto skupiny svědků a osob podávajících vysvětlení jsou ochotny spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení pouze v případě, že je garantována bezpečnost jim samotným i osobám jim blízkým. Z praxe je známo více případů, kdy svědkové organizovaného zločinu nejednou předstírali ztrátu paměti, křivě vypovídali nebo pod tlakem jiných osob měnili své výpovědi. Veden snahou po odstranění těchto i dalších nedostatků v právní úpravě přijal zákonodárce samostatný zákon č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením (dále jen OchrSv).

II. ÚČEL ZÁKONA č. 137/2001 Sb.

Účelem zákona č. 137/2001 Sb. je upravit poskytování zvláštní ochrany a pomoci svědka a dalším osobám, kterým v souvislosti s trestním řízením zřejmě hrozí újma na zdraví nebo jiné vážné nebezpečí. Podle tohoto zákona se postuluje jen tehdy, nelze-li bezpečnost ohrožené osoby zajistit jiným způsobem. Na poskytnutí zvláštní ochrany a pomoci podle tohoto zákona není právní nárok (§ 1 OchrSv).

Poskytnutí zvláštní ochrany a pomoci dle nového zákona je možné jen v případech, kdy hrozí, že prostřednictvím nátlaku na svědky či další osoby zúčastněné na trestním řízení dojde k nezákonnému ovlivňování průběhu trestního řízení nebo k odplatě za to, že tyto osoby pomáhaly nebo mají pomáhat podle

ustanovení trestního řádu k dosažení účelu trestního řízení nebo že plní úkoly orgánu činného v trestním řízení. Ochrana a pomoc svědkům a dalším osobám podle zákona č. 137/2001 Sb. bude tak jako dosud realizována především za pomoci dosavadní právní úpravy obsažené v zákonu o policii, v zákonu o vězeňské službě a v trestním řádu.

Nadále je tedy nepominutelným úkolem policie chránit bezpečnost osob a majetku¹⁾ a úkolem vězeňské služby střežit osoby ve výkonu trestu a ve výkonu trestu odnětí svobody.²⁾ Stejně jako dosud musejí orgány činné v trestním řízení využívat ustanovení § 55 odst. 2 TrŘ a § 209 TrŘ, v nichž je vytvořen institut anonymního svědka (utajení jeho totožnosti) v trestním řízení.

Ustanovení § 55 odst. 2 TrŘ má nyní toto znění: „*Nasvědčují-li zjištěné okolnosti tomu, že svědku nebo osobě jemu blízké v souvislosti s podáním svědecktví zřejmě hrozí újma na zdraví nebo jiné vážné nebezpečí porušení jejich základních práv, a nelze-li ochranu svědka spolehlivě zajistit jiným způsobem, orgán činný v trestním řízení učiní opatření k utajení podoby svědka: jméno a příjmení a jeho další osobní údaje se do protokolu nezapisují, ale vedou se odděleně od trestního spisu a mohou se s nimi seznamovat jen orgány činné v trestním řízení. Svědek se poučí o právu požádat o utajení své podoby a podepsat protokol smyšleným jménem a příjmením, pod kterým je pak veden. Pominou-li důvody pro utajení podoby svědka a oddělené vedení osobních údajů svědka, připojí se tyto údaje k trestnímu spisu a podoba svědka už nebude utajována.*“

Považuji za vhodné zdůraznit, že koncepce § 55 odst. 2 TrŘ ve znění platném od 1. 3. 1995 se poměrně zásadně odlišuje od znění účinného od 1. 1. 1994.

Podle důvodové zprávy k § 55 odst. 2 TrŘ ve znění zákona č. 292/1993 Sb. se od 1. 1. 1994 přihlíželo „k potřebě poskytovat větší ochranu svědkům.“³⁾ Ve sdělovacích prostředcích se dokonce objevovala sugestivně znějící tvrzení, že ustanovení § 55 odst. 2 TrŘ zabezpečí ochranu svědků. Šlo však o nepodložené a nadměrně optimistické názory, protože „změna jména, příjmení a dalších osobních údajů při výslechu je pouze jedním z předpokladů pro zabezpečení ochrany svědka, kterou je nutno chápat mnohem šířeji, a to nejméně po dobu celého trestního řízení, v případě organizovaného zločinu i následně.“⁴⁾ Po novelizaci

1) § 2 odst. 1 písm. a) zákona č. 283/1991 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů.

2) § 2 odst. 1 písm. b) zákona č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

3) Srov. návrh novely trestního řádu provedené zákonem č. 292/1993 Sb., str. 40.

4) Vantuch, P.: Ochrana svědků a boj s organizovanou trestnou činností, Právní rozhledy č. 5/1994, str. 158.

ustanovení § 55 odst. 2 (i § 209 TrŘ) provedené zákonem č. 152/1995 Sb.⁵⁾ se již nezdůrazňovala potřeba zabezpečení ochrany svědka, nýbrž šlo o zabezpečení méně náročného cíle, jímž bylo „utajení podoby svědka i jeho osobních údajů (jména a příjmení, zaměstnání, adresy jeho bydliště atd.). Utajením se rozumí opatření směřující k tomu, aby se o těchto skutečnostech nedozvěděly nepovolané osoby, tj. jiné osoby než orgány činné v trestním řízení, zejména působící v trestní věci, ve které byl takový svědek vyslechnut.“⁶⁾

Ustanovení § 209 odst. 1 TrŘ pak upravuje postup soudu při provádění důkazu výpovědi svědka v hlavním líčení: „*Předseda senátu dbá o to, aby svědek ještě nevyslechnutý nebyl přítomný výslechu obžalovaného a jiných svědků. Je-li obava, že svědek v přítomnosti obžalovaného nevypraví pravdu, případně jde-li o svědka, jemuž nebo osobě jemu blízké z podaného svědectví hrozí újma na zdraví, smrt nebo jiné vážné nebezpečí, předseda senátu učiní opatření vhodné k zajištění bezpečnosti nebo utajení totožnosti svědka, případně vykáže obžalovaného po dobu výslechu svědka z jednací síně. Po návratu do jednací síně však musí být obžalovaný seznámen s obsahem výpovědi svědka, může se k ní vyjádřit, a aniž by se se svědkem setkal, může mu prostřednictvím předsedy senátu klást otázky. Jde-li o svědka, jehož totožnost má zůstat utajena (§ 55 odst. 2 TrŘ), učiní předseda senátu opatření, která znemožňují zjistit skutečnou totožnost svědka.*“

V novém zákoně č. 137/2001 Sb. je zvláštní ochrana a pomoc svědkům a dalším osobám v souvislosti s trestním řízením vymezena jako nadstandardní způsob ochrany osob. V zásadě se ochrana ohrožené osoby podle tohoto zákona uskuteční pouze tehdy, když policie zjistí skutečnosti nasvědčující tomu, že v souvislosti s trestním řízením je svědek nebo jiná osoba zúčastněná na trestním řízení vystavena vydírání, ohrožení života nebo zdraví a přitom se nepodaří potenciálního útočnicka běžnou policejní činností odhalit a tak hrozícímu útoku zabránit.

III. OHROŽENÁ A CHRÁNĚNÁ OSOBA

Za ohroženou osobu se dle § 2 odst. 1 OchrSv pro účely tohoto zákona považuje osoba, která

---

⁵⁾ K této novelizaci došlo v důsledku realizace nálezu Ústavního soudu ÚS 4/94, publikovaného pod č. 214/1994 Sb. Srov. blíže: Ústavní soud České republiky: Sbíрка nálezů a usnesení – svazek 2. Vydání 1. Praha, C. H. Beck, 1995, str. 63 – 64.

⁶⁾ Šámal, P. – Král, V. – Baxa, J. – Půry, F.: Trestní řád. Komentář. 1. vydání. Praha, C. H. Beck 1995, str. 22.

- a) podala nebo má podat vysvětlení, svědeckou výpověď nebo vypovídala či má vypovídat jako obviněný anebo jinak pomáhala nebo má pomoci podle ustanovení trestního řádu k dosažení účelu trestního řízení, nebo
- b) je znalcem nebo tlumočником anebo obhájcem, pokud obviněný, kterého jako obhájce zastupuje, vypovídal nebo má vypovídat, aby pomohl k dosažení účelu trestního řízení, anebo
- c) je osobou blízkou osobě uvedené v písmenu a) nebo b).

Chráněnou osobou je dle § 2 odst. 1 OchrSv ohrožená osoba uvedená v odstavci 1, které je poskytována zvláštní ochrana a pomoc.

Po novelizaci trestního řádu provedené zákonem č. 152/1995 Sb. bylo až do 30. 6. 2001 pamatováno výlučně na utajení totožnosti svědků. Trestní řád však nepočítal s možností utajení totožnosti jiných osob, které byly nejednou stejně ohroženy jako svědkové,⁷⁾ především osob podávajících vysvětlení, obviněných i dalších.

Velmi citelná byla především neexistence ochrany osob podávajících vysvětlení. Tyto osoby nejsou v procesním postavení svědka, a proto se na ně nevztahují ustanovení § 55 odst. 2, § 209 a § 97 až § 104 TrŘ. Vzhledem k tomu byly v úředních záznamech o podání vysvětlení vždy detailně uváděny veškeré údaje o jejich totožnosti. Přitom je známo, že osobě podávající vysvětlení hrozí v případě pravdivé výpovědi o závažném trestném činu či o organizovaném zločinu obdobné nebo stejné nebezpečí jako svědkovi. Nelze pominout ani fakt, že vysvětlení podané orgánu policie, vyšetřovateli či státnímu zástupci, je jedním z podkladů pro zahájení trestního stíhání. Jakmile občan podá vysvětlení, o kterém policejní orgán sepíše úřední záznam, je známa jeho totožnost. Protože však neprobíhá trestní proces, nýbrž pouze předprocesní stadium, nebylo možno až do 30. 6. 2001 utajit totožnost ani jinak chránit občana, který podal vysvětlení týkající se organizovaného zločinu či jiné závažné kriminality, neboť na tuto možnost trestní řád nepamatoval.

---

⁷⁾ Občan může být předvolán a vypovídat nejen jako svědek do protokolu před vyšetřovatelem (dle § 97 an TrŘ), nýbrž také k podání vysvětlení vyšetřovateli, policejnímu orgánu nebo státnímu zástupci dle § 158 odst. 3, 4 TrŘ, k podání vysvětlení policejnímu orgánu dle § 12 zákona č. 283/1991 Sb., o policii, ve znění pozdějších předpisů (PolZ), k podání vysvětlení dle § 11 odst. 1 zákona č. 124/1992 Sb., o vojenské policii (VojPolZ), k podání vysvětlení podle § 16 odst. 1 zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů, nebo jako obviněný k výslechu před vyšetřovatelem (dle § 90 TrŘ).

Docházelo proto k tomu, že občan podal pravdivé vysvětlení o organizovaném zločinu či jiné závažné kriminalitě pouze proto, že mu bylo přislíbáno, že jeho totožnost jako svědka bude utajena. Následně, když byl občan po zahájení trestního stíhání konkrétních osob vyslechnut jako svědek, nebylo do protokolu o jeho výslechu zapsáno jeho skutečné jméno a příjmení, které bylo spolu s jeho dalšími osobními údaji vedeno odděleně od trestního spisu. Totožnost takové osoby však byla utajena až od okamžiku, kdy vypovídala jako svědek, nikoliv již od okamžiku podání vysvětlení. Znamenalo to, že veškeré údaje o osobě, jež podala vysvětlení, byly známy několik hodin nebo dní, někdy i delší dobu, po které nebyla učiněna žádná opatření pro utajení jejího jména, příjmení, bydliště, pracoviště a dalších osobních údajů. Proto bylo možno zjistit její totožnost také osobami mimo okruh orgánů činných v trestním řízení. V důsledku toho mohlo v některých případech zjišťování osob podezřelých z organizovaného zločinu zapříčinit výhrůžky či rozličné formy ohrožení osob podávajících vysvětlení. K tomu docházelo buď v době, kdy totožnost osob podávajících vysvětlení nebyla utajena, nebo později, kdy vypovídaly jako utajení svědkové, avšak jejich totožnost již byla vyražena a využita k jejich ovlivnění. V tom byla zřejmě častá příčina zásadních změn ve výpovědích svědků, oproti obsahu jimi podaných vysvětlení. Zákonodárce od roku 1994 nedoceňoval fakt, že většina občanů vůbec nerozlišuje podání vysvětlení v předprocesním stadiu od svědecké výpovědi v trestním řízení. Proto se některé osoby cítily ohroženy vždy, když měly vypovídat, lhotejno, zda měly podávat vysvětlení před zahájením trestního stíhání nebo po jeho zahájení měly vypovídat do protokolu v procesním postavení svědka. Někteří občané proto podávali vysvětlení nikoliv v souladu s tím, co vnímali, nýbrž takovým způsobem, který jim dle jejich úsudku nemohl přinést žádné ohrožení. Takový přístup, jehož důsledkem bylo podávání nepravdivých vysvětlení, však výrazně komplikoval a nejednou i znemožňoval zjištění a odsouzení pachatelů některých vysoce společensky nebezpečných trestných činů.

Mnohým z těchto problémů bylo možno předejít, pokud by již novelizace trestního řádu v uplynulých letech umožnila za podmínek uvedených v § 55 odst. 2 TrŘ utajit podobu a odděleně vést osobní údaje nejen u svědků v trestním řízení, nýbrž také u občanů podávajících vysvětlení, a to jak podle § 158 odst. 3 trestního řádu (TrŘ), podle § 12 zákona o policii (PolZ), stejně jako podle § 11 odst. 1 zákona o vojenské policii (VojPolZ).

Legislativa ponechala bez povšimnutí návrh de lege ferenda, publikovaný v Bulletinu advokacie v říjnu 1994, na doplnění ustanovení § 158 odst. 3 TrŘ tak, aby ustanovení § 55 odst. 2 TrŘ bylo možno v plném rozsahu uplatňovat i vůči osobě podávající vysvětlení. Osoby podávající vysvětlení zůstaly mimo pozornost zákonodárců a tudíž nechráněny před zločinnými spolčenými, i před jednotlivými pachateli trestných činů, přestože redakce Bulletinu advokacie uvedla, že publi-

kovaný návrh může být podnětem k současnému řešení některých dalších otázek, na něž novela trestního řádu z roku 1993 nepamatovala.⁸⁾

Za pozitivní lze označit skutečnost, že zvláštní ochrana a pomoc bude dle nového zákona č. 137/2001 Sb. poskytována osobám zúčastněným na trestním řízení, které ovlivňují jeho průběh tím, že vykonávají zákonem stanovená oprávnění a povinnosti. Chráněny budou rovněž osoby, jejichž újmu by osoby zúčastněné na trestním řízení mohly považovat jako svoji vlastní, např. manžel svědka, či jeho děti. Podle § 2 odst. 1 písm. a) OchrSv se za svědka považuje i osoba, která vypovídala nebo má vypovídat v přípravném řízení ve fázi před sdělením obvinění, i když tato výpověď, o které policejní orgán sepíše úřední záznam (záznam o podaném vysvětlení) nemůže být použita jako důkaz pro rozhodnutí soudu. Takový záznam však slouží pro rozhodnutí o tom, zda výslech svědka má být v řízení před soudem jako důkaz navržen a proveden, takže i osoba v postavení svědka, podávající v přípravném řízení vysvětlení, může výrazně ovlivnit průběh trestního řízení.

Zvláštní ochrana a pomoc se poskytne i obviněnému a jeho obhájci, pokud se obviněný rozhodne vypovídat. Právě usvědčující výpověď osob, které se samy podílely na trestné činnosti jako spolupachatelé, může v některých případech posloužit jako vhodný prostředek k odhalení hlavních pachatelů trestné činnosti, k rozkrytí organizovaných zločineckých skupin i jejich organizátorů.

Soudci a další subjekty státu, vykonávající působnost orgánů činných v trestním řízení, mohou být vystaveni hrozbám útoků proti životu, zdraví proto, aby při výkonu své působnosti stranili některému z účastníků řízení. Proto musí být zvláštní ochrana poskytnuta také jim. Obdobně to platí i o znalcích a tlumočnících.

IV. ZVLÁŠTNÍ OCHRANA A POMOC

Podle § 3 odst. 1 zákona č. 137/2001 Sb. je zvláštní ochrana a pomoc soubořem opatření, která zahrnují

- a) osobní ochranu,
- b) přestěhování chráněné osoby včetně příslušníků její domácnosti⁹⁾ a pomoc chráněné osobě za účelem jejího sociálního začlenění v novém prostředí,
- c) zastírání skutečné totožnosti chráněné osoby.

⁸⁾ Vantuch, P.: K ochraně svědků v praxi, Bulletin advokacie, č. 10/1994, str. 24 a stanovisko redakce Bulletinu advokacie na str. 19.

⁹⁾ Srov. § 116 občanského zákoníku (zákon č. 40/1964 Sb., ve znění pozdějších předpisů).

Zvláštní ochranu a pomoc poskytuje Policie České republiky a Vězeňská služba České republiky výkonem opatření uvedených v § 3 odst. 1 OchrSv. Vězeňská služba může vykonávat jen osobní ochranu a zastírat skutečnou totožnost chráněné osoby. Pouze policie bude moci zabezpečit také přestěhování chráněné osoby včetně příslušníků její domácnosti a pomoc chráněné osobě za účelem jejího sociálního začlenění v novém prostředí. Policie ČR a Vězeňská služba ČR jsou povinny si při plnění úkolů podle tohoto zákona navzájem pomáhat (§ 3 odst. 2 OchrSv).

Orgány veřejné správy jsou povinny v rozsahu nezbytném k dosažení účelu tohoto zákona s policií a vězeňskou službou při výkonu opatření uvedených v § 3 odst. 1 OchrSv spolupracovat. K zastírání skutečné totožnosti chráněné osoby lze vytvořit legendu o jiné osobní existenci a zavést osobní údaje vyplývající z této legendy do informačních systémů provozovaných podle zvláštních zákonů. Tyto údaje se zvláště neoznačují a ani se nevedou odděleně od ostatních osobních údajů (§ 3 odst. 3 OchrSv).¹⁰⁾

Je třeba zdůraznit, že zcela nový a v našem právním řádu dosud neznámý je soubor opatření uvedený pod písm. a) a b) tohoto ustanovení. Opatření zahrnují osobní ochranu a přestěhování nejen svědka, nýbrž i jiné ohrožené osoby (§ 2 odst. 1 OchrSv) včetně příslušníků její domácnosti a pomoc chráněné osobě za účelem jejího sociálního začlenění v novém prostředí. Opatření, jejichž výkonem se bude zvláštní ochrana a pomoc poskytovat, budou typově odlišná od souborů úkonů policie nebo vězeňské služby.

Osobní ochrana podle § 3 odst. 1 písm. a) OchrSv bude zpravidla spočívat v nepřetržité nebo periodické přítomnosti policistů nebo příslušníků vězeňské služby v bezprostřední blízkosti chráněné osoby, jejího obydlí, nebo v nepřetržitým či periodickým sledování chráněné osoby a prostředí, v němž se zdržuje.

Přestěhování chráněné osoby včetně příslušníků její domácnosti a pomoc chráněné osobě podle § 3 odst. 1 písm. b) OchrSv výrazně změní život ohrožené osoby i jejich blízkých. Půjde o mimořádně náročný zásah do života vesměs několika osob, jehož cílem je zamezit nezákonnému nátlaku utajením pobytu ohrožené osoby. Nelze očekávat, že po přestěhování se ohrožená osoba sama ihned začlení do nového prostředí, tedy že nalezne spolu s rodinnými příslušníky zaměstnání, umístění ve škole apod. Proto opatření uvedené v § 3 odst. 1 písm. b) OchrSv předpokládá i pomoc ohrožené osobě ze strany policie. Spolu s ohroženou osobou budou přestěhováni i příslušníci domácnosti, i když sami nebudou v souvislosti s trestním řízením ohroženi. Zastírání skutečné totož-

---

¹⁰⁾ Srov. § 5 odst. 1 písm. c) zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů.

nosti ohrožené osoby spočívá ve vytvoření legendy o jiné osobní existenci a v zavedení osobních údajů vyplývajících z této legendy do informačních systémů. Dojde-li k zavedení osobních údajů do všech informačních systémů, lze hovořit již o změně identity osoby, jejíž totožnost je zastírána. Poskytování zvláštní ochrany a pomoci se svěřuje do působnosti policie a vězeňské služby, a to v souladu se zákonem o policii a zákonem o vězeňské službě. Ochrana základních lidských práv a svobod je úkolem policie podle zákona č. 283/1991 Sb. Pokud jde o vězeňskou službu, zákon č. 555/1992 Sb. stanoví, že vězeňská služba plní další úkoly podle zvláštních předpisů.

Zákon č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením, se tak stal novým zvláštním předpisem, kterým se vězeňské službě stanoví další úkol, jenž navazuje na její úkol střežit osoby ve výkonu vazby a ve výkonu trestu odnětí svobody. Vězeňská služba bude poskytovat zvláštní ochranu a pomoc osobní ochranou. Toto opatření bude podle konkrétních okolností doplňováno zastíráním skutečné totožnosti chráněné osoby, která bude vykonávat vazbu nebo trest odnětí svobody. Za účelem poskytování osobní ochrany budou v některé z věznic v České republice zřízeny celkem dvě zvláštní oddělení, v nichž budou chráněné osoby umístěny. Poskytování zvláštní ochrany a pomoci nebude možné bez pomoci orgánů státní správy i samosprávy, zejména pokud jde o pomoc chráněné osobě, která jí bude poskytována v souvislosti s jejím přestěhováním. Zákonem se proto pro orgány veřejné správy stanoví povinnost s policií spolupracovat. V rámci této spolupráce budou napomáhat při obstarávání zaměstnání chráněné osoby v novém bydlišti a zaměstnání příslušníků domácnosti, kteří se spolu s chráněnou osobou přestěhují apod.

Zastírání skutečné totožnosti chráněné osoby podle § 3 odst. 1 písm. c) OchrSv si vyžádá spolupráci policie s orgány veřejné správy, které budou zavádět do informačních systémů, jež na základě zvláštních zákonů provozují, nově vytvořené osobní údaje, které vyplynou z legendy o jiné osobní existenci chráněné osoby.¹¹⁾

V. POSKYTOVÁNÍ ZVLÁŠTNÍ OCHRANY A POMOCI

Podle § 4 odst. 1 OchrSv zvláštní ochranu a pomoc lze poskytnout, jestliže

- a) ohrožená osoba souhlasí se způsobem a podmínkami poskytování zvláštní ochrany a pomoci včetně zpracovávání a využívání jejích osobních údajů, a

¹¹⁾ Aby se eliminovala možnost vyzrazení, že za účelem zastírání totožnosti, respektive změny identity chráněné osoby, byly do informačního systému zavedeny nepravdivé

- b) ministr vnitra schválí návrh policie, soudce nebo státního zástupce, aby zvláštní ochrana a pomoc byla ohrožené osobě poskytována; soudce nebo státní zástupce podávají takový návrh prostřednictvím ministra spravedlnosti.

Souhlas podle § 4 odst. 1 písm. a) OchrSv se vyžaduje před podáním návrhu na poskytování zvláštní ochrany a pomoci ministru vnitra; to neplatí, jde-li o návrh soudce nebo státního zástupce. Ohrožená osoba musí být policií přiměřeně svému věku a rozumovým schopnostem informována o nebezpečí, které jí hrozí, seznámena se způsobem a podmínkami poskytování zvláštní ochrany a pomoci a s povinnostmi stanovenými v tomto zákoně. Dále musí být upozorněna, že skutečnosti týkající se zvláštní ochrany a pomoci jsou utajovány podle zvláštního zákona¹²⁾ a podle takového zákona musí být i poučena. O poučení policie sepíše záznam (§ 4 odst. 2 OchrSv).

Hrozí-li ohrožené osobě nebezpečí bezprostředně, policie se souhlasem policejního prezidenta, a vykonává-li ohrožená osoba vazbu nebo trest odnětí svobody, vězeňská služba se souhlasem generálního ředitele vězeňské služby, poskytne zvláštní ochranu a pomoc ještě před tím, než ministr návrh na poskytnutí zvláštní ochrany a pomoci schválí. V těchto případech lze zvláštní ochranu a pomoc dočasně poskytovat i bez souhlasu uvedeného v odstavci 1 písm. a), jestliže přechodně zhoršený zdravotní stav neumožňuje ohrožené osobě souhlas dát (§ 4 odst. 3 OchrSv).

Závěr, že bezpečnost ohrožené osoby je třeba chránit s použitím zákona č. 137/2001 Sb., učiní policie. Když dospěje k tomuto závěru, projedná s ohroženou osobou použití tohoto zákona, stejně jako způsob a podmínky výkonu opatření, která budou po dobu poskytování zvláštní ochrany a pomoci vykonávána. Současně bude ohrožená osoba upozorněna, že k posouzení, zda splňuje podmínky pro poskytování zvláštní ochrany a pomoci, je nutné zpracovat a využívat její osobní údaje, což je možno pouze s jejím písemným souhlasem.¹³⁾

údaje, stanoví se výjimka z režimu nakládání s těmito daty, který je upraven v § 5 odst. 1 písm. c) zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů. S nepravdivými údaji se nakládá tak, že se v informačním systému náležitě jako nepravdivé označí a vedou se odděleně od ostatních, tedy pravdivých údajů. Výjimka je umožněna ustanovením § 3 odst. 1 zákona č. 101/2000 Sb.

¹²⁾ Zákon č. 148/1998 Sb., o ochraně utajovaných skutečností a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

¹³⁾ Pokud ohrožená osoba s využitím osobních údajů nesouhlasí, nelze jí poskytnout ochranu dle tohoto zákona. Totéž platí v případě, že ohrožená osoba v průběhu poskytování ochrany podle tohoto zákona svůj souhlas odvolá. Srov. ustanovení § 5

Vysloví-li ohrožená osoba souhlas se způsobem a podmínkami poskytování zvláštní ochrany a pomoci, jež budou vybrána po dohodě s policií, navrhne policie ministru vnitra, aby schválil poskytnutí zvláštní ochrany a pomoci. K výběru konkrétních opatření zvláštní ochrany a pomoci dojde za součinnosti ohrožené osoby.

Může také nastat případ, že s ohroženou osobou nebude možné otázku zvláštní ochrany a pomoci vůbec projednat, protože bude momentálně v tak špatném zdravotním stavu (např. v důsledku zranění způsobeného útokem v souvislosti s trestním řízením), že se nedokáže k tomu, zda dá souhlas se způsobem a podmínkami výkonu opatření zvláštní ochrany a pomoci, vyjádřit. Bude-li i této osobě nebezpečí hrozit bezprostředně, lze opatření uvedená v § 3 odst. 1 OchrSv vykonat i bez jejího souhlasu, a to po dobu, než se k otázce souhlasu se způsobem a podmínkami vykonávaných opatření bude moci vyjádřit. Pokud by byl zdravotní stav ohrožené osoby zhoršen trvale tak, že by se nemohla k otázce souhlasu se způsobem a podmínkami výkonu opatření vyjádřit ani v budoucnu, respektive nikdy (např. zraněná osoba se neprobere z kómatu), zvláštní ochrana a pomoc by dle důvodové zprávy k zákonu č. 137/2001 Sb. nemohla být poskytována, neboť výkon opatření podle uvedených v § 3 odst. 1 OchrSv vyžaduje součinnost chráněné osoby.

Je-li ohroženou nebo chráněnou osobou osoba nezletilá¹⁴⁾ nebo osoba, která byla rozhodnutím soudu zbavena způsobilosti k právním úkonům nebo jejíž způsobilost k právním úkonům byla rozhodnutím soudu omezena, souhlas podle § 4 odst. 1 písm. a) dává její zákonný zástupce (§ 5 odst. 1 OchrSv). Má-li být ohrožená nebo chráněná osoba uvedená v odstavci 1 podle tohoto zákona vyzkoumána, vyzkoumá se zákonný zástupce (§ 5 odst. 3 OchrSv). Pokud by mohlo dojít ke střetu zájmů mezi ohroženou nebo chráněnou osobou a zákonným zástupcem, souhlas k poskytnutí zvláštní formy ochrany a pomoci lze vyžádat jen od zvláštního zástupce nebo opatrovníka. Do doby, než zákonný zástupce, zvláštní zástupce nebo opatrovník souhlas dá, lze vykonávat jen osobní ochranu. Bez jejich souhlasu nemůže dojít k přestěhování chráněné osoby včetně příslušníků její domácnosti, ani k zastírání skutečné totožnosti chráněné osoby (§ 5 odst. 3 OchrSv).

---

odst. 2 zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a změně některých zákonů. V § 5 odst. 5 zákona č. 101/2000 Sb. jsou stanoveny formální náležitosti písemného souhlasu ke zpracování osobních údajů.

¹⁴⁾ § 9 občanského zákoníku.

VI. POVINNOSTI CHRÁNĚNÉ OSOBY

Podle § 6 OchrSv je povinnost chráněné osoby

- a) dodržovat podmínky poskytování zvláštní ochrany a pomoci,
- b) řídit se pokyny příslušníků policie a příslušníků vězeňské služby,
- c) informovat bezodkladně policisty a příslušníky vězeňské služby o všech nových skutečnostech a změnách, které mohou být významné pro postup policie a vězeňské služby podle tohoto zákona.

Tyto povinnosti jsou chráněné osobě stanoveny proto, že účinnost její zvláštní ochrany a pomoci bude záležet nejen na činnosti policie, popřípadě vězeňské služby, ale též na chování samotné chráněné osoby. Krajním důsledkem porušení těchto povinností může být i ukončení poskytování zvláštní ochrany a pomoci.

VII. UKONČENÍ POSKYTOVÁNÍ ZVLÁŠTNÍ OCHRANY

Podle § 7 odst. 1 OchrSv se poskytování zvláštní ochrany a pomoci ukončí, jestliže chráněná osoba vezme písemně zpět souhlas podle § 4 odst. 1 písm. a) OchrSv. Ministr na návrh policie rozhodne o ukončení zvláštní ochrany a pomoci, jestliže nebezpečí, které chráněné osobě hrozilo, pominulo (§ 7 odst. 2 OchrSv). Ministr může na návrh policie rozhodnout o ukončení zvláštní ochrany a pomoci (§ 7 odst. 3 OchrSv), jestliže chráněná osoba

- a) odmítla pomáhat podle ustanovení trestního řádu k dosažení účelu trestního řízení, v jehož souvislosti byla zvláštní ochrana a pomoc poskytována, nebo
- b) se v době, po kterou jí je poskytována zvláštní ochrana a pomoc, dopustila jednání odůvodňujícího její trestní stíhání pro úmyslný trestný čin, nebo
- c) neplní povinnosti chráněné osoby stanovené v § 6, anebo
- d) poruší povinnost zachovávat tajnost utajovaných skutečností.

Na řízení o ukončení zvláštní ochrany a pomoci podle § 7 odst. 2 a 3 OchrSv se použijí obecné předpisy o správním řízení s výjimkou ustanovení o opravných prostředcích. Proti rozhodnutí ministra podle § 7 odst. 2 a 3 OchrSv je možno podat do 15 dnů ode dne doručení u soudu opravný prostředek, který má odkladný účinek. Prominutí zmeškání lhůty k podání opravného prostředku není možné (§ 7 odst. 4 OchrSv).

Bez souhlasu a dobrovolné součinnosti chráněné osoby nelze zvláštní ochranu a pomoc, zejména s ohledem na to, že je spojena s výrazným omezením základních práv chráněné osoby, vůbec poskytovat. Proto také, jestliže chráněná osoba odvolá svůj souhlas se způsobem a podmínkami výkonu opatření zvláštní ochrany a pomoci, nebo odvolá svůj souhlas se zpracováváním osobních údajů, ukončení zvláštní ochrany a pomoci není vázáno na souhlas ministra

vnitru. K ukončení zvláštní ochrany a pomoci v tomto případě dojde, jakmile chráněná osoba své písemné prohlášení o tom, že bere souhlas s poskytováním zvláštní ochrany a pomoci zpět, doručí policii. Důvodem k vyřazení z programu ochrany je i skutečnost, že nebezpečí újmy na zdraví nebo jiné vážné nebezpečí pomine např. poté, co jeho zdroj bude odhalen a možnosti uskutečnění hrozb budou eliminovány. Zvláštní ochrana a pomoc je poskytována k zajištění veřejného zájmu.

Pokud se chráněná osoba během doby, po kterou jí je zvláštní ochrana a pomoc poskytována, začne chovat v rozporu s veřejným zájmem způsobem uvedeným v § 7 odst. 3 OchrSv, není důvod, aby jí byla zvláštní ochrana a pomoc nadále poskytována. V těchto případech však rozhodné skutečnosti pro ukončení zvláštní ochrany a pomoci posuzuje na základě návrhu policie ministr vnitra. K ukončení zvláštní ochrany a pomoci z důvodů uvedených v § 7 odst. 2 a 3 OchrSv dojde, jakmile je chráněná osoba vyrozuměna, že ministr vnitra návrh na ukončení zvláštní ochrany a pomoci schválil. V případech, kdy chráněná osoba nebude pro policii dosažitelná, např. když se bude před policií ukrývat, zvláštní ochrana a pomoc se ukončí ihned poté, jakmile ministr vnitra návrh policie na ukončení zvláštní ochrany a pomoci schválí, aniž by o tom byla chráněná osoba vyrozuměna.

VIII. OPRAVNĚNÍ A POVINNOSTI POLICIE A VĚZEŇSKÉ SLUŽBY

V části třetí zákona č. 137/2001 Sb. jsou upravena oprávnění a povinnosti policie a vězeňské služby zpracovávat a využívat osobní údaje ohrožené nebo chráněné osoby, oprávnění při zajišťování bezpečnosti chráněných osob, oprávnění při zajišťování bezpečnosti chráněného prostoru, oprávnění k zastírání činnosti policie. Dále se zde upravují podmínky užívání krycích dokladů, užívání zabezpečovací techniky i používání finančních prostředků v souvislosti s poskytováním zvláštní ochrany a pomoci, stejně jako jiná oprávnění a možnosti náhrady škody (ustanovení § 8 až § 20 OchrSv).

V části čtvrté zákona č. 137/2001 Sb. je pak upravena mezinárodní spolupráce při poskytování zvláštní ochrany a pomoci svědkovi a dalším osobám, kterým v souvislosti s trestním řízením zřejmě hrozí újma na zdraví nebo jiné vážné nebezpečí.

IX. ZÁVĚR

Zákon č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením, lze označit za společensky potřebný a v praxi dosud chybějící předpoklad ochrany svědků i dalších osob, podílejících se na boji

s nejzávažnějšími formami kriminality, obzvláště pak s organizovaným zločinem. Tento rozsáhlý a pro realizaci mimořádně náročný soubor opatření výrazně přesahuje zastírání skutečné totožnosti svědka, která je zakotvena v ustanovení § 55 odst. 2 a § 209 odst. 1 TrŘ.

Zákonodárce v cit. zákonu uznává, že ohrožení může hrozit nejen osobě, která podala nebo má podat svědeckou výpověď či vysvětlení, nýbrž i obviněnému, který se rozhodne napomáhat k dosažení účelu trestního řízení (tzv. korunnímu svědkovi).

Zákonodárce pamatoval i na možnost ohrožení znalce nebo tlumočníka anebo obhájce, pokud jím zastupovaný obviněný vypovídá nebo má vypovídat, aby pomohl k dosažení účelu trestního řízení (v postavení tzv. korunního svědka).

Zákonodárce pamatoval i na možnost ohrožení osob blízkých všem výše uvedeným osobám.

Všem těmto ohroženým osobám může být poskytována zvláštní ochrana a pomoc, která zahrnuje

- a) osobní ochranu,
- b) přestěhování chráněné osoby včetně příslušníků její domácnosti a pomoc chráněné osobě za účelem jejího sociálního začlenění v novém prostředí,
- c) zastírání skutečné totožnosti chráněné osoby.

V tom je nepochybný přínos zákona č. 137/2001 Sb., který lze označit za nezbytný legislativní předpoklad k ochraně a pomoci ohrožených organizovaným zločinem i jinými pachateli trestných činů.

Zákon vhodně pamatoval na ohrožení rozsáhlého okruhu osob. Usuzují, že ochrana všech z nich nebude moci být stejná. Nejlépe si lze představit zákonem předpokládané formy ochrany svědků a osob podávajících vysvětlení.

Za obtížnější pak považuji ochranu obviněných (tzv. korunních svědků spolupracujících s orgány činnými v trestním řízení). V této souvislosti chybí v důvodové zprávě k novému zákonu zdůvodnění, proč ochráně obviněných – tzv. korunních svědků – nebyl věnován samostatný zákon, jako např. v SRN či USA. Zřejmě v důsledku této právní úpravy, tedy že obvinění – tzv. korunní svědkové – byli přiřazeni k ostatním chráněným osobám, nenalzáme v zákoně č. 137/2001 Sb. odpověď na základní otázku: Budou moci orgány činné v trestním řízení nabídnout obviněnému – tzv. korunnímu svědkovi, vypovídajícímu proti spoluobviněným členům zločinného spolčení beztrestnost či snížení trestu, a pokud ano, za jakých podmínek? Zákonodárce vůbec nepoužil pojem obviněného spolupracujícího proti spolupachatelů jako synonymum pro korunního svědka v zákoně, ani v důvodové zprávě. Protože v zákoně č. 137/2001 Sb. chybí i návaznost na trestní řád a trestní zákon, lze vycházet pouze z dosavadní právní úpravy. Tedy obviněnému, který usvědčí spolupachatele organizovaného zločinu, lze tak jako

dosud uložit pouze trest odnětí svobody pod dolní hranici sazby dle § 40 odst. 3, 4 TrZ. Z toho lze dovodit, že ani současná právní úprava neumožňuje zproštění obžaloby či upuštění od potrestání obžalovaného pachatele, jehož výpovědi by nebylo možné objasnit trestnou činností spáchanou ve prospěch zločinného spolčení, ani takové činnosti zabránit.

Za nejobtížnější pak považuji ochranu ohroženého znalce nebo tlumočnicka anebo obhájce, pokud jím zastupovaný obviněný vypovídá nebo má vypovídat, aby pomohl k dosažení účelu trestního řízení (v postavení tzv. korunního svědka). O ochraně příslušníků těchto specializovaných profesí není v zákoně a v jeho důvodové zprávě žádná zmínka. Znalci, tlumočníci a obhájci si proto svoji ochranu v případech ohrožení nedokáží představit ani v hrubých rysech. Není proto známo, zda a jak byla jejich ochrana v zákonem předpokládaných případech ohrožení zabezpečena.

Obhájce by nepochybně zajímalo, zdali v případech, že budou obhajovat obviněného, který vypovídá proti zločinnému spolčení, to může mít v případě ohrožení pro něj za důsledek možnost pokračování ve výkonu advokacie, bez rizika pro něj a osoby blízké, nebo zda by mohla znamenat konec výkonu jeho profese, či nikoliv. Lze vůbec reálně zabezpečit ochranu i další výkon profese advokátovi, který se specializuje na obhajobu v trestních věcech, jehož tvář je známá ze sdělovacích prostředků? Usuzuji, že nikoliv. Pokud se však cítí bezpečni advokáti, kteří se běžně nevěnují obhajobě v trestních věcech a domnívají se, že se jich tento problém netýká, zřejmě se mýlí. Pokud bude kterýkoliv advokát ustanoven obhájcem soudem, či event. určen Českou advokátní komorou a obviněný se třeba bez porady s ním rozhodne vypovídat o spolupachatelích, členech zločinného spolčení, potom může řešit otázku své profese stejně jako vyhledávaný obhájce.

Zcela nový a v našem právním řádu dosud neznámý je soubor opatření zahrnující osobní ochranu a přestěhování chráněné osoby, včetně příslušníků její domácnosti a pomoc chráněné osobě za účelem jejího sociálního začlenění v novém prostředí [§ 3 odst. 1 písm. b) OchrSv].

Veškerá tato opatření jsou výrazně odlišná od souborů úkonů policie nebo vězeňské služby, a proto bude velmi náročné zabezpečit jejich důsledné dodržování, zejména v prvních měsících účinnosti zákona.

Při poskytování zvláštní ochrany a pomoci podle zákona č. 137/2001 Sb. bude hrát značnou roli rychlost jejího poskytnutí. Od okamžiku, kdy se policie o ohrožení určité osoby dozví, až do schválení návrhu na poskytnutí zvláštní ochrany a pomoci, může uplynout několik dnů i týdnů. V případech akutního nebezpečí však nelze s poskytnutím ochrany otálet. Proto v určitém počtu případů bude nezbytné okamžité poskytnutí zvláštní ochrany a pomoci ohrožené osobě, a to bez vyčkávání na její schválení ministrem vnitra. V této souvislosti je třeba

si uvědomit, že v České republice dosud nemáme žádné praktické zkušenosti s ochranou svědků a dalších osob a lze pouze vycházet z předpokladu, že ke schválení zákona č. 137/2001 Sb. došlo až poté, co se Policie ČR dokonale seznámila se zkušenostmi ze SRN, USA a dalších států, kde mají v této oblasti dlouholeté pozitivní i negativní zkušenosti. Není pochyb o tom, že zejména v prvních letech realizace ochrany svědků a dalších osob v souvislosti s trestním řízením půjde o přesvědčení veřejnosti o účinnosti takové ochrany.

Konstatuji, že každý jednotlivý případ, kdy v České republice buď nebude poskytnuta ochrana svědkovi či jiné osobě vůbec, nebo bude poskytnuta pozdě, event. v době ochrany ohrožené osoby a její rodiny dojde ke zranění, usmrcení, či škodě na majetku těchto osob, může sehrát vysoce negativní roli a popřít účel tohoto zákona. Třeba jen jediný případ, kdy se nepodaří zabezpečit ochranu svědka či jiné osoby a dojde k publikování újmy na životě, zdraví či majetku ve sdělovacích prostředcích, se odrazí v nezájmu občanů svědčit, či jinak napomáhat k realizaci opatření plynoucích z trestního řádu. Tak by tomu mohlo být i v jiných případech, kdy by svědkové i další osoby neměly dostatečnou důvěru k účinnosti ochrany vytvořené nově přijatým zákonem č. 137/2001 Sb.

Nelze pominout, že zejména v posledních desetiletí bylo v ČR publikováno sdělovacími prostředky, i umělecky působivě zpracováno zejména v zahraničních filmech a televizních inscenacích, nemálo případů ohrožení, či usmrcení svědků i jiných chráněných osob. K tomuto zfilmování došlo nejednou na základě skutečných událostí, které se staly ve vyspělých demokratických státech světa. Ze strany všech zainteresovaných orgánů, především policie a vězeňské služby, ovšem i všech dalších, je nezbytné zabránit vytvoření atmosféry, ve které by svědkové nebyli ochotní svědčit a další osoby napomáhat účelu trestního řízení. Toho lze dosáhnout pouze zabezpečováním a poskytováním včasné a absolutní ochrany svědkům i dalším ohroženým osobám a jejich majetku.

V důvodové zprávě k zákonu č. 137/2001 Sb. se uvádí: „Předpokládá se, že každoročně bude chráněno 10 ohrožených osob.“ Při odhadnutých nákladech na ochranu jedné osoby ve výši tři miliony Kč ročně se počítá s ročními náklady na ochranu ve výši 30 milionů Kč. V důvodové zprávě k novému zákonu však nenačteme odpověď na některé závažné otázky: Z jakých podkladů se vycházelo při odhadu 10 ohrožených osob? Proč se nepočítalo s určitým rozmezím, tedy např. s každoroční ochranou 10 až 50 osob a s náklady mezi 30 až 150 miliony Kč? Jsou v tomto počtu zahrnuti pouze svědkové a další ohrožené osoby, nebo i jejich rodinní příslušníci? Mají ohrožené osoby jistotu, či reálný předpoklad, že jim bude možno poskytnout zvláštní ochranu i po přečerpání ročních nákladů na ochranu?

Nelze vyloučit, že odpovědi na tyto otázky jsou známé, pouze se neobjevily v důvodové zprávě, ani nebyly jinak publikovány. Nejhorší „reklamou“ pro spolu-

---

práci svědků i dalších osob s orgány činnými v trestním řízení při boji s organizovaným zločinem i dalšími závažnými formami trestné činnosti by totiž bylo otálení s poskytnutím ochrany ohroženým osobám v případě přečerpání ročních nákladů na ochranu osob. Prodleva s poskytnutím ochrany by pro svědky, pro jiné ohrožené, i pro jejich blízké mohla mít stejné dopady jako neposkytnutí ochrany.

Usuzuji, že odpovědní pracovníci policie i vězeňské služby, kteří mohou schválit zvláštní ochranu a pomoc v případě bezprostředního nebezpečí ohrožené osobě bez souhlasu ministra vnitra, by neměli být vůbec limitováni finančními prostředky. Policie, se souhlasem policejního prezidenta a vězeňská služba se souhlasem generálního ředitele vězeňské služby, by měla mít pravomoc poskytnout zvláštní ochranu a pomoc ve smyslu § 3 odst. 1 OchrSv každé ohrožené osobě (§ 2 odst. 1 OchrSv), a to vždy, když bude zjištěno takové ohrožení, které zákon č. 137/2001 Sb. v § 1 a § 2 předpokládá.

---

doc. JUDr. Vojtěch Šimíček

Právnická fakulta Masarykovy univerzity Brno

Domovní prohlídka v judikatuře Ústavního soudu

V následujícím článku se pokusím o stručnou charakteristiku a zobecnění judikatury Ústavního soudu ČR v oblasti realizace domovní prohlídky. Ústavní základ v této oblasti představuje především čl. 12 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, podle něhož „domovní prohlídka je přípustná jen pro účely trestního řízení, a to na písemný odůvodněný příkaz soudce. Způsob provedení domovní prohlídky stanoví zákon.“ K tomu Ústavní soud již dříve judikoval,¹⁾ že domovní svoboda svou povahou a významem spadá mezi základní lidská práva a svobody, neboť spolu se svobodou osobní a dalšími ústavně zaručenými základními právy dotváří osobnostní sféru jedince, což představuje nezbytnou podmínku důstojné existence jedince a rozvoje lidského života vůbec. Jestliže proto ústavní pořádek ČR připouští průlom do této ochrany, děje se tak toliko a výlučně v zájmu ochrany demokratické společnosti jako takové, případně v zájmu ústavně zaručených základních práv a svobod jiných; sem spadá především nezbytnost

---

¹⁾ Nález sp. zn. III. ÚS 287/96, in: *Ústavní soud ČR: Sbírka nálezů a usnesení*, sv. 8, s. 123–124.

daná obecným zájmem na ochraně společnosti před trestnými činy a dále tím, aby takové činy byly zjištěny a potrestány. Přípustnost domovní prohlídky je „třeba chápat jako výjimku, která nadto vyžaduje restriktivní interpretaci zákonem stanovených podmínek její přípustnosti“.

Ústavní stížnosti, brojící proti domovní prohlídce, lze v zásadě rozdělit do dvou skupin. První z nich představuje ústavní stížnosti *proti příkazu k domovní prohlídce* a druhou ústavní stížnost *proti způsobu provedení domovní prohlídky*, přičemž je zřejmé, že jednou ústavní stížností lze napadnout jak příkaz k domovní prohlídce, tak i její samotnou realizaci (blíže viz níže).

Ústava ČR totiž v čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavnímu soudu přiznává právo rozhodovat o ústavní stížnosti proti „pravomocnému *rozhodnutí a jinému zásahu* orgánů veřejné moci do ústavně zaručených základních práv a svobod“. Obdobně zákon o Ústavním soudu²⁾ v ustanovení § 72 odst. 1 písm. a) přiznává fyzické nebo právnické osobě právo podat ústavní stížnost v případě, kdy pravomocným rozhodnutím, opatřením nebo jiným zásahem orgánu veřejné moci došlo k porušení ústavně zaručených základních práv nebo svobod. Lze tedy učinit dílčí závěr, že zatímco příkaz k domovní prohlídce představuje rozhodnutí (tzn. individuální právní akt), jedná se v případě samotného provedení domovní prohlídky o jiný zásah do ústavně zaručených základních práv nebo svobod (tzn. o zásah faktický).

Tomuto rozlišování musí korespondovat rovněž *rozdílný petit ústavní stížnosti*. Zatímco v případě napadeného rozhodnutí ústavní stížnost usiluje o jeho zrušení, u jiného zásahu se měl stěžovatel domáhat vydání zákazu orgánu veřejné moci pokračovat v porušování práva a svobody a přikázat mu, aby, pokud je to možné, obnovil stav před porušením.³⁾

1. ÚSTAVNÍ STÍŽNOST PROTI PŘÍKAZU K DOMOVNÍ PROHLÍDCE

Tuto ústavní stížnost lze označit za „typickou“, jelikož směřuje proti rozhodnutí a domáhá se jeho zrušení Ústavním soudem. Pro vyhovění je proto nutno splňovat stejné materiální podmínky (když pomineme podmínky formální, jejichž splnění zkoumá Ústavní soud nejprve) jako u jakékoliv jiné stížnosti, brojící proti rozhodnutí orgánu veřejné moci:⁴⁾

---

²⁾ Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů.

³⁾ Srov. ustanovení § 82 odst. 3 písm. a) a b).

⁴⁾ Blíže viz např. Filip/Holländer/Šimíček: *Zákon o Ústavním soudu – komentář*, C. H. Beck, 2001, str. 290 a násl.

- protiústavnost rozhodnutí,
- poškození individuální právní sféry stěžovatele,
- ústavně právní intenzita zásahu (tzn. napadeného rozhodnutí),⁵⁾
- nemožnost napadnout tento zásah jinak než ústavní stížností, tzn. vyčerpání procesních prostředků k ochraně práva.

Je již z povahy věci zřejmé, že v případě vyhovění ústavní stížnosti, směřující proti příkazu k domovní prohlídce, je nutno odstranit i všechny následky, z této protiústavní domovní prohlídky vyplývající. Pokud by tedy např. byly v rámci takovéto domovní prohlídky zajištěny některé důkazy či jiné předměty, musí být stěžovateli vráceny a nesmí být v trestním řízení proti němu použity, neboť se jedná o důkazy procesně neúčinné (získané protiústavním způsobem a tedy i nezákonně). Přestože proto sice nelze vyloučit, že ústavní stížností bude napaden nejen příkaz k domovní prohlídce, nýbrž i její samotné provedení, realizované na základě protiústavního příkazu, jeví se takovýto petit nadbytečným, neboť v případě vyhovění ústavní stížnosti ohledně příkazu je zřejmé, že je zároveň nutno, aby orgány činné v trestním řízení odstranily i jakékoliv následky, z tohoto protiústavního příkazu vyplývající.

2. ÚSTAVNÍ STÍŽNOST PROTI PROVEDENÍ DOMOVNÍ PROHLÍDKY

Druhou možností je ústavní stížnost, brojící toliko proti samotnému způsobu provedení domovní prohlídky, tzn. proti „jinému zásahu orgánu veřejné moci“.

V této souvislosti je v první řadě nutno vymezit pojem „jiného zásahu orgánu veřejné moci“. Tento pojem Ústavní soud definoval zejména již v nálezu sp. zn. III. ÚS 62/95,⁶⁾ když uvedl: „Ústavní soudnictví a pravomoc Ústavního soudu v individuálních věcech jsou v ČR vybudovány především na zásadě přezkumu věcí pravomocně skončených (a kasace pravomocných rozhodnutí), v nichž protiústavnost nelze napravit jiným způsobem, tedy především procesními prostředky, vyplývajícími z příslušných procesních norem upravujících to které řízení

⁵⁾ Viz např. nálezu sp. zn. III. ÚS 486/98 (*Ústavní soud ČR: Sbírka nálezů a usnesení, sv. 13, s. 83*), v němž Ústavní soud konstatoval, že „formální nesprávnost, které se jak státní zástupce, tak obecný soud ve stěžovatelově věci dopustili, je přirozeně nežádoucí, a podle názoru Ústavního soudu by nemělo k podobným vadám docházet, navzdory tomu však tato nesprávnost sama o sobě neústavnost ústavní stížnosti napadeného rozhodnutí pro svou nepatrnost založit nemůže, a to již proto, že k pochybnostem, vůči komu byl příkaz k domovní prohlídce vydán, nedošlo, a konečným, s přihlédnutím ke všem zjištěným okolnostem, ani dojít nemohlo.“

⁶⁾ *Ústavní soud ČR: Sbírka nálezů a usnesení, sv. 4, s. 243.*

či tu kterou materii; pravomoc Ústavního soudu směřuje vůči pravomocným rozhodnutím orgánů veřejné moci a pravomoc přezkumu jejich „jiného zásahu“ je v podstatě jinak nezbytnou výjimkou, u níž však podmínka nemožnosti nápravy protiústavnosti jiným způsobem musí být zachována. *Pojem jiného zásahu orgánu veřejné moci nutno proto chápat tak, že zpravidla půjde o převážně jednorázový, protiprávní, a zároveň protiústavní útok těchto orgánů vůči základním ústavně zaručeným právům (svobodám), který v době útoku představuje trvalé ohrožení po právu existujícího stavu, přičemž takový útok sám není výrazem (výsledkem) řádné rozhodovací pravomoci těchto orgánů a jako takový se vymyká obvyklému přezkumnému či jinému řízení; z této fakticity musí posléze vyplynout, že důsledkům „takového zásahu orgánu veřejné moci“, neplynoucím z příslušného rozhodnutí, nelze čelit jinak než ústavní stížností, příp. nálezem Ústavního soudu, obsahujícím zákaz takového zásahu. Tato podmínka není přirozeně splněna tam, kde poškozenému je k dispozici obrana daná celým právním řádem republiky.“* V usnesení sp. zn. I. ÚS 690/2000 (dosud nepublikováno) Ústavní soud dále judikoval, že „*pojmovým znakem zmíněného ‚jiného zásahu‘ musí být zejména skutečnost, že tento zásah i v době podání ústavní stížnosti a v době rozhodování Ústavního soudu o ní musí být aktuální, tzn. musí v osobní sféře stěžovatele vyvolávat právní následky. Pokud má ‚jiný zásah‘ povahu toliko jednorázového zásahu, který již v době zahájení řízení o ústavní stížnosti skončil, je obnovení statu quo ante stejně jako zákaz pokračování v porušování práva (svobody) adresovaný orgánu veřejné moci již pojmově vyloučen (srov. nález sp. zn. III. ÚS 287/96, Ústavní soud ČR: Sbírka nálezů a usnesení, sv. 8, s. 126). Jak Ústavní soud ČR judikoval v jiném svém rozhodnutí, zásah orgánu veřejné moci napadený ústavní stížností musí být bezprostřední a přítomný (srov. usnesení sp. zn. IV. ÚS 122/99, Ústavní soud ČR: Sbírka nálezů a usnesení, sv. 15, s. 315), neboť v opačném případě by se přezkum a následné rozhodování Ústavního soudu stalo čistě akademickým. Jinak řečeno, ústavní stížnost sice plní kromě funkce subjektivní ochrany základních práv a svobod do značné míry i funkce objektivní, nicméně ani tato skutečnost nemůže znamenat, že by ústavní stížnost mohla důvodně směřovat proti neaktuálním zásahům do základních práv ve výše uvedeném smyslu.“*

Na základě uvedeného je proto možno zobecnit podmínky, které musí být při podání ústavní stížnosti, směřující proti samotnému provedení domovní prohlídky, splněny:

- protiprávnost (protiústavnost) zásahu,
- závažnost (protiústavní intenzita) zásahu,
- aktuálnost zásahu (tzn. trvajících důsledky v právní sféře stěžovatele),
- zásah není výrazem řádné rozhodovací pravomoci orgánu veřejné moci,
- nemožnost napadnout tento zásah jinak než ústavní stížností.

Na základě výše uvedeného je zřejmé, že petit ústavní stížnosti v tomto případě by měl znít např. tak, že se příslušným orgánům činným v trestním řízení zakazuje pokračovat v porušování čl. 12 Listiny a přikazuje se jim obnovit stav před porušením této svobody, tzn. kupř. vrátit všechny zadržené věci (důkazy).⁷⁾

3. USNESENÍ SP. ZN. I. ÚS 768/2000

Toto usnesení je zajímavé tím, že Ústavní soud sice rozhodoval (toliko) o ústavnosti samotného provedení domovní prohlídky, avšak za značně specifické situace. Soudem vydaný příkaz k domovní prohlídce totiž v odůvodnění obsahoval podmínku, podle níž k domovní prohlídce musí dojít ve lhůtě sedmi dnů od vydání příkazu, a pokud se tak nestane, pozbuje příkaz platnosti.

V této věci Ústavní soud – vycházející z uvedených obecnějších východisek – konstatoval, že trestní řád sice výslovně nepředepisuje, aby soudce v příkazu k domovní prohlídce podle ustanovení § 83 trestního řádu stanovil (kromě nezbytného požadavku na určitost předmětného příkazu) další omezující podmínky pro její provedení, kterou bylo v daném případě určení lhůty 7 dnů od data jeho vydání. Zároveň však nelze ani vyloučit, aby v příkazu k domovní prohlídce soud bližší omezující podmínky pro její provedení stanovil, jelikož přípustnost domovní prohlídky je skutečně nutno chápat jako výjimečný zásah do ústavně zaručené domovní svobody a každý takovýto zásah lze interpretovat jen restriktivně. *Stanovení bližších podmínek pro provedení domovní prohlídky je tedy – podle názoru Ústavního soudu – v souladu s podstatou citované ústavně zaručené základní svobody a rovněž se smyslem trestního řádu.* Na jedné straně je totiž sice pravda, že provedení domovní prohlídky je vedeno zásadami kriminalistické taktiky a způsobem vyšetřování v konkrétní věci, nicméně na druhé straně není možné příkaz k domovní prohlídce chápat jako extenzivní a trvalé omezení domovní svobody, neboť taková interpretace by ve svých důsledcích zjevně narušovala podstatu a smysl čl. 12 Listiny. Lze proto zobecnit, že v příkazu k domovní prohlídce může soud stanovit omezující podmínky (a to i časové) pro její provedení, které budou vycházet ze specifík konkrétního případu.

V daném případě sice Ústavní soud ústavní stížnost odmítl jako zjevně nepodstatný návrh, nicméně důvodem odmítnutí byla výhradně skutečnost, že uvedená omezující podmínka nebyla obsažena ve výrokové části rozhodnutí, nýbrž v jeho odůvodnění a v trestním řízení platí, aby tyto omezující podmínky byly pro orgány činné v trestním řízení závazné, musí být obsaženy ve výrokové

⁷⁾ Ustanovení § 82 odst. 3 písm. b) zákona o Ústavním soudu.

části rozhodnutí (tzn. příkazu). Pro rozhodnutí v trestním řízení totiž platí obecná zásada, že závaznou částí je pouze výrok a nikoliv odůvodnění příslušného rozhodnutí. V daném případě proto bylo nutno tuto lhůtu – právě vzhledem k jejímu uvedení v odůvodnění a nikoliv ve výrokové části příkazu – chápat pouze jako lhůtu pořádkovou, která pro příslušný orgán nebyla *stricto sensu* závazná.⁸⁾

4. DŮSLEDKY PROTIÚSTAVNÍ DOMOVNÍ PROHLÍDKY PRO DALŠÍ TRESTNÍ ŘÍZENÍ

Na základě předchozího textu je nutno doplnit, že případná protiústavnost domovní prohlídky nemusí být u Ústavního soudu ústavní stížností napadena toliko bezprostředně, nýbrž i – poněkud nepřesně řečeno – v rámci celého trestního řízení. Jinak řečeno, trestní řízení je sice členěno do jednotlivých fází, nicméně žádná z těchto fází nemůže být posuzována izolovaně. Jestliže proto již přípravné řízení trestní trpí nezhojitelnými vadami (např. je provedena protiústavní domovní prohlídka), nemůže ani řízení před soudem, pokud se s těmito vadami vůbec nebo náležitým způsobem nevypořádalo, splňovat podmínky spravedlivého procesu.⁹⁾ *Z praktického hlediska proto v situaci, kdy je provedena protiústavní domovní prohlídka, může být trestní řízení jako celek konformní s principy spravedlivého procesu jen tehdy, pakliže důkazy získané tímto protiústavním (a protizákonným) způsobem nebudou nadále nijak procesně využity a jestliže budou následky takovéto domovní prohlídky odstraněny. V opačném případě bude celé trestní řízení postiženo zásadní vadou, která může způsobit jeho protiústavnost.*

Jak např. Ústavní soud judikoval ve věci vedené pod sp. zn. II. ÚS 347/96,¹⁰⁾ „V daném případě nebyla splněna základní podmínka pro rozhodnutí o vazbě v tom, že by trestní stíhání stěžovatele bylo provedeno řádným procesním postu-

---

⁸⁾ Ústavní soud jako obiter dictum dodal, že „nemohl odhlédnout ani od konkrétních okolností daného případu, kdy příkaz k domovní prohlídce byl vydán dne 9. 10. 2000, k domovní prohlídce mělo dojít do 7 dnů (tzn. do 15. 10. 2000 včetně) a ve skutečnosti byla provedena dne 18. 10. 2000, tj. o pouhé 3 dny později. To znamená, že v souzené věci nedošlo k podstatnému překročení předmětné lhůty, což by mohlo svědčit o svévoli ze strany Policie ČR, nýbrž jen k nepatrnému překročení stanovené pořádkové lhůty. Rovněž tato skutečnost svědčí pro závěr, že v souzené věci základní práva stěžovatele zjevně porušena nebyla.“

⁹⁾ Srov. např. nález sp. zn. IV. ÚS 615/99, *Ústavní soud ČR: Sbírka náleží a usnesení*, sv. 17, str. 241.

¹⁰⁾ *Ústavní soud ČR: Sbírka náleží a usnesení*, sv. 9, str. 351 – 352.

pem. Trestní stíhání obviněného – stěžovatele se v daném případě opírá o nezákonné opatření důkazů, protože domovní prohlídka, kterou byly důkazy vyhledány a opatřeny, byla vykonána na základě příkazu k provedení domovní prohlídky, který byl Ústavním soudem zrušen jako protiústavní. Orgán činný v trestním řízení získal tedy důkazy způsobem hrubě odporujícím trestnímu řádu, a sice neoprávněným zásahem do domovní svobody. Takový postup je v rozporu s článkem 12 Listiny, jak již jednou konstatoval Ústavní soud. Z toho vyplývá, že důkaz získaný na základě neoprávněného zásahu do domovní svobody musí být procesně neúčinný. Procesní vada, která se sebehla při dokazování, měla vést Obvodní soud pro Prahu 6 k tomu, aby v dané chvíli a dané situaci stěžovatele do vazby nechal a Městský soud v Praze k tomu, aby obviněného – stěžovatele z vazby propustil. Stěžít může obstat rozhodnutí o vazbě, které bylo učiněno na základě zásahu označeného Ústavním soudem za protiústavní. Tuto okolnost považuje Ústavní soud za stěžejní pro rozhodnutí o podané ústavní stížnosti.“

5. ZÁVĚREM

Na úplný závěr se pokusím z citované judikatury Ústavního soudu zdůraznit některá obecnější východiska.

V první řadě je nutno odlišovat situaci, kdy stěžovatel napadá samotné rozhodnutí (tzn. příkaz) o domovní prohlídce a kdy brojí toliko proti způsobu jejího provedení. Přestože nelze vyloučit, že bude napadeno jak rozhodnutí, tak i jeho realizace, považují tento postup za značně nevhodný, jelikož pokud bude vydán protiústavní příkaz, musí být nutně i následná samotná domovní prohlídka protiústavní a je tedy nadbytečné napadat její realizaci; jestliže je protiústavní toliko provedení domovní prohlídky, není důvodné napadat příkaz, a pokud by tak stěžovatel učinil, měla by být tato část ústavní stížnosti zamítnuta, popř. odmítnuta pro zjevnou neopodstatněnost.

Praktický význam ústavní stížnosti, směřující proti příkazu k domovní prohlídce i proti jejímu provedení, spočívá primárně v tom, aby proti stěžovateli nebyly použity důkazy, zajištěné během této prohlídky, popř. aby mu byly vráceny další věci. Pokud totiž v rámci domovní prohlídky dojde k dalším zásahům do práv stěžovatele (je např. v jejím průběhu zbit, dojde k poškození vybavení bytu atp.), má k dispozici jiné možnosti na ochranu svých práv, které by měl využít ještě před případným podáním ústavní stížnosti (žaloba na náhradu škody, trestní oznámení, ochrana osobnosti, postup podle zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti státu za škody způsobené státním orgánem atp.). Podání ústavní stížnosti v případech, kdy v rámci domovní prohlídky nedojde k zajištění důkazů ani k jiným skutečnostem, které trvaleji zasahují do právní sféry stěžovatele (osobní integrity, vlastnického práva apod.), se nejvíce nevhodné, neboť hrozí její

odmítnutí z důvodu zjevné neopodstatněnosti, jelikož Ústavní soud by zřejmě dospěl k závěru, že protiústavní zásah již v době podání ústavní stížnosti není aktuální a vyhovění ústavní stížnosti za této situace by mělo pouze „akademický“ charakter. To nekoresponduje se smyslem ústavní stížnosti jakožto efektivního prostředku k ochraně ústavně zaručených základních práv a svobod. Naopak je smysluplné ústavní stížností napadnout např. vazební rozhodnutí nebo rozhodnutí o vině a trestu, jestliže se tato rozhodnutí opírají o důkazy, opatřené protiústavní domovní prohlídkou.

Konečně je namístě zdůraznit, že Ústavní soud naznačil, že povaze domovní svobody a restriktivnímu přístupu k zásahům do ní koresponduje stanovení bližších omezujících podmínek pro provedení domovní prohlídky (např. časové omezení) v příslušném příkazu. Je možné, že tento právní názor Ústavního soudu povzbudí a do určité míry předznamená budoucí praxi obecných soudů v tomto směru, což by bylo možno z hlediska šetření smyslu základních práv označit za velmi pozitivní jev.

Mgr. Ing. Petr Baudyš

Český úřad katastrální a zeměměřičský, Praha

Kolik fyzických osob tvoří manželství?

Otázka položená v titulku je zdánlivě natolik banální, že by nemělo mít smysl zabývat se jí v odborném právním časopise. Přesto však názory právní veřejnosti při jejím řešení nejsou jednotné v případech, kdy má podstatný právní význam. Tuto otázku je třeba z hlediska právního řešit v případech, na které pamatuje ustanovení § 137 odst. 2 občanského zákoníku, podle kterého „Není-li právním předpisem stanoveno nebo účastníky dohodnuto jinak, jsou podíly všech spoluvlastníků stejné.“ Konkrétně je potřebné ji řešit, jsou-li v listině vedle jiných osob uvedeni jako spoluvlastníci manžel se svou manželkou. Taková situace může nastat ve smlouvě, kde nabyvatelé nedohodnou své podíly, zejména se však vyskytuje v případech, kdy katastrální úřad zapisuje jako vlastníky novostavby podle § 5 odst. 6 katastrálního zákona stavebníky uvedené v kolaudačním rozhodnutí. Zde je třeba si povšimnout, že stavebníci se mohou dohodnout, jaké jsou jejich spoluvlastnické podíly (viz § 137 odst. 2 občanského zákoníku). Taková dohoda přitom nemá předepsanou formu notářského zápisu, jinak by to bylo v § 137 odst. 2 občanského zákoníku jistě výslov-

ně vyjádřeno. Podle § 36 odst. 9 vyhlášky č. 190/1996 Sb., ve znění pozdějších předpisů, však pro zápis záznamem do katastru musí být podpisy účastníků takové dohody ověřeny způsobem uvedeným v § 34 odst. 7 písm. a), b), d) nebo e) této prováděcí vyhlášky. Teprve v případě, že taková dohoda ani jiná listina prokazující vlastnictví k novostavbě katastrálnímu úřadu předložena není, uplatní se pro zápis vlastnictví k novostavbě zákonná domněnka, že jako vlastníci se zapíší stavebníci uvedení v kolaudačním rozhodnutí. V kolaudačním rozhodnutí přitom nebývají stavebníci uvedeni podle podílů, protože vlastním smyslem kolaudačního řízení není rozhodovat o tom, kdo je vlastníkem stavby, ale zjistit, zda je stavba způsobilá k určitému způsobu užívání. Proto je třeba při zápisu vlastnického práva podle kolaudačního rozhodnutí postupovat podle § 137 odst. 2 občanského zákoníku, spočítat, kolik fyzických a právnických osob je označeno za stavebníky, a každé takto označené osobě zapsat stejný spoluvlastnický podíl.

V této souvislosti se občas lze setkat s názorem, že manželé jsou jedna osoba, a že by jim tedy dohromady měl být připsán pouze jeden spoluvlastnický podíl. Tento názor nemá ovšem oporu v zákoně. Z ustanovení § 1 odst. 1 zákona o rodině, podle kterého „Manželství je trvalé společenství muže a ženy založené zákonem stanoveným způsobem.“, lze dovodit, že manželství tvoří jeden muž a jedna žena, tedy dvě fyzické osoby. Proti tomu nelze argumentovat ani tím, že společné jmění manželů by tvořilo jednu právnickou osobu nebo jiný právní útvar, který je třeba počítat za jednu osobu, přestože se jedná o osoby dvě. Takový názor rovněž nemá oporu v zákoně. Protože manželství tvoří dvě fyzické osoby, zapíše se na každého z manželů uvedených v kolaudačním rozhodnutí stejný spoluvlastnický podíl jako na jiné osoby. Zbývá rozhodnout, zda se spoluvlastnický podíl připadající na každého z manželů zapíše jako součást společného jmění manželů nebo jako podíl ve výlučném vlastnictví toho kterého manžela. Zde se uplatní ustanovení § 144 občanského zákoníku, podle kterého „Pokud není prokázán opak, má se za to, že majetek nabytý a závazky vzniklé za trvání manželství tvoří společné jmění manželů.“. Nedoloží-li tedy manželé, že se jedná o podíl na novostavbě, který nepatří do společného jmění manželů např. proto, že byl získán za majetek náležející do výlučného vlastnictví toho kterého z manželů, proto, že spoluvlastnické podíly na novostavbě manželé smlouvou o zúžení společného jmění manželů ze svého společného jmění vyloučili nebo proto, že společné jmění manželů bylo zúženo soudem, zapíše se spoluvlastnické podíly manželů do jejich společného jmění.

Na okolnosti, že spoluvlastnické podíly mohou podle zákona připadnout buď do společného jmění obou manželů nebo do výlučného vlastnictví každého z nich, lze dokumentovat absurdnost tvrzení, že pokud se nabývá do společného jmění, měli by se manželé počítat za jednu osobu. Pokud bychom

připustili tuto myšlenku, nabyli by manželé podle kolaudačního rozhodnutí, ve kterém by byli uvedeni spolu s jednou další osobou, dohromady jednu ideální polovinu novostavby, pokud by jejich podíly měly připadnout do jejich společného jmění, zatímco v případě, že by z jejich společného jmění byly spoluvlastnické podíly na novostavbě vyloučeny, nabýval by každý z manželů sám pro sebe jednu ideální třetinu novostavby. V prvním případě by tedy na manžele připadla jedna polovina, zatímco na třetí osobu také jedna polovina. V druhém případě by připadly na manžele dohromady dvě třetiny, zatímco na třetí osobu jedna třetina. Takový závěr by diskriminoval manžele pro případ, že nabývají spoluvlastnický podíl na novostavbě do společného jmění vůči manželům i třetím osobám, které nabývají spoluvlastnický podíl na novostavbě do výlučného vlastnictví.

Pokud má zákonodárce úmysl, aby se pro určité účely manželé považovali za jednu osobu, výslovně tento záměr v zákoně vyjadřuje. Je možné odkázat např. na ustanovení § 34 zákona č. 81/1920 Sb. (zákon přídělový), podle kterého „Subjektem rolnického nedílu může být osoba jediná nebo manželé pospolu...“. Dalším příkladem je ustanovení § 7 zákona č. 313/1921 Sb., o obnově zemědělských pachtů, podle kterého „Při počítání výměry zemědělské půdy pokládají se nerozvedení manželé za osobu jedinou.“. Citované zákony jsou však výjimkami z pravidla, že manžele je třeba počítat za dvě fyzické osoby, a jako výjimky z obecného pravidla jsou také v zákoně výslovně uvedeny. Je možné, že právě okolnost, že tyto výjimečné případy se týkají zemědělské půdy a jejího obhospodařování, vedla k vytvoření nepodložené legendy, že manželé se v případech týkajících se nemovitostí mají počítat za jednu osobu. Tak tomu samozřejmě není, ledaže zákon pro určitý případ stanoví výslovnou výjimku, jako tomu bylo v citovaných případech.

Je možné, že zápis vlastnictví podle kolaudačního rozhodnutí nemusí vyjadřovat skutečnou vůli stavebníků, kteří zapisovanou stavbu zhotovili. Tak tomu může být např. v případě, kdy domek o dvou bytových jednotkách spolu postaví za přispění rodičů, a jeden z těchto sourozenců je již ženatý, zatímco druhý je ještě svobodný. Označí-li se v žádosti o kolaudaci jako účastníci kolaudačního řízení oba sourozenci i manželka toho, který již uzavřel manželství, budou jako stavebníci v kolaudačním rozhodnutí uvedeni všichni tři. Katastrální úřad by měl proto spoluvlastnické podíly na novostavbě rozdělit mezi tyto tři stavebníky při zápisu do katastru rovným dílem. Je však možné, že vůle stavebníků byla od počátku jiná, a sice taková, že svobodnému sourozenci měla připadnout jedna ideální polovina a ženatému také jedna ideální polovina novostavby, a to s úmyslem, aby každý ze sourozenců užíval v nově postaveném domku jednu bytovou jednotku. Na to je vhodné pamatovat již při započetí stavby a uzavřít o tom příslušnou dohodu. Lze se tím vyhnout budoucím sporům o to, kdo se na zhotovení

---

novostavby podílel jakým dílem a kolik mu má tedy připadnout do spoluvlastnictví. V případě, že se během výstavby vztahy mezi sourozenci naruší, může se to ukázat jako prozíravé předejítí sporu. Pokud by přesto spor o rozsah spoluvlastnictví nastal, neřešil by ho katastrální úřad, ale soud.

JUDr. František Pěcha
Rožnov pod Radhoštěm

Malá poznámka k článku Petra Baudyše „K obnovení důvěryhodnosti zápisu o právních vztazích v katastru nemovitostí“

V čísle 3/2001 Bulletinu advokacie bylo otištěno shora uvedené pojednání.

Autor uvádí na str. 63 případy, kdy nepůsobil (v době první republiky) při nabývání vlastnického práva k nemovitostem intabulační princip a kdy bylo možné i mimoknihovní nabytí vlastnického práva.

a) Kromě tří důvodů na str. 63 uváděných [a] expropriace dle zák. č. 30/1878 ř. z., o vyvlastnění k účelům vybudování a provozu drah, b) příklep v případech exekuční dražby dle zák. č. 79/1896 ř. z., o řízení exekučním a zajišťovacím, c) nabývání dědictví odevzdáním pozůstalosti dle § 819 o. z. o.], je třeba ještě uvést institut **vydržení**, který byl upraven v obecném zákoníku občanském z roku 1811 v ust. §§ 1468, 1470 a 1472. Ustanovení § 1470 cit. zák. výslovně uvádí: „Kde nejsou ještě zřízeny řádné veřejné knihy, nebo takové právo není do nich zapsáno, může ho poctivý majitel vydržeti teprve **po třiceti letech**.“

Ustanovení § 1472 cit. zák. pak upravuje mimořádnou vydržecí dobu proti fisku, proti správcům statků církevních, obecních a jiných dovolených právnických osob, a to na dobu **čtyřiceti let**.

b) Na straně 64 cit. článku autor uvádí, že za platnosti tzv. středního občanského zákoníku (č. 141/1950 Sb.) postačovalo k nabývání vlastnického práva k nemovitostem v případě smluvních převodů pouze uzavření smlouvy o převodu nemovitosti v písemné formě. Zapomíná však na to, že za platnosti cit. středního občanského zákoníku bylo zapotřebí k převodům všech nemovitostí **přivolení okresního národního výboru** dle tehdy platného **zákona č. 65/1951 Sb.**, o převodech nemovitostí a o pronájmech zemědělské a lesní půdy. Výjimku tvořily pouze převody nemovitostí do státního socialistického vlastnictví a převody

z národního majetku. Zákon č. 65/1951 Sb. platil až do 31. 3. 1964, kdy byl zrušen občanským zákoníkem č. 40/1964 Sb., který nabyl účinnosti dnem 1. 4. 1964.

c) Příkláním se k autorovu názoru, dle něhož by zápis **všech věcných práv** do katastru nemovitostí probíhal vkladem.

Záznamový systém u zápisů vlastnického práva na základě listin vydaných především státními orgány nedává totiž katastrálním úřadům právo odmítnout provedení příslušného zápisu, i když předložená listina trpí zřejmými vadami. Za platnosti o. z. o. z roku 1811 povoloval (jak si pamatuji) knihovní soud vklad vlastnického práva i u těch listin, které byly tímž soudem vydány (např. odevzdací listiny v pozůstalostním řízení). To přispívalo – až do konce roku 1950 – k precizní evidenci vlastnických vztahů v tomto operátu.

JUDr. Vlastimil Ševčík

Taktika obhajoby

(prvá část)

I.

Obhajoba v trestním řízení prováděná obhájcem má představovat jednu z významných záruk respektování ústavního předpisu zakazujícího takový trestní postih, který by nebyl podložen zákonnými důvody, případně, který by probíhal způsobem a ve formách, jež zákon nedovoluje. Je sice pravda, že všem orgánům činným v trestním řízení je zákonem obecně přikázána povinnost dbáti náležitě zjištění trestných činů a spravedlivého potrestání pachatele (§ 2 tr. ř.), a že v podstatě stejná povinnost je uložena i obhájci (§ 41 tr. ř.), nicméně tato totožnost zájmů všech zúčastněných složek trestního procesu, podmíněná celospolečenskými zájmy na řádném výkonu spravedlnosti, nic nemění na tom, že jde o totožnost zájmů až v konečném cíli a že právě proto úkoly těchto zúčastněných složek – a z nich také vyplývající rozsah práv a povinností (samozřejmě v procesním slova smyslu) – jsou různé.

Stručně řečeno orgánům činným v přípravném řízení je přikázáno vytvořit předpoklady k spravedlivému postihu osoby podezřelé z trestného činu a k povinností státního zástupce náleží, jsou-li pro to splněny zákonné podmínky, postavit obviněného před soud, a současně dbát toho, aby jak přípravné řízení, tak i řízení před soudy probíhalo způsobem stanoveným zákonem a konečně,

aby zákonu také odpovídalo rozhodnutí, které soud učiní. V tomto smyslu stojí tedy činnost soudu a jeho rozhodnutí nad procesními stranami a jejich stanovisky, neboť teprve soudním rozhodnutím lze pravomocně zjistit vinu obžalovaného jako pachatele trestného činu a uložit mu trest. I když soud sám není zákonem nikterak omezen ve výběru a volbě důkazů směřujících ke zjištění či prokázání rozhodných skutečností, přece jen těžiště jeho činnosti nespočívá ve vyhledávání důkazů, ale především v jejich hodnocení a zkoumání, zda před ním zjištěné a prokázané jednání (opomenutí) obžalovaného v sobě zahrnuje všechny znaky trestného činu, v kladném případě pak jakého, a konečně v rozhodnutí o trestu.

Postavení obhájce a význam jeho obhajoby jsou při výkonu spravedlnosti potud odlišné a specifické, že sice ani obhájce ve své obhajobě není zákonem vyňat z povinnosti **příspět** k „náležitému zjištění trestného činu a k spravedlivému potrestání pachatele“, to však za předpokladu, že **svou činností nezhorší postavení a neztíží situaci** obhajovaného. Teprve takto dochází svého výrazu naprostá shoda a jednota v cíli a účelu trestního řízení, a to jak mezi oběma soupeřícími stranami navzájem, tak i mezi nimi a soudem. Že v jednotlivých stádiích a fázích trestního stíhání tato shoda a jednota prochází mnohdy v konfliktech procesem třibení, případně že není tak výrazná ani ve vztahu ke konkrétnímu soudnímu rozhodnutí, je ovšem nabíledni: trestní proces má v zásadě ráz a formu kontradiktorního projednání věci mezi obžalobou a obhajobou a ani jeho výsledek – rozhodnutí soudu – nemusí vždy odpovídat zákonu, či lépe, představám, které obě ze sporných stran o spravedlnosti v užším či širším slova smyslu mají.

Kontradiktorní vztah mezi obžalobou a obhajobou je – s určitou nadsázkou – budován na zásadě rovnosti stran; justiční praxe v době nesvobody však velmi zřetelně ukázala, jak málo stačí k tomu, aby na jedné straně žalobce vykročil daleko za hranice svých práv procesní strany a přes hlavu soudu stal se rozhodující dominantou celého procesu i soudcovského rozhodování, na druhé straně pak, jak snadno lze z obhajoby vytvořit bezvýznamný přívěšek jakéhosi v podstatě bezudčného formalismu, který již ani nelze brát vážně. Porušení nutné procesní rovnováhy v trestním procesu mělo samozřejmě dalekosáhlé důsledky dnes obecně známé. Nejen pro obhajobu, ale pro výkon soudnictví vůbec vyplývá z těchto zkušeností neobyčejně významný poznatek: obhajoba jako výraz jednoho z nejdůležitějších ústavních občanských práv může svou významnou funkci řádně plnit jen tehdy, má-li v průběhu celého trestního stíhání dostatek prostoru a respektu pro své uplatnění, jinými slovy, je-li na straně orgánů činných v trestním řízení, a zejména pak soudů, opravdová vůle obhajobou obviněného (obžalovaného) se v plném rozsahu zabývat.

V této souvislosti je na místě zdůraznit, že de lege lata je pro respektování obhajoby vytvořeno dostatek podmínek; trestní řád sám ani v jednom ze stadií

řízení význam obhajoby nepodceňuje a vnáší na jednotlivé orgány trestního řízení požadavek nejen obhajobu podezřelého pachatele zjišťovat, ale také *hodnotit*. Podle požadavku zákona všechna rozhodující stadia trestního stíhání mají končit tak, aby bylo zřejmé, jak s obhajobou bylo naloženo, a jak se tato v závěrech, které byly učiněny, odrazila.

Tato zákonem požadovaná **hodnotící činnost** jednotlivých orgánů trestního řízení je nejen pro obhajobu samotnou, ale i pro přesvědčivost závěrů o zákonnosti řízení a v něm učiněných opatření, neobyčejně významná. Jde zde o vzájemnou součinnost, jejímž výrazným rysem je povinnost postupného přezkoumávání se stále zpřisňovanými hledisky, tedy vlastně o jakési síto, jímž by nedostatečně prokázané nebo objasněné věci neměly projít. Očividně jde o gradaci požadavků a tedy i o skutečné zpřisňování hledisek. K zahájení trestního stíhání postačí, navzděčují-li zjištěné skutečnosti tomu, že byl spáchán trestný čin (§ 160 odst. 1 tr. ř.), k podání obžaloby je však již třeba takových výsledků přípravného řízení, které dostatečně odůvodňují postavení obviněného před soud (§ 176 odst. 1 tr. ř.), zatímco k odsuzujícímu rozsudku musí být prokázáno, že se stal skutek, pro nějž je obžalovaný stíhán, že tento skutek je trestným činem a že jej spáchal obžalovaný [§ 226 písm. a), b) tr. ř.].

Obhajoba nesmí být ve zmíněné součinnosti činitelem pasivním. Právem lze od ní očekávat, že popsané zákonné úpravy dovede využít a **účelně** na své stanovisko, je-li odchylné od závěrů toho kterého orgánu trestního řízení, zpravidla alespoň upozorní. Že jde již o požadavek a předpoklad *taktický*, pokusím se zdůvodnit v další části výkladu. Zde budiž prozatím konstatováno, že, aniž bychom měli v úmyslu přeceňovat kterékoliv stadium trestního stíhání na úkor hlavního líčení, v každém případě tento způsob obhajoby je podstatně náročnější, než by tomu bylo při obhajobě „živelné“ a nepromyšlené a konečně, že jejím základním rysem musí být pečlivě *uvážena* a podrobně *propracovaná celková její linie a koncepce*.

II.

Převzetím obhajoby a vstupem obhájce do procesu (ať se tak stalo na základě ustanovení soudem nebo v důsledku plné moci) vznikají jeho specifické procesní vztahy k orgánům trestního řízení i k obhajovanému. Není účelem této studie klást si znovu otázku, zda obhájce je či není alter ego klienta, případně zda a do jaké míry má obhájce v trestním procesu samostatné postavení na klientovi nezávislé.¹⁾ I z hlediska vlastních úvah o oprávněnosti, podstatě a mezích

---

¹⁾ K těmto otázkám viz Skalník: Obhájce – alter ego obžalovaného – Sborník semináře o aktuálních otázkách advokacie, Praha 1959, str. 382 a násl., a Sborník projevů a dis-

taktiky obhajoby jeví se však nutné na tuto specifickou poukázat a zdůraznit ji: je-li totiž specificky podmíněn účel (neučinit při obhajobě nic, co by postavení obhajovaného zhoršilo), nemůže tomu být jinak ani u prostředků, jimiž tohoto účelu má být dosaženo.

Pokud jde o orgány trestního řízení, nutno konstatovat, že taktika vyšetřování je z jejich hlediska mnohem lépe i teoreticky propracována, než je tomu až dosud v advokacii. Advokáti používají ve své práci taktiku spíš živelně. Ostatně ani dnes ne vždy je taktika ve spojení s obhajobou zcela zbavena pejorativního nádechu a podezření, že sleduje cíle ležící již za hranicemi práv obhajoby a zákona vůbec.

Z toho, co bylo řečeno, vyplývá, že procesní postavení obhájce, obsah a rozsah jeho práv (a přirozeně též i povinností), jsou dány jednak vlastním důvodem existence obhajoby jako takové, tedy něčím, co lze vyjádřit též jako pravidla povolání (lapidárně řečeno být občanu podezřelému ze spáchání trestného činu kvalifikovanou, odbornou oporou v průběhu stíhání, současně však též i pro společnost představovat záruku, že stíhání proběhne způsobem předepsaným zákonem), jednak jsou upraveny zákonnými předpisy, především trestním řádem a zákonem o advokacii. Jde v podstatě o rozsáhlý soubor práv, který lze souhrnně označit jako zákonem připuštěné prostředky a způsoby poskytování právní pomoci, jichž jsou obhájci povinni účelně využívat k hájení zájmů občana (podezřelého, obviněného, obžalovaného, odsouzeného). Tento soubor je víceméně přesně vymezen, určuje postavení obhájce a jeho práva (a povinnosti) v trestním stíhání obecně a za dané zákonné úpravy je neměnný a stálý. Jeho obsah a rozsah jsou zcela nezávislé na druhu trestného činu, stejně tak jako na trestně stíhané osobě (s výjimkou mladistvých a uprchlých – § 291, § 304 tr. ř., kde obecně doznává určitého rozšíření), místě činu či způsobu jeho provedení. Ze zkoumaného hlediska je také zcela nerozhodné, zda jde o obhajobu obhájcem zvoleným či ustanoveným, o obhájce z místa procesního soudu či odjinud; není dokonce prakticky také rozdíl ani v tom, zda jde o obhajobu v přípravném řízení či před soudem.

Toto zjištění o konstantnosti posuzovaného souboru dovoluje vytvořit prvý, nemálo významný závěr, totiž že jde především o soubor výrazně a absolutně statický, postrádající jakýchkoli, byť i jen sebemenších prvků dynamických. Avšak to, co z práv obhajoby v jejich jednotlivostech i souhrnu skutečnou obhajobu vytváří, je jednak teprve uplatnění nebo neuplatnění toho kterého práva [zda obhájce

---

kuse ze semináře „O postavení československé advokacie v socialistické společnosti“, zejména projev A. Růžka a dalších, Zprávy advokacie, Praha 1965, str. 50 a násl. 54 až 71, 191 a 192.

podá nebo nepodá stížnost, odvolání, návrh dle § 167 tr. ř., zda položí otázku svědkovi A) a nikoli B), zda souhlasí se čtením protokolu o výpovědi svědka C), nikoliv však D) apod.], jednak okamžik, který pro takové uplatnění z hlediska sledovaného cíle je zvolen. *To je však již zřejmé, že způsob, jakým se s prostředky tohoto souboru disponuje (nebo se jejich užití opomíjí) je charakterizován právě akcí, snahou dosáhnout zamýšleného účinku, tedy způsobem výrazně dynamickým.* A právě zde, v okamžiku, kdy v konkrétní věci dochází svého uplatnění individuálně určený a zvolený prostředek – právo (návrh, otázka, opravný prostředek apod.), proces (v širším slova smyslu), se vyvíjí (přirozeně, že působením všech zúčastněných složek, tedy nejen obhajoby), a ať již obhájce chce či nechce, a ať se mu to líbí nebo ne, rodí se v jeho obhajobě taktika, která bude jen o to horší (tj. neúčelnější), oč méně si ji uvědomí a promyslí. V tomto smyslu existuje tedy taktika obhajoby zcela nezávislé na vědomí a vůli obhájce, je nutným a zcela neoddělitelným atributem jeho činnosti.

Je zcela samozřejmé, že totéž platí o taktice policie a státního zástupce. Taktika obhajoby se však od obou předchozích liší především tím, že je činností zmíněných orgánů zpravidla vyvolána a dále – a to je podstatnější – nemá ani zdaleka tak široký prostor a volné pole působnosti jako ony, jsouc jimi do jisté míry determinována. O tom však dále.

III.

Taktika je slovo řeckého původu, které jak odborný termín zdomácnělo nejdříve ve vojenství, kde se jím rozumělo použití bojových sil v poli; odtud přešlo do oblasti politiky, a to s podstatně upřesněným obsahem: dodnes se jím rozumí vyloučení sil možného odporu a obratné využití příznivých okolností k provedení určitého připravovaného plánu. Obecně chápe se dnes slovo taktika jako synonymum pro vhodný postup, vhodné chování.

Vycházejíce tedy z dnes již tradičního obsahu tohoto pojmu, budeme v dalším **taktikou obhajoby rozumět uvážené využití všech zákonem přípustěných prostředků a pravidly povolání nezakázaných způsobů obhajoby, směřujících k hájení, prosazení a zabezpečení zájmů občana, jehož se obhajoba týká.** Vztah taktiky k právům obhajoby vymezíme stanovením premisy, dle níž **tato práva taktiku svou statickou neměnností podmiňují, zatímco teprve taktika jejich uplatnění umožňuje a dynamicky rozvíjí.**

Dnes již není pochyb o tom, že práva obhajoby jsou vymezena dvěma základními vztahy, totiž na jedné straně vztahem obhájce ke společnosti a dále vztahem obhájce k obhajovanému na straně druhé. Jde v podstatě o vymezení prostoru, v němž se může obhajoba zákonným způsobem a lege artis uplatnit. Toto vymezení je však vymezením statickým, tedy z hlediska taktiky obhajoby

nedostatečným, do něhož nutný prvek dynamický zákon vnáší příkazem, aby obhajoba svá práva (rozumí se samozřejmě vždy jen ku prospěchu obhajovaného) uplatnila **včas** (§ 41 odst. 1 tr. ř.). Tento zákonný příkaz časového určení není – a konečně ani být nemůže – zákonodárcem nikde upřesněn. Z toho, co bylo vyloučeno v souvislosti s pokusem o definici taktiky obhajoby, vyplývá, že pojem včasného uplatnění toho kterého prostředku a způsobu obhajoby především nemá nic společného s obvyklými lhůtami, které zákon jinak pro platnost toho kterého úkonu pod sankcí stanoví (§ 143 odst. 1, § 248 odst. 1 apod. tr. ř.) a zejména, že ani nemůže být vyložen případnou analogií těchto předpisů nebo jakoukoli statickou metodou jinou, neboť *jde o pojmy kvalitativně zcela odlišné. Volba okamžiku, v němž ten který prostředek obhajoby bude uplatněn, zcela jednoznačně náleží obhájci a nepochybně bude ovlivněna především účelem, který se v obhajobě buď celkovou její koncepcí sleduje, nebo jehož dosažení se alespoň vzhledem k určitým okolnostem v tom kterém stadiu stíhání pokládá za prospěšné (účelné), tedy zcela zřetelně úvahami taktickými.*

Taktika obhajoby v tomto pojetí je samozřejmě užší než taktika vyšetřování, což vyplývá již z toho, že také povinnosti obhajoby nejsou tak obsáhlé jako povinnosti orgánů činných v trestním řízení; obhajoba je vždy převážně spíše kritikou vyšetřování, resp. stavu dokazování vůbec.

Je-li zde řeč jen o obhájci, rozumí se tím samozřejmě též jeho spolupráce a dohoda s klientem; musíme totiž neustále mít na zřeteli, že trestní stíhání je převážně kontradiktorní proces, který od samotného svého počátku (mnohdy ještě i dlouho před sdělením obvinění podle § 160 tr. ř.) je ve stálém pohybu, že se vyvíjí a konečně, že se v něm dostávají do rozporu nejen dva základní zcela protichůdné aspekty pro proces tak typické (zda trestný čin byl či nebyl spáchán, v kladném případě, zda pachatelem je či není stíháný apod.), ale také ještě celá řada různých jiných vztahů, zájmů a skutečností. Směr vývoje tohoto procesu nemusí být vždy jednoznačný a přímý (v tom smyslu, že by k „náležitému objasnění věci“ směřoval nejkratší cestou). V procesu mohou nastat, a mnohdy také nastávají, neočekávané zvraty, což činí volbu nejpříhodnějšího okamžiku pro ten který zásah obhajoby nejen neobyčejně významnou, ale současně také obtížnou. Navíc procesem mohou být (a mnohdy také bývají) ohroženy i takové zájmy stíhaného, které s účelem vlastního trestního stíhání koneckonců nemají nic společného, a na jejichž šetření má stíháný důvodný a oprávněný zájem. V praxi nebývají ojedinělé případy, kdy právě s ohledem na tyto zájmy klient s provedením určitého úkonu či s návrhem na provedení určitého důkazu váhá, mnohdy v očekávání, že tu kterou okolnost bude možno zjistit či prokázat jiným, z tohoto hlediska bezpečnějším způsobem, případně že ji zjišťovat a prokazovat nebude nutné vůbec. Bylo by proto i z tohoto hlediska nelogické a koneckonců v rozporu se samotnou podstatou obhajoby, kdyby na tuto stránku věci neměl být

brán zřetel, a kdyby obhajobě mělo býti sice přiznáno právo na volbu prostředků a způsobů, jimiž se zamýšlí uplatnit, ale kdyby současně měla být zbavena volby okamžiku, *kdy se tak má stát*.

Toto dynamické pojetí taktiky obhajoby dovoluje tudíž vytvořit další neméně důležitý závěr, totiž, že *jednotlivé prostředky a způsoby obhajoby (nebo obhajoba jako celek) jsou uplatněny včas vždy tehdy, jestliže splní (nebo alespoň jsou s to splnit) účel, který je jimi sledován*.

Zákonný požadavek včasnosti neupíná se tedy jen k některému ze stadií trestního řízení, ale k účelu obhajoby, resp. k účelu a cíli trestního zákona a řádu (§ 1 odst. 1 tr. ř. a § 1 tr. z.), jichž je obhajoba neodmyslitelnou a organickou součástí, přičemž vyložené stanovisko platí pro kterékoli stadium trestního stíhání. Neshledá-li tedy obhájce potřebným (a tudíž ani účelným) domáhati se doplnění řízení např. při skončení vyšetřování, není tím ani *expressis verbis* zákona, ani *lege artis* nikterak zbaven možnosti nebo práva vznést takový návrh v následujících stádiích řízení, tedy případně až v řízení před soudem (a to dokonce třeba i v řízení opravném), to ovšem vždy za předpokladu, že **ochrana zájmů hájeného tím nebude ohrožena** a nebude tak zmařen ani samotný účel obhajoby.

Posuzuje-li se tudíž otázka včasnosti zásahu obhajoby takto, nejeví se být sporný dosah včasné návrhové povinnosti obhájce, a to ani v těch případech, kdy obviněný s „včasným“ uplatněním návrhu nesouhlasí (má-li pro to rozumné a respektu hodné důvody) nebo kdy obhájce sám má konkrétní důvody pro domněnku, že by např. navržení důkazu při skončení vyšetřování mohlo být pro obviněného objektivně méně výhodné, než jeho uplatnění v pozdějším stadiu řízení. Právě naopak: v takovém případě má obhájce nejen právo, ale přímo povinnost s důkazním návrhem posečkat a uplatnit jej v příhodnější fázi řízení, neboť již ze základního účelu obhajoby plyne, že hájení zájmů obhajovaného je záležitostí primární a jako takové by také nemělo býti vydáváno zvýšenému riziku nezdaru, a to dokonce za okolností, z nichž na stupeň zvýšeného rizika lze předem usuzovat.

Zmíněné okolnosti vedou ve svých důsledcích k tomu, že *cíle obhajoby, jako neodmyslitelného a neoddělitelného spolupůsobení při náležitém výkonu trestní jurisdikce, může být dosaženo zpravidla několikerým způsobem, z nichž každý má své přednosti i nevýhody; lege artis je obhájce povinen volit vždy ten, který s přihlédnutím ke všem rozhodným okolnostem jeví se být jako nejvhodnější*.

Činnost obhájce v trestním procesu má tedy specificky vyhraněný charakter. Ve vztahu ke společnosti je tato činnost omezena respektem k obecným celospolečenským zájmům, s nimiž se obhájce sám ve svém životním a občanském zaměření ztotožňuje, ve vztahu k obhajovanému je dána povinností dbát na

zákonem požadovaný postup zjišťování rozhodných skutečností a při posuzování jednání obhajovaného, jako možného pachatele inkriminovaného činu, vyžadovat bezpečné prokázání všech zákonných znaků, které z tohoto jednání trestný čin vytvářejí. Teprve tehdy, je-li takto obžalovaný jako pachatel trestného činu zjištěn a jeho zavinění na něm prokázáno, přistupuje k předchozí povinnosti ještě další, totiž zdůraznit zvláštní od obecného, tedy v tomto smyslu individualizovat posuzované jednání i osobu jeho pachatele. Tato vymezení představují zhruba také hranice prostoru, v němž obhájce taktiku své obhajoby může uplatnit a rozvinout; protože pak v obhajobě vždy jde nebo alespoň by mělo jít o cílevědomou, účelovou činnost, je zřejmé, že **taktika v práci a postupu obhájce jako metody, volby a způsobu uplatnění konkrétních prostředků a forem obhajoby má své místo, význam i funkci, a jako taková zaslouží si pozornosti i podrobnějšího rozboru a teoretického zpracování.**

IV.

Dříve než se pokusíme o rozbor podmínek taktiky obhajoby, jejího charakteru, jakož i jejího vztahu k metodě práce ostatních složek na výkonu spravedlnosti zúčastněných, které taktiku obhajoby spoluurčují, podmiňují a také omezují, a konečně dříve, než utvoříme závěry, které z tohoto rozboru vyplynou, připomeňme, o co vlastně v trestním procesu jde. Stručně řečeno, úkolem trestního řízení je vyšetřit a dostatečně objasnit všechny skutečnosti rozhodné především pro úsudek, zda byl spáchán trestný čin a kdo je jeho pachatelem. V tomto smyslu je tedy trestní řízení, jako ostatně každé soudní řízení vůbec, procesem poznávání skutečností v oblasti lidských vztahů, případně též jiných skutečností, které tyto vztahy ovlivňují, vyhledávání a současně též eliminování dílčích fakt, jejich hodnocení a následné sestavení v konečný obraz, který v rozhodujících jeho rysech bude nutno subsumovat pod určitou právní normu. Jinými slovy řečeno, jde o složitý proces *získávání informací* jak v oblasti těchto vztahů, tak i v oblasti dějových mechanismů, které jsou skutkovým základem posuzovaných otázek; podstatné na tomto procesu je, že takřka výlučně obrací svou pozornost do minulosti, to znamená, že posuzuje – ze svých vlastních specifických hledisek – zpravidla neopakovatelné děje v minulosti ukončené, tyto s větší či menší přesností, rekonstrukcí evokuje a teprve na takto dosažené poznatky aplikuje právní normu.

Proces poznávání minulých dějů je do značné míry závislý především na *paměťových záznamech*, které obecně jsou ve své podstatě přenosem informace z minulosti. Za paměťový záznam lze pokládat vše, co je nadáno schopností takto informace přenášet, přičemž není rozhodné, o jaký druh nosiče informace v tom kterém případě jde. Takovým paměťovým záznamem je tedy kupř. gramfonová

deska nebo namodulovaný magnetofonový pásek (s informací zvukovou), exponovaný filmový pás (s informací optickou), ale také třeba otisk prstů, boty, písemná zpráva, listina, rýhy na vystřeleném náboji apod. a ovšem také svědecká výpověď, prostě vše, co pro naše účely v procesualistické terminologii chápeme jako *nositele důkazu*.

Proces poznávání pod aspektem případného trestního stíhání počíná okamžikem, kdy vznikne určitý stupeň podezření, že by mohlo jít o protiprávní jednání, tedy o trestný čin. Od tohoto okamžiku je policejní aparát orientován na tuto poznávací (objasňovací) činnost a postupuje tak, aby byl zjištěn skutečný stav věci, aby trestný čin a jeho příčiny byly náležitě objasněny, jeho pachatelé odhaleni a vytvořeny předpoklady k jejich spravedlivému potrestání. I tato činnost v mnohdy značně rozsáhlé oblasti „předprocesní“ činnosti je svou podstatou retrospektivní, i v ní se postupuje od výsledku (stupeň ohrožení u deliktů ohrožovacích) k příčinám, které je nutno teprve zjistit a důkazně podchytit.

Postup příslušných orgánů v této činnosti je podrobněji upraven služebními předpisy a z hlediska jejich aplikace v konkrétní věci je metodicky usměrňován (mimo jiné) též podle zásad taktických: sestavení plánu vyšetřování, jeho cíle, postupu objasnění rozhodných skutečností a zejména stanovení verzí; to všechno jsou úkony pro odhalení trestného činu a jeho pachatele jistě nemalého významu, nicméně jde o úkony, k nimž zpravidla dochází před sdělením obvinění a které již z tohoto důvodu jsou obhajobě prakticky nepřístupné. Pro tato stadia řízení je charakteristické, že v nich nedochází svého výrazu kontradiktornost, tak typická pro další stadia. To obhajobu znevýhodňuje především již samotným faktem časového náskoku. Tato nevýhoda je ovšem tím výraznější, oč později – mnohdy z důvodu taktiky vyšetřování – dochází ke sdělení obvinění.

Obdobně jako v taktice obhajoby, i zde se výrazně projevují prvky dynamické. Stanovením cíle vyšetřování, způsobu a postupu jeho dosažení jsou současně dána také hlediska taktická, přesněji řečeno kritéria pro stanovení a uplatnění taktiky vyšetřování. Je samozřejmé, že do těchto taktických aspektů v postupu v konkrétní věci je zahrnována i možnost využití odborné spolupráce bezpečnostních i občanských institucí (vyšetřovací pokusy, expertizy apod.) a uplatnění současných poznatků pomocných oborů kriminalistiky, tedy podstatně rozsáhlejšího aparátu, než mívá k dispozici pro svou činnost obhájce.

Je sice pravda, že orgánům činným v trestním řízení je zásadně uložena povinnost objasňovat se stejnou pečlivostí okolnosti svědčící proti obviněnému i okolnosti, které svědčí v jeho prospěch (§ 2 odst. 5 tr. ř.), právem se však v této souvislosti poukazuje na významný vliv faktorů vyplývajících již z psychologie povolání, které praktický význam této zásady zřetelně zeslabují. Nejde zde jen o to, že pro policistu je krajně nesnadné zachovat plnou objektivitu i vůči negativním výsledkům vlastní práce, ale také o to, že bezvýhradné plnění citovaného příkazu

obsahuje v sobě kategorický imperativ splnit současně vlastně dvě zcela rozporné funkce, což je však zjevně nad lidské síly. Úkolem toho, kdo vyšetřuje, není soudit, a proto ve své práci, což nelze přehlížet, je veden podezřením a nelze proto od něj ani požadovat bezvýhradnou objektivitu (ostatně obdobně, jenže v opačném smyslu, je tomu i u obhájce). Citovaný zákonný požadavek je proto nutno chápat spíše jako příkaz dbát zákonem předepsaného postupu v řízení a nepotlačovat ve vyšetřování záměrně skutečnosti, které nezapadají přesně do rámce podezření, případně otevírají možnosti jiného výkladu nebo jiných, příznivějších variant, než předpokládá obvinění.

Do trestního řízení vstupuje tedy obhájce v době, kdy toto zpravidla dosáhne již jednak určitých výsledků, jednak stadia, kdy výsledky provedeného prověřování spolu se stupněm podezření dávají dalšímu průběhu věci určitý směr, který je mnohdy velmi obtížné ovlivnit, i když, jak se ukáže třeba později, jsou pro to vážné důvody, a skutkové, případně i jiné předpoklady. Avšak nejen těmito okolnostmi, ale také skutečností, že teprve v tomto již pokročilém stadiu řízení má obhájce možnost poprvé se s věcí a mnohdy komplikovanými otázkami různých odborných úseků lidské činnosti seznámit, taktiku obhajoby znesnadňuje. Zatímco policista, jak již ostatně uvedeno, je ve svém postupu veden promyšleným a propracovaným plánem, vycházejícím z operativních poznatků (a samozřejmě též i tomu přizpůsobenou vlastní taktikou), je s věcí a s problematikou z ní vyplývající dokonale seznámen, je obhájce při převzetí obhajoby a vstupu do řízení odkázán toliko na svůj vlastní postřeh, znalosti, a ne vždy zcela dostatečné či srozumitelné informace svého klienta, jehož psychický stav navíc bývá probíhajícím řízením znatelně ovlivněn, zejména jde-li o věc vazební.

Jsou tedy pro obhájce při jeho vstupu do procesu vytvořeny podmínky, které jeho činnosti nebyvají obzvláště příznivé. Obrazně řečeno: obhajoba, zejména v počátečních fázích řízení, zpravidla nemůže volit zbraně. Naopak její první a v daném okamžiku nejdůležitější úkol je umět se daným podmínkám přizpůsobit, orientovat se ve stavu dokazování co nejrychleji a co nejúplněji si osvojit celou problematiku dané věci, a to jak ze skutkového, tak i právního hlediska. Stručně řečeno: aby si co nejdříve mohla obhajoba vytvořit vlastní linii a taktiku, musí především vyvinout úsilí k tomu, získat co nejrychleji a co nejvíce poznatků. Časový faktor, zejména v těchto počátečních údobích, je nejen vždy velmi důležitý, ale současně pro obhajobu také mnohdy krajně tíživý.

Konkrétní obhajoba je podmíněna a formována konkrétními podmínkami, závislými jak na druhu trestného činu, tak i na celé řadě okolností jiných; přesto však lze některé z nich pokládat za obecně platné. Takto je tedy obhajoba ve své taktice ovlivňována:

- a) intenzitou podezření, že byl spáchán trestný čin, že jej spáchal obhajovaný, taktickým plánem vyšetřování a později, ve stadiu po podání obža-

loby, stupněm důvodnosti takového podezření včetně taktiky státního zástupce, intervenujícího u jednání před soudem,

- b) dějovou verzí obvinění (obžaloby) a jeho (její) právní konstrukcí (kvalifikací),
- c) druhem trestného činu a vztahem obhajovaného k obvinění (obžalobě), důkazní situací, zejména nezvratností (zvratností) a přesvědčivostí (nepřesvědčivostí) usvědčujících důkazů,
- d) zákonným uspořádáním trestního stíhání a jeho průběhem.

Již samotný výčet základních hledisek naznačuje, o jak obtížný úkol při stanovení nevhodnější taktiky půjde. Přestože ve shora vypočtených hlediscích jsou zahrnuty okolnosti, které lze jako poznatelné rozbořem věci pro dosažení obhajobou zamýšleného cíle zhodnotit a přiměřeným způsobem na ně reagovat, nezávisí úspěšnost zvolené taktiky obhajoby jen na rozboru těchto hledisek a v přiměřené reakci na ně. Taktika, která byla velmi účinná v jedné věci, se v obhajobě věci druhé snadno může projevit jako zcela nevhodná, neboť úspěšnost její volby je navíc podmíněna řadou faktorů víceméně subjektivních, a to jak na straně orgánu, který ve věci rozhoduje, tak i na straně všech osob tak či onak na řízení zúčastněných. Nelze totiž opomenout, že každé soudní řízení, soudcovské rozhodování z toho nevyjímaje, vedle posuzovaného skutku a zejména osoby jeho pachatele je vyplněno příliš mnoha čistě lidskými faktory, než aby je bylo možno vždy a všechny beze zbytku obsáhnout a dokonale odhadnout, nehledě na to, že činnost samotného obhájce je těmito faktory ovlivňována rovněž.

Je tedy obhajoba v trestním řízení a přirozeně též i taktika, která jí vdechuje život, z hlediska obhajoby v konkrétní věci výkonem neopakovatelným, a tudíž v tomto smyslu jedinečným. Tento poznatek důtklivě varuje před přílišnou rutinou, která často zůstává slepá ke zvláštnostem konkrétní věci a současně dává také patrně odpověď na otázku, proč se různé obhajoby prováděné jedním a týmž obhájcem nebo různými obhájci od sebe tak liší, ale zejména, proč v podstatě stejně uvážené a připravené obhajoby vedou mnohdy k tak odlišným výsledkům.

Dokončení v příštím čísle

Z JUDIKATURY

K příslušnosti soudu ve věcech přezkoumání zamítavého rozhodnutí České advokátní komory o zápis do seznamu advokátů a advokátních koncipientů

Domáhá-li se někdo soudní ochrany, protože nebyl zapsán do seznamu advokátů nebo advokátních koncipientů, nejde o žalobu nebo o opravný prostředek ve správním soudnictví, ale o návrh ve smyslu § 80 písm. b) o. s. ř., který projedná místně a věcně příslušný soud podle obecných předpisů o. s. ř.

Usnesení Městského soudu v Praze z 31. ledna 2001, č. j. 28 Ca 198/2000-28

Tímto usnesením Městský soud v Praze zastavil řízení ohledně žaloby, která byla podána žalobcem na zrušení rozhodnutí představenstva České advokátní komory z 9. 5. 2000, č. j. 2238/2000.

Z odůvodnění:

Žalobce podal u Městského soudu v Praze žalobu, kterou se domáhá zrušení rozhodnutí představenstva České advokátní komory ze dne 9. 5. 2000, č. j. 2238/2000, a vrácení věci žalovanému k dalšímu řízení. Tímto rozhodnutím představenstvo České advokátní komory rozhodlo ve věci žádosti žalobce o zápis do seznamu advokátních koncipientů tak, že žalobce se nezapíše do seznamu advokátních koncipientů České advokátní komory vzhledem k tomu, že nesplňuje podmínku stanovenou v § 37 odst. 1 písm. b) zákona č. 85/1996 Sb. ve znění zákona č. 110/1999 Sb. (dále jen zákon o advokacii).

Podle ustanovení § 55b odst. 1 písm. a) zákona o advokacii ten, kdo nebyl ve lhůtách stanovených tímto zákonem zapsán do seznamu advokátů nebo do seznamu advokátních koncipientů, může se obrátit na soud, aby o jeho právu rozhodl.

Citované ustanovení § 55b odst. 1 písm. a) představuje zvláštní úpravu soudní ochrany, která vybočuje z rámce správního soudnictví ve smyslu občanského soudního řádu. Ten, kdo nebyl ve stanovených lhůtách zapsán do seznamu advokátů nebo do seznamu advokátních koncipientů, má právo domáhat se ochrany návrhem u soudu. V tomto případě nejde o žalobu nebo opravný prostředek podle části páté občanského soudního řádu upravující správní soudnictví, nýbrž jde o návrh na zahájení řízení, kterým se uplatňuje, aby bylo rozhodnuto o splnění povinnosti, která vyplývá ze zákona, z právního vztahu nebo z porušení práva

[§ 80 písm. b) o. s. ř.]: tato zvláštní úprava soudní ochrany umožňuje na rozdíl od správního soudnictví také ochranu před nezákonnou nečinností Komory.

Podle ustanovení § 248 odst. 2 písm. a) o. s. ř. soudy v řízení podle hlavy druhé části páté o. s. ř. nepřezkoumávají rozhodnutí, která jsou přezkoumávána podle třetí hlavy části páté nebo podle obecných ustanovení občanského soudního řádu. Podle ustanovení § 250d odst. 3 o. s. ř. soud usnesením řízení zastaví, jestliže žaloba směřuje proti rozhodnutí, jež nemůže být předmětem přezkoumávání soudem.

V daném případě se žalobce žalobou podanou podle hlavy druhé části páté občanského soudního řádu domáhá přezkoumání a zrušení rozhodnutí, jež nemůže být předmětem přezkoumání soudem ve správním soudnictví, neboť ustanovení § 55b odst. 1 zákona o advokacii umožňuje žalobci, aby se domohl ochrany svých práv podle obecných ustanovení občanského soudního řádu. Soudu proto nezbylo, než aby řízení o žalobě na přezkoumání a zrušení rozhodnutí žalovaného ve správním soudnictví podle ustanovení § 250d odst. 3 o. s. ř. zastavil, jak je uvedeno ve výroku tohoto usnesení. Je na žalobci, aby se domáhal ochrany svých práv podle ustanovení § 55b odst. 1 zákona o advokacii u obecného soudu, na který se může obrátit s návrhem, aby o jeho právu rozhodl. Pro podání tohoto návrhu nestanoví zákon žádnou lhůtu.

Právní věta redakce.

K procesnímu postupu při stanovení výše poplatku za kopii protokolu v trestní věci

Usnesení soudu, jímž zamítá žádost o bezplatné pořízení kopií protokolu podle § 65 odst. 1 tr. ř. a o zproštění povinnosti poplatku za tento úkon, není rozhodnutím podle zák. ČNR č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů. Pokud by měla vzniknout obhájcí poplatková povinnost, byl by soud povinen o takové povinnosti rozhodnout, a to usnesením, proti kterému je vzhledem k nezbytnosti přiměřené aplikace zákona o soudních poplatcích přípustný opravný prostředek.

Usnesení Ústavního soudu ČR z 11. ledna 2000, sp. zn. IV.US 528/99.

Tímto usnesením Ústavní soud odmítl stížnost stěžovatele – advokáta Mgr. V. V.

Z odůvodnění:

V ústavní stížnosti směřující proti zásahu Obvodního soudu pro Prahu 8 stěžovatel uvádí, že byl opětovně zkrácen na svých ústavně zaručených právech

uložením povinnosti zaplatit soudní poplatek za vyhotovení kopií, ačkoli požádal o zproštění povinnosti k zaplacení tohoto poplatku. Navrhuje proto, aby Ústavní soud nálezem vyslovil, že Obvodní soud pro Prahu 8 je povinen ustát v zásahu do jeho Ústavou zaručených práv, a to čl. 11 odst. 5, čl. 36 a čl. 40 odst. 3 Listiny základních práv a svobod a aby tomuto soudu bylo uloženo pořídit kopie spisu v trestní věci vedené proti němu pod sp. zn. 2 T 95/99 za náklady na jejich pořízení a aby usnesení tohoto soudu ze dne 12. 10. 1999 ve věci téže spisové značky bylo zrušeno.

Z obsahu spisu 2 T 95/99 Obvodního soudu pro Prahu 8 Ústavní soud zjistil, že stěžovatel podáním ze dne 29. 9. 1999 požádal o pořízení kopií podle ustanovení § 65 odst. 1 trestního řádu a současně i o zproštění poplatku 25,- Kč za jednu stránku, neboť jako na obviněného se tento druh poplatku na něj nevztahuje. Usnesením ze dne 12. 10. 1999, č. j. 2 T 95/99-137, rozhodl Obvodní soud pro Prahu 8 tak, že tuto žádost o bezplatné pořízení kopií zamítl.

Již ve svém usnesení ze dne 13. 8. 1999, č. j. IV. ÚS 381/99-3, Ústavní soud uvedl, že není jeho úkolem, aby v otázce poplatkové povinnosti stěžovatele v situaci, kdy stěžovatel dosud nevyčerpal všechny procesní prostředky, zaujímal jakékoli závazné stanovisko, nebo dokonce sjednocoval judikaturu obecných soudů.

Usnesení ze dne 12. 10. 1999, č. j. 2 T 95/99-137, není navíc rozhodnutím podle zákona ČNR č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, spojeno s žádnými, a to ani procesně právními účinky, a jako takové dokumentuje pouze neobeznámenost soudu s danou problematikou, není způsobilé být předmětem jakéhokoli přezkumu.

Podle ustanovení § 4 písm. a) zákona ČNR č. 549/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů, poplatková povinnost vzniká podáním návrhu na provedení poplatného úkonu, je-li poplatníkem navrhovatel. Vznikla-li tedy stěžovateli poplatková povinnost, byl Obvodní soud pro Prahu 8 povinen o případné poplatkové povinnosti stěžovatele rozhodnout, a to usnesením, proti kterému je vzhledem k nezbytnosti přiměřené aplikace zákona o soudních poplatcích přípustný opravný prostředek (obdobně vz. 4 o. s. ř.). Právě v rámci tohoto opravného prostředku, případně v dalším řízení, může stěžovatel uplatnit všechny své námítky, Ústavní soud však zde není od toho, aby vstupoval do věci v této fázi, a to navíc v situaci, kdy předmětem poplatkové povinnosti je pořízení kopií, tedy v situaci, nikoli způsobilé posunout věc do ústavně právní roviny.

Ústavní soud proto z uvedených důvodů ústavní stížnost pro zjevnou nepodstatnost podle ustanovení § 43 odst. 2 písm. a) zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění zákona č. 77/1998 Sb., odmítl.

Usnesení zaslal Mgr. Václav Vlk, advokát v Praze. Právní věta redakce.

Poznámka redakce: V této věci se obhájce opakovaně domáhal u soudu, aby mu za náklady spojené s pořízením kopie protokolu byly tyto kopie poskytnuty. Soud opětovně požadoval zaplacení 25,- Kč za jednu stranu kopie. Proto obhájce podal ústavní stížnost, v níž dovozoval, že na věc nelze aplikovat ani přiměřeně ustanovení podle zákona o soudních poplatcích – je třeba rozlišovat soudní poplatek, a nákladovou položku za pořízení kopie protokolu podle trestního řádu. Nákladovou položkou zde může být poplatek za použití kopírovacího přístroje včetně materiálu apod. Pokud si obhájce pořizuje kopie sám (např. fotograficky), pak ovšem žádné náklady nevznikají. Srov. k tomu též Mandák, V.: Výše nákladů za pořízení kopie nebo průběh do protokolu obhájce v trestním řízení, *Bulletin advokacie*, č. 6 – 7/1998, s. 53. Usnesením Ústavního soudu se věc meritorně neřeší, obhájce je odkázán na to, aby vyvolal rozhodnutí soudu s možností opravného prostředku.

Z ČESKÉ ADVOKÁTNÍ KOMORY

1) Informace o schůzi představenstva ČAK konané ve dnech 14.–15. 6. 2001

V pořadí 17. schůze představenstva ČAK byla konána ve dnech 14.–15. 6. 2001 v Českém Šternberku.

Po kontrole zápisu z minulé schůze představenstva ČAK a zprávách o činnosti předsedy a členů představenstva následovaly tyto body programu:

Dílčí zpráva o vypracování zásad a schválení dalšího postupu novelizace stavovských předpisů. Představenstvo vzalo na vědomí zprávu JUDr. Račoka o novelizaci stavovských předpisů, schválilo usnesení, kterým se upravují podrobnosti o placení ročního příspěvku na činnost ČAK a odvodu do sociálního fondu ČAK a usnesení, kterým se stanoví pravidlo vydávání Věstníku ČAK. Uložilo JUDr. Račokovi dopracovat úpravy dalších stavovských předpisů a předložit je na schůzi představenstva v září 2001.

Informace z mezinárodního oddělení ČAK. Představenstvo vzalo na vědomí informace o činnosti mezinárodního oddělení a vyslovilo souhlas s tím, aby náklady vzniklé v souvislosti s organizací zasedání Stálého výboru CCBE, jakož

i schůze a semináře výboru PECO, byly uhrazeny z finančních prostředků získaných u příležitosti této akce, jednak z rozpočtu ČAK na rok 2001.

Příručka o české advokacii a ČAK. Představenstvo vzalo na vědomí informaci JUDr. Balíka o stavu příprav čtyřjazyčné příručky České advokátní komory (tato brožura byla v mezidobí vydána).

Stanovisko k multidisciplinárnímu partnerství. Představenstvo vzalo na vědomí informaci JUDr. Šolce o stavu prací na konkrétnější podobě institucionálnímu partnerství a uložilo JUDr. Šolcovi svolat pracovní skupinu na začátek září 2001.

Zpráva o činnosti kontrolní rady ČAK za 1. pololetí 2001. Představenstvo vzalo po diskusi na vědomí zprávu kontrolní rady přednesenou JUDr. Mikšem.

Zpráva o činnosti kárné komise ČAK za 1. pololetí 2001. JUDr. Krym odkázal na písemnou zprávu o činnosti kárné komise. Po obsáhlé diskusi ji představenstvo vzalo na vědomí a doporučilo zabývat se otázkou zřízení asistentů, přípravou jednacího řádu kárných senátů a případnými změnami v kárném řízení.

Informace ze společného zasedání KK a KR ČAK. Představenstvo vzalo na vědomí informaci o závěrech společného zasedání kontrolní rady a kárné komise. Ve věci důvodů k odročování soudních jednání uložilo JUDr. Kovářové vyjádřit se k této problematice formou diskusního příspěvku v Bulletinu advokacie.

Institucionalizace výchovy a vzdělávání. Představenstvo diskutovalo jak o potřebě institucionalizace výchovy a vzdělávání v advokacii, tak o případném zajištění vhodného objektu. Představenstvo pak nedoporučilo uzavřít opční smlouvu s Židovskou obcí v Ostravě na nájem nemovitosti, uložilo JUDr. Jirouskovi nechat vypracovat architektonickou studii k využití areálu Červánky u Českého Šternberku a vyslovilo souhlas s provedením výběrového řízení pro prodej nemovitosti v Brně.

Následovaly **běžné věci Komory** (žádosti o pozastavení výkonu advokacie, jmenování odvolacích kárných senátů, novela obchodního zákoníku a problematika veřejné listiny, průlom povinnosti mlčenlivosti ve vztahu k exekutorům, informace z internetové rady ČAK atd.).

JUDr. PhDr. Stanislav Balík

2) Zasedání Stálého výboru Evropské rady advokátních komor a Výboru CCBE pro střední a východní Evropu PECO v Praze, 28. a 29. června 2001

Česká advokátní komora pozvala do Prahy k jednomu z pravidelných zasedání Stálý výbor CCBE. Sídlem této pro českou advokacii nyní nejdůležitější mezinárodní advokátní organizace je Brusel, kde se také většina zasedání jejího Stálého výboru, zasedání různých výborů včetně Výboru PECO i plenárních zasedání odehrává. K pochopení významu tohoto pražského zasedání je nezbytné vysvětlit charakter a postavení CCBE v konstelaci institucí EU a vůči jiným mezinárodním advokátním i jiným organizacím.

CCBE sdružuje advokátní komory členských států EU, zastupuje zájmy advokátního stavu v rozvíjející se struktuře jiných právních profesí, při jejich korelaci a při vymezování funkce advokacie jak v justičních systémech, tak vůči klientům. Neustálý rozvoj evropského práva se týká někdy výslovně, jindy nepřímou základních aspektů fungování advokátů nejen ve vlastních státech, ale i v jiných státech EU, dotýká se technických a etických podmínek výkonu jejich povolání. To vše vyžaduje, aby někdo kvalifikovaný, zainteresovaný na rozvoji advokacie, vytvářel jistou protiváhu např. tvůrcům příslušných předpisů evropského práva v Evropské komisi, jejichž záměry se dotýkají dalšího rozvoje a fungování této profese a mohly by případně nežádoucím způsobem ovlivnit základní atributy této služby.

Česká advokátní komora byla po roce 1990 jednou z prvních, které ve státech střední a východní Evropy začaly intenzivně spolupracovat s CCBE, zkoumat, jaké jsou nezbytné předpoklady pro vybudování evropské úrovně advokacie v České republice, co se od ní v moderní demokratické společnosti očekává a jaké podmínky pro její fungování je třeba vytvořit. Odrazem těchto aktivit se stala současná podoba českého zákona o advokacii a etických pravidel, které jsou vlastně již dlouho s evropskými předpisy harmonizovány a harmonizují se i nadále podle toho, jak pokračuje jejich další tvorba.

Zástupci České advokátní komory se od r. 1990 zasedání CCBE pravidelně zúčastňovali a dosáhli velmi brzy toho, že CCBE udělilo České advokátní komoře statut pozorovatele. CCBE spolupracuje také s celou řadou mezinárodních organizací advokátních i neadvokátních, především s Radou Evropy v řadě svých činností, v nichž se zájmy a cíle obou mezinárodních organizací, pokud jde o advokacii a její fungování v demokratickém státě, shodují.

Prezentace a aktivita České advokátní komory v CCBE, v poslední době zejména díky osobní účasti JUDr. Karla Čermáka, jejího předsedy, vyvolala jeho

jmenování novým předsedou Výboru PECO. Ten doposud, od doby svého založení v roce 1990, neměl žádnou výraznou koncepční linii a díky omezeným finančním prostředkům CCBE nemohl vykazat žádné významnější výsledky. Mezi ostatními velmi čínorodými pracovními orgány CCBE byla proto někdy účelnost jeho existence zpochybňována.

Pražské zasedání Stálého výboru 29. června se proto stalo vhodnou příležitostí pro setkání zástupců těch advokacií členských i pozorovatelských států CCBE, které projevují zájem o práci v nově koncipovaném Výboru PECO, jehož činnost má v intencích navržených JUDr. Čermákem a schválených vedením CCBE směřovat k určité soustavné osvětě pro advokacie pozorovatelských států CCBE ve střední a východní Evropě, popř. i těch, jejichž advokátní komory zatím tento statut nemají, nicméně působí v nově budovaných demokraciích, které jsou již členy Rady Evropy a musí proto sledovat a respektovat její právní dokumenty z oblasti práva, lidských práv, justice a advokacie. Rada Evropy totiž tak, jako i CCBE, vyvíjí úsilí vybudovat v Evropě takové podmínky a takovou podobu advokátní profese a její organizace, která bude nedílnou součástí fungující a demokratické justiční soustavy (s tím rozdílem, že CCBE klade větší důraz na všechny aspekty rozvoje této profese samotné, zatímco Rada Evropy si více všímá definování a zajišťování obecných kvalit a funkčnosti advokacie ve vztahu k dodržování Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a ve vztahu k justičním systémům).

Význam tohoto zasedání byl potvrzen přítomností prezidenta CCBE dr. Ruperta **Wolffa**, advokáta v Salcburku, předsedů a významných představitelů advokátních komor okolních států, jako např. dr. **Detvaie**, dr. **Michalkové** a dr. **Erbena** (Slovenská advokátní komora), dr. Horvátha z Maďarska, p. Anczyka a p. Mikke z Polska, ale i advokátních komor Bulharska, Slovinska, Chorvatska a dalších.

Stálý výbor se tak jako obvykle věnoval mnoha advokátním problémům, z nichž nejzajímavější je např. implementace Směrnice 98/5/ES o usazování cizích advokátů v členských státech EU. Z pozorovatelských států je zřejmě příprava domácí právní úpravy harmonizující zákon o advokacii s touto směrnicí nejpokročilejší právě v České republice, zatímco ani některé členské státy EU dosud podobnou harmonizaci nedokončily. Aktuálním a stále nedořešeným problémem je snaha zařadit advokátní profesi mezi ty, které jsou povinny ve vymezených případech informovat o případech praní špinavých peněz, dále budování systému celoživotního vzdělávání advokátů v členských státech EU (souvisí se zmíněnou Směrnicí), atd.

Také **Výbor PECO** věnoval pozornost této směrnicí, podmínkám i připravenosti advokacií pozorovatelských i dalších středo- a východoevropských států EU ji respektovat ve svých stavovských předpisech, možnostem vytvořit pro potřeby Rady Evropy tým advokátních expertů připravených vzdělávat méně pokročilé advokacie v právních tematickách advokátního charakteru, i dalšímu směřování činnosti tohoto Výboru.

Přáním zástupců zejména pozorovatelských a dalších států ve Výboru PECO bylo, aby alespoň jednou ročně některá z pokročilejších advokátních komor pozorovatelských států CCBE uspořádala pro ně odborný seminář na některé aktuální advokátní téma. To koresponduje zcela se záměry a návrhy JUDr. Čermáka, jak je při nástupu do funkce předsedy Výboru PECO prezentoval. Právě seminář PECO k nezávislosti advokacie, který se konal v České advokátní komoře v předvečer zasedání Stálého výboru CCBE, 28. června odpoledne, byl prvním z těch, které by se v tomto kontextu měly postupně v různých okolních státech konat. Na rok 2002 se jeho organizace hodlá ujmout Slovenská advokátní komora. Tato její iniciativa byla přítomnými přijata s velkým uspokojením a oceněním.

Jak zasedání Stálého výboru PECO (které se konalo v krásných historických prostorách Arcibiskupského paláce), tak seminář PECO a související společenské příležitosti, např. v Břevnovském klášteře, tvořily velmi důstojný rámec celé akci. Ta přinesla skutečně významné podněty pro další práci všech zúčastněných a započala intenzivní spolupráci CCBE a PECO s Radou Evropy při pracích na vytváření a kultivaci advokátního stavu v různých státech. Představila Českou advokátní komoru, českou advokacii, Prahu i Českou republiku velmi výrazným a pozitivním způsobem.

JUDr. Jana Wurstová

Z KÁRNÉ PRAXE

Jde o závažná porušení povinností advokáta, jestliže po převzetí zastoupení nepodá dohodnutou žalobu, klienta nepravdivě ujišťuje, že je vše v pořádku a že jednání bude nařízeno, jestliže klientovi neumožní telefonický kontakt, jestliže nevyzvedává na poště dopisy a v důsledku toho neodpovídá na výzvy kontrolního oddělení ČAK a jestliže po přestěhování své advokátní kanceláře neoznámí bezodkladně novou adresu ČAK ani soudům, takže zmaří doručování písemností.

Kárný senát kárné komise České advokátní komory rozhodl dne 6. 4. 2001 kárnou věc č. j. K 156/00 tak, že kárně obviněná JUDr. M. P. je vinna, že

1) ač převzala dne 27. 9. 1999 zastoupení svého klienta P. B. ve věci rozvodu jeho manželství, nepodala až do května 2000 vůbec žalobu, přičemž však svého klienta ujišťovala, že je vše v pořádku a jednání bude nařízeno v dohledné

době. Přestože se klient pokoušel telefonicky ji zastihnout a domluvit se s ní, nepodařilo se mu to,

2) ač jí dopisem ze dne 19. 6. 2000 kontrolní oddělení ČAK požádalo o předložení klientského spisu ve věci jejího klienta a jejího vyjádření k podané stížnosti, kárně obviněná tento dopis vůbec nevyzvedla a dopis se vrátil zpět. Stejně tak vůbec nevyzvedla ani urgentní dopis, poslaný jí kontrolním oddělením ČAK znovu dne 14. 7. 2000 a do dne podání kárné žaloby kontrolnímu odd. ČAK ani klientský spis, ani svoje vyjádření nepředložila,

3) ač přestěhovala svoji advokátní kancelář na jinou adresu, svou novou adresu bezodkladně neoznámila ČAK ani soudu, takže není možné jí doručovat písemnosti.

Tedy

ad 1) neprosazovala zájmy klienta, neřídila se jeho pokyny, nepočínala si čestně a svědomitě a svým jednáním snižovala důstojnost advokátního stavu,

ad 2) zabránila kontrolní radě ČAK provádět dohled nad tím, jak dodržuje zákon o advokacii a stavovské předpisy ČAK,

ad 3) neoznámila bez odkladu Komoře své nové sídlo advokátní kanceláře.

Tím

1) porušila ust. § 16 odst. 1, 2, a § 17 zák. č. 85/1996 Sb., o advokacii v platném znění, ve spojení s čl. 4, odst. 1 a čl. 9 odst. 1) Pravidel profesionální etiky,

2) porušila ust. § 46 odst. 4 zák. č. 85/1996 Sb., o advokacii v platném znění, ustanovení čl. 38 odst. 3, org. řádu ČAK (zveřejněného v č. 3/1999 Věstníku ČAK) a ust. čl. 2 usnesení představenstva ČAK ze dne 8. 11. 1999 (zveřejněného v č. 9/1999 Věstníku ČAK),

3) porušila své povinnosti, uložené v ust. § 29 zák. č. 85/1996 Sb., o advokacii v platném znění a § 17 téhož zákona ve spojení s čl. 16 odst. 1 Pravidel profesionální etiky advokátů ČR.

Za to jí kárný senát podle § 32 odst. 3 písm. e) zákona o advokacii uložil jako kárné opatření vyškrtnutí ze seznamu advokátů. Současně uložil náhradu nákladů řízení ve výši 3 000,- Kč.

Z odůvodnění:

Kárný senát především rozhodl o spojení a společném projednání dvou uvedených věcí proti kárně obviněné pod č. j. K 156/00.

Z obsahu stížnosti, doručené dne 7. 6. 2000 kárný senát zjistil, že dne 27. 9. 1999 byla kárně obviněná požádána stěžovatelem o zastupování a podání žaloby ve věci rozvodu jeho manželství. Kárně obviněná následně klienta ubezpečovala, že soudní jednání bude nařízeno. Když se tak nestalo až do května 2000, zjistil stěžovatel přímým dotazem u příslušného soudu, že žaloba dosud

podána není. Pokusil se proto s kárně obviněnou domluvit schůzku, na kterou se však nedostavila. Kárně obviněná se ke stížnosti, ke kárné žalobě ani k výzvě z 19. 6. 2000 a urgenci ze dne 14. 7. 2000 a 17. 10. 2000, které jí kontrolní rada ČAK zaslala, nevyjádřila. Tato zjištění učinil kárný senát z obsahu kárného spisu, zejména ze stížnosti ze 6. 6. 2000, doručené ČAK dne 7. 6. 2000, z dopisů shora uvedených, jakož i ostatního obsahu kárného spisu č. j. K 156/00.

Kárný senát vzal za prokázané, že kárně obviněná skutečně neprosazovala zájem svého klienta, neřídila se jeho pokyny a nepočínala si čestně a svědomitě, jak jí to ukládá zákon o advokacii a Pravidla profesionální etiky. Tím snižovala i důstojnost advokátního stavu. Vzal také za prokázané, že neumožnila kontrolní radě ČAK dohled nad tím, jak dodržuje zákon o advokacii a stavovské předpisy, neboť do dnešního dne nepředložila klientský spis. K tomuto závěru dospěl kárný senát provedením veškerých dostupných důkazů, které měl k dispozici.

Dále byla konstatována stížnost ze dne 24. 8. 2000 na kárně obviněnou, doručená ČAK 28. 8. 2000. Byl konstatován i podstatný obsah kárného spisu č. j. K 7/01, zejména výzvy kontrolního oddělení ČAK ze dne 9. 9. 2000, urgence z 11. 10. 2000 a kopie dokladů zaslanych stěžovatelem. Kárný senát pak vzal za prokázané, že ač byla kárně obviněná vyzývána k předložení klientského spisu, do dnešního dne tak neučinila. Z relací pošty při opakovaných pokusech o doručení písemností kárně obviněné bylo nakonec zjištěno, že na adrese, uvedené jako sídlo své advokátní kanceláře podle matriky, se již nezdržuje a nové sídlo kárně obviněná tak, jak jí to ukládá zákon o advokacii a Pravidla Profesionální etiky advokátů ČR, do dnešního dne neohlásila. Vzal proto i za prokázaný skutek, uvedený v kárné žalobě proti ní podané pod č. j. K 7/01 dne 11. 1. 2001, tj. porušení této ohlašovací povinnosti. Ani k této kárné žalobě a výzvám kontrolního oddělení ČAK se kárně obviněná nevyjádřila.

Z osobních údajů o advokátovi ze dne 4. 4. 2001 bylo zjištěno, že kárně obviněná se stala advokátkou poprvé v roce 1992, že proti ní bylo vedeno již kárné řízení a dne 9. 6. 2000 jí bylo uloženo kárné opatření pod č. j. K 375/98. Z kárného spisu č. j. K 123/99 kárný senát zjistil, že další kárné opatření bylo obviněné uloženo rozhodnutím ze dne 27. 10. 2000, právní moci nabylo dne 1. 3. 2001. V prvním případě byla uložena pokuta, ve druhém případě byl uložen dočasný zákaz výkonu advokacie.

Z provedených důkazů kárný senát dospěl k závěru, že kárně obviněná se skutečně dopustila kárného provinění ve smyslu § 32 odst. 2) zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii v platném znění, neboť opětovně a závažným způsobem porušila povinnosti, které jí ukládá zákon o advokacii a stavovské předpisy, jak je ve výroku tohoto rozhodnutí uvedeno.

Při úvaze o kárném opatření pak dospěl kárný senát – shodně s návrhem kárného žalobce – k závěru, že nelze uvedené skutky podřadit pod skutky již pravomocně rozhodnuté, neboť se nejedná o skutky totožné a postup podle ust. § 11 odst. 1 písm. e) kárného řádu použít nelze. Z toho důvodu pak přikročil k opatření na samé horní hranici sankcí, tj. k vyškrtnutí ze seznamu advokátů podle ust. § 32 odst. 3 písm. e) zák. č. 85/1996 Sb., o advokacii v platném znění, neboť do dnešního dne se předchozí, mírnější opatření, svým účinkem minula.

Připravil JUDr. Jan Syka

ZE ZAHRANIČÍ

MAĎARSKO

Nová pravidla výkonu rozhodnutí

Zákon CXXXVI. z roku 2000 (novela zákona o výkonu rozhodnutí, dále jen „novela“) mění s platností od 1. září 2001 v rozsahu cca 190 odstavců zákon č. LIII z roku 1994 o výkonu soudního rozhodnutí (dále jen „zákon“) a splňuje tím dlouholetý slib maďarského zákonodárství – a to zodpovězení mnohých výkladových problémů a logiky zákona a současné judikatury.

Následně představujeme některé z nejdůležitějších změn.

Ve spojení s nařízením výkonu rozhodnutí se podle ustanovení novely nabízí možnost zhotovení a podání žádosti o výkon rozhodnutí prostřednictvím soudního vykonavatele. Ještě před výkonem, v rámci tzv. předběžného řízení – při předložení pravomocného soudního rozhodnutí nebo narovnání – má soudní vykonavatel možnost požádat veřejné rejstříky, které jsou vedeny na základě principu publicity, aby zjistily majetkové poměry dlužníka.

Jako novinka v souvislosti s provedením výkonu rozhodnutí se nabízí možnost, že v jediném řízení o výkonu rozhodnutí může působit více vykonavatelů najednou. Nová je také úprava, podle které tzv. „spravující“ vykonavatel případu je oprávněn provést výkon rozhodnutí týkající se nemovitosti dlužníka na celém území Maďarska.

Soud provádějící výkon rozhodnutí může dlužníkovi nebo osobě, která je povinna poskytnout ve výkonacím řízení spoluúčast (tedy nejen stranám a účastníkům řízení o výkon rozhodnutí), uložit peněžitou pokutu až do výše 500 000,- HUF za bránění ve výkonu rozhodnutí, popř. za porušení zákonem stanovených povinností.

Údaje nezbytné pro výkon rozhodnutí (bydliště, příjem, majetek dlužníka) získá vykonavatel bezplatně prostřednictvím žádosti na rejstřík (úřad, finanční instituci atd.), jakož i prostřednictvím své webové on-line stránky, kterou je povinen zřídit. Během výše uvedených výkonů rozhodnutí je vykonavatel povinen dbát na přísnou ochranu získaných dat.

Doručení okamžitého (promptního) příkazu k inkasu je možné formou potvrzení peněžitě pohledávky, existencí všeobecných podmínek pro výkon rozhodnutí, jakož i existencí soudního rozhodnutí, popř. notářského zápisu, pokud oprávněný vydá prohlášení o tom, že dosud nebyl podán žádný jiný návrh na výkon rozhodnutí týkající se příslušné pohledávky. V rámci zjednodušení výkonu rozhodnutí a příkázání získaných prostředků postačí do budoucna to, že oprávněný bude mít zřízen i běžný účet namísto dříve vyžadovaného tzv. konta peněžního styku. Při zjišťování konta peněžního styku dlužníka pomůže v budoucnu obchodní rejstřík, jakožto i finanční úřad.

Další novou možností vykonavatele je, že bude sám moci činit opatření k převodu finančních prostředků dlužníka spravovaných bankami na konto vykonavatele („vykonavatelské inkaso“).

Jako nové pravidlo výkonu rozhodnutí týkající se movitých věcí existuje možnost nahlédnutí do notářského rejstříku zastavených movitých věcí.

Oproti dřívější právní úpravě zaujímá vykonavatel aktivní úlohu, kdy jakožto oprávněný ze zástavy bude od účinnosti novely zapojen do procesu výkonu rozhodnutí tak, že během 8 dní od oznámení ze strany vykonavatele může přihlásit svůj nárok u soudu, který provádí výkon rozhodnutí a který nařídí u pohledávky, jež nebyla popřena dlužníkem – v rámci mimořádného mimosoudního řízení – zahájení řízení. Řízení o výkonu rozhodnutí týkající se nemovitostí probíhá identicky.

Výkon rozhodnutí týkající se nemovitosti může být dále proveden v průběhu tří pracovních dní a ukončen může být pouze na žádost věřitele. Právo věřitele podat návrh na výkon rozhodnutí týkající se nemovitosti bude mimořádně zapísáno u Pozemkového úřadu a účastníci výkonacího řízení budou o zápisu informováni.

Jako hlavní pravidlo – s taxativními výjimkami pro nájemníky – bylo stanoveno, že *zhodnocení nemovitosti* bude probíhat ve vyklizeném stavu, dlužník je přesto informován o možnostech odkladu výkonu rozhodnutí vyklizením nemovitosti. Není-li stanoveno jinak, musí dlužník a třetí osoby vyklidit a opustit nemovitost 30 dní po dražbě.

V budoucnu bude existovat možnost – jako nová cesta – *zhodnocení nemovitosti* v rámci veřejné soutěže, která bude vypsána vykonavatelem na žádost věřitelů a která – jako další novinka – bude zveřejňována v oficiálním věstníku. Nabídky budou muset být odevzdány v uzavřené obálce a budou otevřeny vykonavatelem v sídle úřadu, přičemž soutěž vyhraje ten, který učinil nejvyšší platnou nabídku. U nabídek stejné výše bude rozhodnuto při ústní dražbě.

V oblasti právní výpomoci bylo v zásadě stanoveno, že odvolání proti nařízení výkonu rozhodnutí nemá žádný odkladný účinek na vykonatelnost rozhodnutí. Nový zákon všeobecně omezuje možnosti odvolání a lhůta pro podání námítky vůči výkonu rozhodnutí byla zkrácena z jednoho roku na 6 měsíců.

Jörg Nürnberger
advokát, Praha

RAKOUSKO

Současné počty advokátů

Na počátku roku 2000 bylo v Rakousku (cca 8 000 000 obyvatel) 3 857 advokátů. Zatímco v polovině devadesátých let byl roční přírůstek mezi 1,5 až 3,0 %, v současné době je to již 4 až 5 %. Tento vzestup je důsledkem vysokého počtu advokátních koncipientů (1 606 ke konci roku 1999). Na zhruba dva advokáty připadá v současné době jeden advokátní koncipient. Nápadný je ve srovnání s jinými evropskými zeměmi relativně nízký podíl nově zapsaných advokátů, který jen nepatrně přesahuje 30 %. V celkovém počtu advokátů dominují muži s téměř 89 %.

Ve Vídni, kde je koncentrován největší počet advokátů (cca 40 % všech advokátů v Rakousku), působí jeden advokát na přibližně 1 000 obyvatel, na celé Rakousko je to asi o polovinu méně. V současnosti jsou perspektivy počtu advokátů na základě stoupající konkurence hospodářských právníků a stále se zvyšujícího počtu advokátních koncipientů posuzovány pesimisticky. Někteří autoři hovoří o tom, že bude vzrůstat proletariát svobodných povolání, speciálně i advokátů.

Podle německých pramenů – V. M.

Bulletin slovenské advokacie č. 2/2001

V úvodním článku nazvaném **Obhájce a právní stát** se JUDr. Ján Gereg, advokát a člen předsednictva SAK, zabývá výkonem advokacie jako svobodným povoláním a jeho postavením v právním státě. Autor kromě základních zákonů, které definují a vymezují stav a postavení advokátů, považuje za rozhodující dokument „Zásady výkonu advokacie“ přijaté konferencí advokátů. Ty jsou dle pisatele desaterem advokáta při jeho cestě mnohokrát slzavým údolím. Za nejcitlivější část těchto zásad považuje vztah advokáta ke klientovi. Poukazuje na to, že mlčenlivost advokáta je upravena zatím jen v zákoně o advokacii a ne v připravované novele trestního zákona, kde odmítnutí výpovědi z důvodu uložené mlčenlivosti bude jen právem kněžích. Poukazuje na velmi obtížnou situaci, kdy klient v postavení obviněného zneužije vše, co se vyslovilo nebo udělalo ve styku s právním zástupcem a obrátí se proti němu. Současná trestní praxe pro to poskytuje dostatek příkladů. Autor srovnává trestní řád slovenský s českým, kde odposlech a záznam telekomunikačního kontaktu mezi obhájcem a obviněným jsou nepřipustné, zatímco v trestním řízení slovenském toto ustanovení chybí, takže obhájci v poslední době nemají jistotu, zda informačně-technické prostředky policie nebudou použity proti obhájci a nestane se dokonce to, že na základě takto získaných informací bude obhájce trestně stíhán. Události posledních dní, dle autora, nasvědčují tomu, že některé instituce slovenského státu a i orgány činné v trestním řízení, ba i řídicí činitelé útvaru, dozírajícího na dodržování zákonnosti, si zvykli tento rámec nerespektovat, i když to vypadá politicky a mediálně přitažlivě. Autor uzavírá:

„Když se ruka zákona pustí zákona a koná svévolně, narušuje právní jistotu a zpochybňuje právní stát, byť koná v jeho jméně.“

V demokratickém právním státě jsou silové složky jedním z jeho opěrných sloupů, ale i vizitkou autority práva. Bdí nad uplatněním a dodržováním práva a samy se právem důsledně řídí.“

Z pera stejného autora je v časopise otištěn ještě další odborný článek nazvaný **Náhradní obhájce**.

V článku podrobil ostré kritice institut „náhradního obhájce“, který ve slovenském trestním procesu vznikl v rekordně velmi rychlém čase, jak píše, a to schválením novely předkládané neobvyklým způsobem a neobvyklým legislativním postupem (poslední novela – zák. 366/2000 Zb. z. o trestním řízení soudním). K tomuto legislativnímu dílu se advokáti neměli možnost vůbec vyjádřit, jeho návrh jim nebyl nikdy předložen.

S ohľadom na závažnosť veci pretiskujeme podstatné časti: *Ak je dôvodná obava, že by mohlo byť zmarené nariadené hlavné pojednávanie alebo verejné zasadnutie pre neprítomnosť ustanoveného alebo zvoleného obhajcu, môže byť obvinenému popri zvolenom alebo ustanovenom obhajcovi ustanovený náhradný obhajca.*

Náhradný obhajca má rovnaké práva a povinnosti ako obhajca zvolený alebo ustanovený, na hlavnom pojednávaní alebo vo verejnom zasadnutí ich však môže vykonávať iba v prípade neúčasti zvoleného alebo ustanoveného obhajcu.

Ustanovenia § 38 a 40 Trestného poriadku sa na náhradného obhajcu vzťahujú primerane.

Inštitút náhradného obhajcu v našom trestnom procese vznikol v rekordne veľmi rýchлом čase, a to schválením novely predkladanej neobvyklým spôsobom a neobvyklým legislatívnym postupom. Posledná novela (novelka) našla výraz v zákone č. 366/2000 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 141/1961 Zb. o trestnom konaní súdom (Trestný poriadok – ďalej aj „TP“) v znení neskorších predpisov. K tomuto legislatívnemu dielu sa advokáti nemali možnosť vôbec vyjadriť; jeho návrh im nebol nikdy predložený, hoci sa týkal výlučne ich práv a povinností. Text ustanovení o náhradnom obhajcovi sa objavil až v parlamentnej tlači. Navrhovatelia novely vlastne reagovali na konkrétny prípad zo súdnej praxe. Manipulácia so zmenou obhajcu umožnila totiž obvinenému zmať hlavné pojednávanie. Vznikla obava, že sa to môže opakovať.

Celá táto novela je v rozpore so zásadou zabezpečenia práva na obhajobu s Listinou základných práv a slobôd (čl. 40 ods. 3), s medzinárodnými dohovormi, ktorými je Slovenská republika viazaná a ktoré majú prednosť pred jej zákonmi, ak zabezpečujú väčší rozsah základných práv a slobôd. Tiež je v rozpore s čl. 50 ods. 3 a čl. 47 ods. 2 Ústavy SR.

Podľa novely náhradný obhajca môže byť obvinenému ustanovený v situácii, keď je odôvodnená obava, že zvolený alebo ustanovený obhajca sa nebude môcť zúčastniť hlavného pojednávania, alebo verejného zasadnutia. Takto sa s náhradným obhajcom počíta až v štádiu konania pred súdom, nie v prípravnom konaní (predsúdom konaní). Aj to len vtedy, ak pre neprítomnosť zvoleného alebo ustanoveného obhajcu vzniká obava z ďalšieho vývoja konania pred súdom, obava z časového prieťahu. Tomuto záveru zodpovedá aj formulácia ods. 2 § 40a TP, kde sa náhradnému obhajcovi dávajú plné práva obhajcu až vtedy, ak sa na konaní pred súdom nezúčastní zvolený alebo ustanovený obhajca. Takto neobvykle unáhle formulovaný nový inštitút trestného procesu vzbudzuje nedôveru v rešpektovaní základných legislatívnych zásad vyjadrených v legislatívnych pravidlách tvorby zákonov, pretože nespĺňa podmienky, ako je terminologická presnosť a všeobecná zrozumiteľnosť. Zavedením náhradného obhajcu do slovenského trestného procesu vznikla situácia, že obžalovaný musí

priať v štádiu pre neho rozhodujúcim náhradu, ktorú mu pridell súd. Pomôže to skvalitniť alebo urýchliť konanie pred súdom? Získa tým niektorá procesná strana konania nejakú výhodu? Obžalovaný určite nie, lebo príde o obhajcu, ktorému dôveruje, ktorý sa dôkladne oboznámil s jeho prípadom a pripravil si aj stratégiu obhajoby. Náhradný obhajca zase musí vo veľmi krátkom čase naštudovať spis alebo vykonávať obhajobu bez znalosti spisu. Neostáva mu však čas osvojiť si spôsob už nastolenej obrany v prebiehajúcom procese, pretože v takto vzniknutej situácii nemá možnosť zaujať žiadne kvalifikované stanovisko. Nemôže k takejto obžalobe pristupovať zodpovedne od svojho ustanovenia, ani od okamihu, keď sa dozvie o tom, že odôvodnená obava, kvôli ktorej bol ustanovený, sa potvrdia. Stane sa len doplnkom, osobou do počtu v súdnom konaní, čo je pre profesionálneho právnikovi veľmi nepríjemný pocit.

Právo slobodnej voľby obhajcu je v Trestnom poriadku podrobne upravené, pretože aj samostatný výber obhajcu dáva obvinenému záruku nezávislého, ničím neovplyvneného pôsobenia obhajcu v trestnom konaní. Napokon, zvolí si obhajcu má právo obvinený aj potom, ako mu bol obhajca ustanovený. Obvinený si môže tiež kedykoľvek zvoliť iného obhajcu než toho, ktorého si zvolil už skôr on sám alebo ktorého mu zvolili s jeho súhlasom iné osoby. Dokonca obvinený si v tej istej veci môže zvoliť viaceru obhajcov, pretože v tom mu nebráni žiadne ustanovenie Trestného poriadku s výnimkou usmernenia činnosti viacerých obhajcov v § 41 ods. 7 TP. V zmysle tohto ustanovenia, ak si obvinený zvolil viacerých obhajcov v tej istej veci, povinnosti a práva podľa tohto zákona patria každému z nich. Toto ustanovenie bolo novelizované zákonom č. 272/1999 Z. z. a upravuje takto v praxi sa vyskytujúci problém, keď obvinený splnomocnil viacerých obhajcov.

Právo slobodnej voľby obhajcu zakotvujú aj ďalšie medzinárodné dokumenty o ľudských právach (Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach v čl. 14 ods. 3 písm. b, d, Európska konvencia o ľudských právach v čl. 6 ods. 3). Zdôrazňujem však, že právo obvineného mať obhajcu podľa vlastného výberu je veľmi dôležitým prvkom spravodlivého procesu. Napomáha zabezpečiť rovnosť „zbraní“ a jeho prvoradým účelom je zaistiť obvinenému také postavenie, ktoré nie je podstatne nevýhodnejšie ako postavenie obžaloby. Inštitúť náhradného obhajcu sa nevzťahuje na obhajcu ustanoveného štátom, dochádza k tomu až potom, keď obvinený právo slobodnej voľby nevyužil. Navyše obvinenému aj pri ustanovenom obhajcovi zostáva zachované právo voľby obhajcu, pretože kedykoľvek si môže namiesto ustanoveného obhajcu zvoliť obhajcu na plnú moc, pričom pretrváva naďalej toto právo aj pre jeho príbuzných a blízkych, tak ako je to vymedzené v § 37 ods. 1 TP. Jednoznačne z úprav zvoleného a ustanoveného obhajcu vyplýva, že by obvinenému nemal byť ustanovený obhajca, ku ktorému nemá z oprávnených dôvodov dôveru a naopak, to isté by malo platiť o obhajcovi, pokiaľ je to možné, aby bol rešpektovaný výber obvineného.

Úvaha opierajúca sa o citované dokumenty je doslova rozdrvená novelizovaným ustanovením § 37 ods. 2 TP. V prípade náhradného obhajcu (§ 40a TP) si obvinený nemôže zvoliť iného, než koho mu vybral súd. Taktó vnútený náhradný obhajca, ktorý nemôže byť obvineným ani namietaný, nemôže ani zďaleka plniť základné poslanie obhajoby. Celý inštitút náhradného obhajcu je hrubým zásahom do obhajovacích práv obvineného, ale aj do profesionálneho výkonu obhajoby. Je v príkrom rozpore s čl. 40 ods. 3 Listiny základných práv a slobôd, najmä vtedy, ak súd ustanoví obvinenému náhradného obhajcu napriek tomu, že si obvinený obhajcu zvolil sám a je s ním spokojný, pričom obhajca si plní svoje povinnosti riadne, ale predseda senátu opatrením ustanoví náhradného obhajcu, lebo má odôvodnenú obavu, že bude zmarené nariadené hlavné pojednávanie alebo verejné zasadnutie. Takyto prístup je nekoncepčným plátaním slovenského trestného procesu a je v rozpore s tendenciami rekodifikácie smerujúcej k posilneniu kontradiktórnosti trestného konania a tiež v rozpore s legislatívnymi zámermi Trestného zákona a Trestného poriadku, schválenými vládou SR 31. mája 2000. Otvára široké pole pre pochybnosti a polemiku. Kto bude platiť trovy náhradnému obhajcovi, ak stihne vykonať prvý úkon (prevzatie a prípravu obhajoby) nečakajúc na plnoprávny výkon namiesto zvoleného alebo ustanoveného obhajcu, ak náhradný obhajca nebude sedieť so založenými rukami, ak bude chcieť niešť čo len malú zodpovednosť za minimálne slušný výkon obhajoby z dôvodu, aby sa neštrápnovel pred obvineným a vlastným svedomím. Bude etické z pohľadu výkonu takejto obhajoby, ak nebude poznať skutkový stav v zložitých veciach a obvinený taktó ostane napospas náhodnému vývoju udalostí na hlavnom pojednávaní?

Ak sa autori novely domnievajú, že zabránili prietahom v konaní, sú na veľkom omyle. Časové prietahy nastávajú v iných fázach trestného konania než v konaní pred súdom, a spôsobujú ich skôr iné inštitúcie a procesné strany než obhajcovia.

Další odborné články:

JUDr. Stanislav Sojka: **Klady a nedostatky „farmárskeho zákona“** (poslední novela trestného činu krádeže a pytláctví)

JUDr. Marián Strhan: **Dovolená při nerovnoměrně rozvrhnuté pracovní době**

Obsáhlá stať JUDr. Edgara Prisendera nazvaná **Spomienky advokáta** (28 stran) se zajímavým způsobem vrací k advokácii, advokátním poradnám a hlavně k advokátům za časů doby budování socialismu.

V rubrice Diskuse – polemika – názory je uveřejněn článek JUDr. Marka Štefčka, advokátního koncipienta, **Poznámka k procesnímu nástupnictví**.

Číslo dále obsahuje výběr rozhodnutí obecných soudů, zprávu ze zasedání předsednictva SAK, změny v seznamech advokátů a advokátních koncipientů, inzerci a aktuality z Věstníku CCBE č. 1/2001.

Hiram Z. Mendow – právník, který obhajoval Al Caponeho, učil basketbal a na odpočinek šel ve 102 letech

Dne 11. 5. 2001 zemřel ve věku 107 let americký právník Hiram Z. Mendow. Přesto, že bude v encyklopediích zřejmě navždy uváděn jako ten, kdo obhajoval Al Caponeho, jeho životní osudy jsou mnohem zajímavější a pestřejší:

Mendow se stal známým pro americkou veřejnost v meziválečném období jako advokát ve věcech trestních, kdy zastupoval gangstery a pašeráky lihovin, např. Isadora Blumenfelda a Al Caponeho. Případy, kterým se však dostalo největší publicity, byly z jiného soudku.

V roce 1935 byl Mendow určen jako obhájce Indiánovi obviněného z vraždy během nepokojů v Minneapolis, při nichž bylo zabito několik lidí. Obviněný byl vyobrazen v časopise *Time*, jak drží baseballovou pálku nad bezvládným tělem ležícím na zemi. Jasný případ se pro prokuraturu zhroutil, když Mendow vítězně přivedl do soudní síně údajnou oběť živou a v pořádku. Mendow v zastoupení svého klienta *Time* zažaloval a případ vyhrál.

Několik let předtím (1923) se Mendow angažoval v široce sledovaném rozvodovém řízení. V zastoupení paní Cora May Whiteové žaloval jejího manžela, který „měl raději rádio než sex“. Výsledkem jeho zprostředkování byla dohoda, na základě níž pan White slíbil, že bude trávit méně času s rádiem a zdrží se nádavek, pokud nebude moci pořádně naladit stanici. Dalším jeho velkým případem byla protimonopolní žaloba vůči General Electric.

Mendow se narodil roku 1893 v rodině vetešníka, který přijel do USA z Rumunska, a sto let žil v Minneapolis. Jelikož toto město bylo známé svým antisemitismem (Židé neměli nárok získat např. půjčku), Mendow pracoval od svých šesti let jako čistič bot a prodavač novin. Později šel studovat práva na University of Minnesota a na svá studia si po celou dobu vydělával. Vzhledem k vysoké úrovni výuky práva byl jedním z pouhých 30 lidí, komu se z 215 studentů ročníku podařilo školu dokončit.

Za I. světové války sloužil u letectva a po jejím skončení se vrátil k právnícké profesi. V roce 1923 byl jmenován soudcem. Odešel, když byl unaven posiláním lidí za mříže, a poté, co si uvědomil, že chránit lidi před tím, aby se do vězení dostali, by mohlo být lukrativnější. Do kontaktu s Al Caponem přišel v roce 1929 poté, co byl legendární gangster uvězněn ve Philadelphii za neoprávněné nošení revolveru. Capone ho nazýval důvěrným „The Kid“, ale pro Mendowa to byl

pouze obchod. Sám se vyjádřil v tom smyslu, že gangsteři ho vyhledávali, aby jim pomohl. On však neměl potřebu se s nimi zaplést a nikdy tak neučinil.

Během své 80 let dlouhé právnické kariéry Mendow psal o divadle, působil jako basketbalový trenér, učil ženy imigrantů angličtinu, během prohibice napsal knihu „Jak vyrábět doma víno“. Právnickou praxi ukončil ve věku 102 let a odstěhoval se do San Diega.

S použitím zahraničních materiálů Mgr. Aleš Dostál
advokátní koncipient, Ústí nad Labem

RECENZE, ANOTACE

M. Součková a kolektiv

Zákoník práce. Komentář.

3. vydání. Praha, C. H. Beck 2001, 908 s., doporučená cena 1 050,- Kč.

V Beckově edici komentovaných zákonů vyšla v prvním čtvrtletí letošního roku publikace Zákoník práce, komentář, jejímiž autory jsou významní odborníci z pracovněprávní teorie a praxe. Jde v pořadí již o třetí vydání komentáře, které reaguje na změny, k nimž došlo v pracovněprávní oblasti do konce roku 2000.

Publikace obsahuje úplné znění zákoníku práce opatřené komentářem, odkazem na související předpisy, literaturu a judikaturu k jednotlivým ustanovením zákona, úplné znění zákona č. 1/1992 Sb., o mzdě, odměně za pracovní pohotovost a o průměrném výdělků, s komentářem a odkazem na související předpisy, úplné znění zákona č. 143/1992 Sb., o platu a odměně za pracovní pohotovost v rozpočtových a některých dalších organizacích a orgánech, s komentářem a odkazem na související předpisy, a dále platné znění některých prováděcích právních předpisů k výše uvedeným zákonům (nařízení vlády č. 108/1994 Sb., kterým se provádí zákoník práce a některé další zákony, vyhláška č. 18/1991 Sb., o jiných úkonech v obecném zájmu, nařízení vlády č. 333/1993 Sb., o stanovení minimálních mzdových tarifů a mzdového zvýhodnění za práci ve ztíženém a zdraví škodlivém pracovním prostředí a za práci v noci, nařízení vlády č. 251/1992 Sb., o platových poměrech zaměstnanců rozpočtových a některých dalších organizací, a nařízení vlády č. 253/1992 Sb., o platových poměrech

zaměstnanců orgánů státní správy, některých dalších orgánů a obcí). Pro přehlednost a snadnou orientaci v textu publikace rovněž obsahuje podrobný věcný rejstřík. V publikaci jsou také uvedeny předmluvy k jednotlivým vydáním komentáře, které čtenáři dávají obecnou informaci o tom, jakými změnami prošlo pracovní právo od roku 1989.

Třetí vydání publikace Zákoník práce ve svém komentáři reaguje zejména na změny, které s účinností od 1. 1. 2001 přinesl zákon č. 155/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony (dále jen novela zákoníku práce) a vysvětluje, jakým způsobem se tyto změny projeví v praxi. V důsledku změn provedených novelou zákoníku práce musel být oproti předchozímu vydání publikace zcela přepracován například komentář týkající se pracovní cesty, odstupného při skončení pracovního poměru, pracovní doby, dovolené na zotavenou, mzdy, překážek v práci na straně zaměstnavatele, bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, zvláštních podmínek žen, nebo přechodu práv a povinností z pracovněprávních vztahů, zcela nově byl zařazen například komentář k problematice rovného zacházení a zákazu diskriminace v pracovněprávních vztazích, k problematice zastupování zaměstnanců, k úpravě hromadného propouštění, konkurenční doložky a odchodného.

V části první zákoníku práce (Všeobecná ustanovení) z hlediska změn provedených novelou zákoníku práce stojí za povšimnutí především komentář týkající se rovného zacházení a zákazu diskriminace v pracovněprávních vztazích včetně důsledků tohoto porušení, výklad k problematice práva zaměstnanců na informace a projednání a k zastupování zaměstnanců prostřednictvím zástupců zaměstnanců (odborových orgánů, rad zaměstnanců, zástupců pro oblast bezpečnosti a ochrany zdraví při práci).

Část druhá zákoníku práce (Pracovní poměr) doznala nejvýraznějších změn, proto se v recenzi zmíním v obecné rovině jen o – z pohledu teorie a praxe – nejvýznamnější z nich.

V oblasti vzniku, změn a skončení pracovního poměru považuji za přínosný zejména komentář k úpravě konkurenční doložky a odchodného, k problematice pracovní cesty, zejména ve vazbě na zákon o cestovních náhradách, hromadného propouštění a k důsledkům odvolání z funkce. Komentář zde vždy nenabízí jednoznačná a definitivní řešení, neboť některá z těchto ustanovení umožňují různé výklady. To, že komentář upozorňuje na problémy, které mohou v praxi nastat při uplatňování nově přijatých ustanovení zákoníku práce, považuji za klad této publikace.

V úpravě pracovní doby a doby odpočinku je třeba zmínit především výklad k délce a rozvržení pracovní doby, k přestávce v práci, k práci přesčas, k pracovní pohotovosti, k nepřetržitému odpočinku mezi směnami a v týdnu, a dále komentář k délce, krácení a čerpání dovolené, neboť jde o problematiku, která je v praxi velmi aktuální a novelou zákoníku práce doznala podstatných změn.

Značných změn doznala i úprava mezd a platů, která je v zákoníku práce obsažena jen rámcově a je podrobně komentována u jednotlivých ustanovení zákona č. 1/1992 Sb. a zákona č. 143/1992 Sb.

Další oblastí, která se zcela zásadně proměnila, je bezpečnost a ochrana zdraví při práci, kde je zákonem stanovena řada nových povinností pro zaměstnavatele (např. na úseku prevence, při zajišťování bezpečného pracovního prostředí, výrobních a pracovních prostředků a zařízení, při organizaci práce apod.) a nově je pojata i účast zaměstnanců na řešení otázek BOZP. Komentář zároveň upozorňuje na řadu prováděcích právních předpisů (vyhlášek), které tuto problematiku v současné době upravují a upozorňuje na to, které prováděcí předpisy (nařízení vlády) budou vydány k provedení jednotlivých ustanovení.

Za zmínku stojí rovněž komentář k problematice rodičovské dovolené i změny týkající se zvláštních podmínek žen, zejména s vazbou na komentář k § 270 zákoníku práce, neboť s ohledem na uplatnění zásady rovného zacházení a zákazu diskriminace v pracovněprávních vztazích se řada ustanovení, která se dříve vztahovala pouze na ženy a osamělé muže, vztahuje od 1. 1. 2001 na všechny muže pečující o děti.

Poslední podstatnou změnou, o které se chci zmínit, je v části páté (Společná ustanovení) úprava přechodu práv a povinností z pracovněprávních vztahů, která je velmi podrobně vyložena jak pokud jde o pojmy (převod, přechod), tak i ve vztahu k dalším právním předpisům.

Závěrem bych chtěla poznamenat, že za cenné považuji to, že komentář posuzuje jednotlivá ustanovení zákoníku práce ve vzájemných souvislostech (např. zásada rovného zacházení a zákazu diskriminace v pracovněprávních vztazích se promítá i v úpravě mzdy, pracovní doby, dovolené na zotavenou, rodičovské dovolené) a poukazuje na vazbu s jinými právními předpisy (např. úprava přechodu práv a povinností z pracovněprávních vztahů má vazbu na obchodní zákoník a zákon o konkurzu a vyrovnání, problematika bezpečnosti a ochrany zdraví při práci má úzkou vazbu na zákon o ochraně veřejného zdraví apod.). Za velice užitečné považuji také to, že komentář upozorňuje na úskalí, která se mohou při aplikaci některých ustanovení zákoníku práce projevit v praxi – jde např. o úpravu konkurenční doložky a odchodného, která umožňuje různé výklady. V neposlední řadě považuji za nutné ocenit i to, že publikace obsahuje bohatou judikaturu, včetně nové judikatury z roku 2000.

Pro čtenáře je podstatné, že komentář je napsán velmi srozumitelně a přitom s velkou odbornou erudicí, takže je vhodnou a potřebnou pomůckou jak pro právníky, tak i pro zaměstnavatele a zaměstnance, a pro všechny, kteří se v praxi pracovněprávní problematikou zabývají.

JUDr. Věra Přenosilová

M. Hrušáková a kolektiv

Zákon o rodině. Komentář.

2. vydání. Praha, C. H. Beck, 2001, 450 s.

V květnu letošního roku se na pultech s právníkou literaturou objevil další příspěvek z nakladatelství C. H. Beck, tentokrát v podobě nového komentáře zákona o rodině. Jde o příspěvek spíše staronový, protože jde v poměrně krátké době (1. vydání vyšlo v roce 1998) již o druhé vydání osvědčené publikace. Každého proto napadne, co nového tento komentář přináší.

Nic nového se neděje ve složení autorského kolektivu, i druhé vydání je výsledkem tvořivé činnosti týmu vedeného doc. JUDr. M. Hrušákovou, CSc. Na rozdíl od složení autorského týmu se náš právní řád mění.

V oblasti práva rodinného došlo od vydání prvního vydání k přijetí dvou zákonů, které se podstatně dotkly úpravy v zákoně o rodině. V první řadě byl přijat zákon č. 359/1999 Sb., o sociálněprávní ochraně dětí. V souvislosti s přijetím tohoto zákona došlo zákonem č. 360/1999 Sb. ke změně několika zákonů, mimo jiné právě zákona o rodině, byl zrušen zákon č. 50/1973 Sb., o pěstounské péči. Druhou významnou změnou bylo přijetí nového zákona č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a změně některých souvisejících zákonů. Tento zákon sice přinesl do vlastního zákona o rodině pouze drobné obsahové změny, problematiky rodinného práva se však významně dotkl až už ohledně uzavření manželství nebo úpravy jména a příjmení fyzických osob. Ačkoliv zákon o matrikách nabyl účinnosti až 1. července letošního roku, jeho úprava již byla zohledněna v rámci výkladu jednotlivých ustanovení právě vydaného komentáře. Přihlídnutí k předchozím změnám je pak samozřejmostí. Právě výklad předních odborníků k nové úpravě dělá z tohoto komentáře vysoce aktuální záležitost.

Přestože komentář je zpracován k právnímu stavu 1. 7. 2001, objevují se v jeho textu drobné relikty již historické úpravy. V komentáři se objevuje odkaz na zrušený zákon o hl. městě Praze, č. 418/1990 Sb. (s. 110), či zákon o pěstounské péči, č. 50/1973 Sb. (s. 80) nebo zmínka o mimořádných opravných prostředcích v podobě pouze dovolání nebo obnovy řízení (s. 68). Zanedbanou se z tohoto pohledu jeví část o poručenství a opatrovnictví, kde se i nadále odkazuje na již zrušený zákon o pěstounské péči, č. 50/1973 Sb. (s. 299, s. 307) nebo zrušený § 48 ZOR (s. 301). Na straně 311 se pak můžeme dočíst o Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu mládeže (správně děti). I nadále je však v textu ponecháno označení Ústředí a odkaz na již zrušené vládní nařízení č. 59/1964 Sb., o úkolech národních výborů při péči o děti. Tyto nedostatky se však významně nedotýkají kvality komentáře, která spočívá především v názorech na řešení praktických problémů vznikajících při aplikaci zákona o rodině.

Svou strukturou vydaný komentář odpovídá standardům šedé řady komentářů vydávaných v nakladatelství C. H. Beck. Vlastnímu komentáři předchází kromě předmluvy také shrnující výklad o základních principech rodinného práva a vývoji jeho úpravy na našem území od vzniku samostatného Československa. Komentář jednotlivých ustanovení je doplněn odkazy na související ustanovení zákona o rodině a související předpisy. Nechybí ani výběr literatury a rozhodnutí soudů. Orientaci usnadní i věcný rejstřík v závěru publikace.

Pokud jde o první část zákona pojednávající o otázkách manželství, komentář reaguje na změněnou úpravu uzavírání manželství, především pak ohledně rozšíření okruhu oprávněných osob a počtu obcí, kde může dojít k uzavření manželství. Zvláštní pozornost je věnována příjmení manželů a jejich dětí a zejména pak jeho změně. Nechybí ani podrobný rozbor jednotlivých ustanovení o rozvodu. S vyslovenými závěry lze v zásadě souhlasit, přesto se mohou vyskytnout určité pochybnosti.

Především je třeba odmítnout názor, že při splnění pozitivních podmínek a absenci negativních nemusí soud podle § 24 ZOR manželství rozvést na rozdíl od postupu podle § 24a ZOR (s. 71). Někdy „může“ znamená „musí“, jak je ostatně vysvětleno na jiných místech komentáře, např. v souvislosti s výkladem ochranné výchovy (s. 166 a 170). Konstrukce užitá v § 24a ZOR je vyvratitelnou právní domněnkou a nikoliv nevyvratitelnou (s. 71, podobně § 85a a s. 333). Lze souhlasit s komentářem (s. 72), že zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví mezi manželi smlouvou o vypořádání vzájemných majetkových vztahů může být účelné, nejde však o podmínku použití § 24a ZOR. Existence podílového spoluvlastnictví není omezena trváním manželství na rozdíl od společného jmění manželů. Navíc společné jmění manželů může být vypořádáno právě vytvořením podílového spoluvlastnictví mezi manželi. Pokud by však docházelo ke zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví dohodou nebo k dohodě o zřízení věcného břemene, tyto dohody nenabývají účinnosti až vkladem do katastru nemovitostí podle § 150 odst. 1 ObčZ (s. 74). V žádném případě také nelze vypořádat společné jmění manželů ve prospěch třetí osoby, a to ani dítěte (s. 74).

Druhá část zákona upravuje komplexně vztahy mezi rodiči a dětmi. Komentář v této části přináší s ohledem na nové vymezení orgánů sociálně právní ochrany dítěte především aktualizovaný výklad o výchovných opatřeních. Byl rovněž doplněn komentář k novým ustanovením o pěstounské péči (§ 45a – § 45d ZOR). Stranou zájmu nezůstaly ani praktické otázky určování rodičovství či podrobný rozbor osvojení. Výklad osvojení samozřejmě zahrnul již i změny v procesní úpravě, které přinesl zákon č. 30/2000 Sb. Znovu je vysvětlen požadavek souhlasu zákonného zástupce s osvojením dítěte včetně výjimek z tohoto principu. I zde je možné s některými názory polemizovat. Žaloba na určení mateřství je například

žalobou o osobním stavu podle § 80 písm. a), nikoliv žalobou o určení podle § 80 písm. c) o. s. ř. (s. 182). Zajímavými a podnětnými jsou jistě úvahy o konstitutivnosti rozhodnutí soudu o určení otcovství. Zatímco však vztah tohoto principu k § 101 ZOR je vysvětlen, vztah k vyživovací povinnosti otce stanovené podle § 98 ZOR zpětně zmíněn není.

V další části komentář řeší otázky výživného – přes jednotlivé druhy vyživovací povinnosti ke společným ustanovením. Zde k žádným podstatným změnám nedošlo. Podobně též při výkladu závěrečných ustanovení, který komentář uzavírá. Přesto nepravou retroaktivitu některých novel zákona o rodině lze však jen těžko opřít o subsidiární aplikaci § 854 ObčZ podle § 104 ZOR (s. 412). Zmíněné ustanovení řešilo dopady občanského zákoníku na právní vztahy vzniklé před jeho přijetím. Závěr o nepravé retroaktivitě v případě absence konkrétní úpravy je možné spíše dovodit jako obecný princip, jak učinil např. Ústavní soud ČR v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 21/96 nebo Nejvyšší soud ČR při řešení účinků zákona č. 165/1998 Sb. na již vzniklá zástavní práva sp. zn. 21 Cdo 2525/99. Není vysvětlen také důvod, proč by mělo být podle komentáře (s. 412) vyloučeno použití prostředků zajištění závazků podle občanského zákoníku (ručení, smluvní pokuty), zatímco zajištění formou dohody o srážkách ze mzdy a jiných příjmů podle § 551 ObčZ by mělo být přípustné.

Přes výše uvedené některé výhrady či spíše podněty a připomínky je nutné uznat, že recenzovaný komentář zákona o rodině je pro právnickou veřejnost cenným příspěvkem a zcela jasně přispěl k řešení řady problémů vznikajících při výkladu tohoto zákona. Své místo proto najde v knihovnách, ale hlavně v rukou řady praktických právníků, soudců či advokátů. Vítaným pomocníkem může být ovšem i pro zaměstnance orgánů sociálněprávní ochrany dětí či matričních úřadů, pro studenty a pro širokou veřejnost. Koneckonců, kdo z nás se s rodinným právem neseťkal.

Milan Hulmák, Plzeň

Zamyšlení nad Souborem rozhodnutí NS a jeho významem pro sjednocení právní praxe

Základními problémy našeho soudnictví (a vlastně našeho veřejného i soukromého života), jsou úroveň a délka soudního řízení. Ministři spravedlnosti představují veřejnosti různé návrhy, jak daný stav řešit, část těchto návrhů se podařilo i realizovat, nicméně k zásadnímu průlomům nedošlo a patrně takový průlom není ani na obzoru. V této situaci přichází se zajímavým počinem soukromý

subjekt – nakladatelství C. H. Beck, které ve spolupráci se soudci Nejvyššího soudu vydává Soubor rozhodnutí Nejvyššího soudu, zřejmě první kompletní přehled o judikatuře Nejvyššího soudu v naší právní historii. Tento soubor by měl výrazně přispět ke zkvalitnění soudního řízení, k jeho zrychlení a měl by přispět i ke sjednocování judikatury. Účelem tohoto zamýšlení je právě přínos Souboru rozhodnutí pro právní praxi.

Podle údajů uvedených v Souboru bylo na počátku tohoto díla rozhodnutí předsedkyně Nejvyššího soudu JUDr. Elišky Wagnerové, Dr., zveřejňovat všechna rozhodnutí Nejvyššího soudu na internetu. Určitým překvapením bylo, že každý týden jsou takto zveřejněny desítky rozhodnutí (i to vyvolává otázku, zda meze přezkumné pravomoci Nejvyššího soudu nejsou příliš široké a zda kvantita nejde nutně na úkor kvality); v takovém množství se prakticky nelze orientovat. Je zásluhou nakladatelství C. H. Beck, že se věci ujalo a spolu se soudci Nejvyššího soudu a také s odborníky z právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně se zasadilo o rozřídění, úpravu, zpracování a publikaci rozhodnutí. Soubor rozhodnutí obsahuje tři rejstříky – rejstřík podle právních předpisů (jsou zde zachyceny jen ty právní předpisy, jejichž výklad je předmětem publikovaných právních vět, takže nedochází, jak se někdy stává, k přesycení rejstříku paragrafy, kterých se rozhodnutí týká jen okrajově), rejstřík podle hesel a rejstřík podle spisových značek. Nakladatelství slibuje, že s časovým odstupem budou vycházet i registry za určité období, které orientaci v Souboru dále usnadní. Vyhledávání v Souboru je tedy snadné a pohodlné. V našich poměrech je novinkou ve druhém čísle obsažené varování před kopírováním souboru a jeho přebíráním v různých, zejména elektronických médiích, které bylo u nás až dosud celkem běžné. I když samotný rozsudek není předmětem autorskoprávní ochrany, stává se autorským dílem v případě, že je zkrácen, upraven, je pořízena právní věta a připojen název vycházející z řešené právní problematiky, uvedeno zákonné ustanovení a heslo pro rejstřík, a jeho přebírání se řídí stejnými pravidly, jako např. přebírání odborného článku. Nelze tedy očekávat, že by rozsudky publikované v Souboru bylo možno bez dalšího nalézt v některém elektronickém systému.

Ale proč jsem vlastně začal problémy justice. Soubor může napomoci urychlit a zkvalitnit jak práci soudů, tak i práci advokátů, státních zástupců a jiných právníků. Jistě, je tu Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek, ale v ní je publikováno jen nepatrné procento rozhodnutí. Prospěšné je vydávání soukromých sbírek (Soudní rozhledy, Právní rozhledy, Soudní judikatura apod.), ale ani zde nejde o úplný ani o systematický přehled. Již první tři čísla Souboru přesvědčila o tom, že jde o rozsahem nebývalou sbírku, která se týká všech oblastí, ve kterých Nejvyšší soud rozhoduje a že by časem měla poskytnout úplný obraz judikatury tohoto soudu. Budou-li nižší soudy z této judikatury vycházet, odpadne zbytečné tápání, které je mnohdy doprovázeno dokazováním

o skutečnostech, které nejsou právně významné a řízení se zrychlí. Pro advokáty představuje Soubor možnost rychlé orientace v řešeném problému a možnost zkrácené argumentace (lze odkázat na publikované rozhodnutí, aniž by bylo všechny jeho důvody třeba opakovat). Jako určitou nevýhodu (která ale zjevně vyplývá z přijaté koncepce zveřejňování všech rozhodnutí), lze označit, že Soubor obsahuje řadu rozhodnutí, která se týkají jen problematiky mimořádného opravného prostředku – dovolání. Na druhé straně ovšem problematika dovolacího řízení je složitá a pro advokáta není dobré, je-li soudy vyzýván k odstranění vad dovolání, anebo když je dovolání neúspěšné jen proto, že – vzhledem k tomu, že se s dovoláním běžně nesetkává – opomene formální náležitosti. Platná úprava je postavena tak, že úspěšnost dovolání často stojí a padá s formalitami. A když jsme u těch formalit; poslední novela občanského soudního řádu klade vysoké nároky na účastníky (a tedy zejména advokáty) a bez znalosti judikatury bude těmto nárokům mnohdy těžko vyhovět.

Dá se předpokládat, že v dalších číslech Souboru začne převažovat hmotněprávní problematika, neboť procesní problémy se zřejmě stále opakují a rozhodnutí, řešící stejnou problematiku, již nemají být do Souboru zařazována. Třetí číslo Souboru tento předpoklad potvrzuje.

Soubor rozhodnutí Nejvyššího soudu je tedy významnou pomůckou pro advokáty i jiné právníky. Bude zajímavé sledovat, jaký vliv bude mít na naše právní prostředí existence tohoto potřebného díla po několika měsících či letech.

Mgr. Michal Pokorný, advokát, Praha

- hlavním iniciátorem stavby neorenezanční radnice v Pardubicích byl advokát? Antonín Formánek (1850 – 1906) prosazoval stavbu nové radnice jako městský radní v době, kdy byl starostou Pardubic další advokát, Jan Žák (1829 – 1896). V letech 1899 – 1906 pak Formánek do budovy postavené v letech 1893 – 1894 podle projektu architekta Jana Vejrycha vstupoval jako pardubický starosta.
- právní zástupce polského krále Vladislava Jagellonského na koncilu v Kostnici byl absolventem Univerzity Karlovy? Pawel Wlodkowic vedl za krále úspěšně spor s Řádem německých rytířů zastoupeným Janem Falkanberkem a Janem z Bamberka o územní nároky v pomořské, michalovské a chelmské zemi. Úspěch nezmařil ani nesouhlas polské delegace s upálením M. Jana Husa, kterého neúspěšně obhajoval další absolvent UK, Jan z Jesenice.
- advokátem byl i rumunský židovský spisovatel Mihail Sebastian? Sebastian (1907 – 1945), vlastním jménem Iosif Hechter, byl autorem divadelních her a literárním kritikem. Pozornost v nedávné době vzbudily jeho deníkové záznamy z let 1935 – 1944, uveřejněné prvně v r. 1996, přeložené v r. 1998 do francouzštiny a v r. 2000 do angličtiny. Ukázky, obsahující mj. zmínku o chystaném vylučování židovských advokátů z rumunských advokátních komor již v r. 1937, přináší Roš chodeš č. 6/2001.
- první ženou, která usilovala o zápis do seznamu advokátů v Belgii, byla Marie Popelin? Tato žena získala doktorát práv na bruselské univerzitě dne 24. července 1888. Poté, kdy nebyla zapsána, domáhala se neúspěšně zápisu u Apelačního soudu a Kasačního dvora. Vyšší instance rozhodla proti Popelinové v podstatě s odůvodněním, že žena je pro výkon advokacie slabým stvořením. Přístup žen k advokacii je dle rozhodnutí Kasačního dvora z 11. listopadu 1889 věcí, kterou přísluší řešit zákonodárci. Belgické ženy pak dosáhly svého až na základě zákona z r. 1922. Ten byl vyhlášen přibližně ve stejné době jako československý zákon č. 40/1922 Sb. z. a n., který rovněž ženám umožnil přístup k advokacii.
- ne jeden advokát v českých zemích spáchal sebevraždu? Po Samuelu Nageľovi v r. 1887 se tak stalo např. v r. 1903. Alois Mikyška (1831 – 1903), advokát ve Valašském Meziříčí, jeden z iniciátorů založení tamního gymnázia, dlouholetý poslanec moravského sněmu a v letech 1879 – 1891 říšské rady „skončil sebevraždou, dopustiv se v Záložně valašsko-meziříčské malversací.“

JUDr. PhDr. Stanislav Balík

Vzkříšení

V dobách, kdy se ne jeden Američan nechává po smrti zmrazit v naději, že lékařská věda objeví metodu, jak jej vzkřísit, a kdy léčba rakoviny podvazováním nádorů je předmětem vážné diskuse odborníků, podařilo se v české zemi dosáhnout dalšího obdobného úspěchu. Z usnesení zrušeného Krajského obchodního soudu v Praze z **27. června 2000** čj. 48 Cm 0046/2000 lze se dočíst následující:

„Žalobce se svým podáním ze dne **1. listopadu 1990** domáhal zrušení žalovaného družstva a jmenování likvidátora.“

„Na základě výše uvedených skutečností je nesporné, že žalobce podával v roce 1990 svůj návrh na zrušení družstva žalovaného z titulu odvolaného předsedy družstva žalovaného, k němuž došlo na členské schůzi dne 28. srpna 1990. V době podání návrhu na zrušení družstva, jak vyplynulo ze spisu obchodního rejstříku, skutečně klesl počet členů družstva pod stanovený počet.

Vzhledem ke skutečnosti, že soud rozhoduje ve věci na základě stavu rozhodného pro dobu vyhlášení rozhodnutí, je nutno konstatovat, že s ohledem na skutečnost, že počet členů stoupl na minimální počet stanovených zákonem, jak vyplynulo ze spisu obchodního rejstříku, nelze návrhu z titulu dle ust. § 257 odst. 1 písm. a) obch. zákoníku vyhovět.“

Přeloženo do neprávnické češtiny, experimentálně bylo dosaženo toho, že ona osoba vstala z mrtvých.

Novou metodu, spočívající ve zcela banálním dlouhodobém ukládání „pacienta“ na samotné dno registratury – jak plyne ze shora uvedeného textu – je zatím možno aplikovat pouze na právnické osoby.

Škoda, že došlo ke zrušení tak vynikající instituce, jakou byl Krajský obchodní soud v Praze dříve, než se podařilo objevit způsob, jak analogicky dosáhnout zmrtnýchvstání osoby fyzické. Z popisu je totiž zcela evidentní, že nešlo o pouhé probuzení z tzv. klinické smrti.

V každém případě by dle mého názoru bylo vhodné uvažovat o udělení Řádu práce členům týmu, který výsledku dosáhl. Kladu si jen otázku, zda udělení tohoto vyznamenání navrhne ministr spravedlnosti či ministr zdravotnictví...

JUDr. PhDr. Stanislav Balík

Fotografie v soudní síni

Soudní síň nemusí být vždy jen místem, kde soud nalézá právo, kde se účastníci domáhají spravedlnosti a advokáti či státní zástupci předvádějí své profesionální kreace. Soudní síň může být i prostředím prezentujícím umělecké nadání a zájmy právníků (i soudních tlumočnicků), kteří zde vykonávají svou profesi.

Že tomu tak opravdu je, dokázala přesvědčivě akce soudců Obvodního soudu pro Prahu 6 letos v dubnu a v loňském březnu.

Dne 2. března 2000 se konala výstava fotografií v jednací síni číslo 300 ve 3. patře soudu. Autoři: PhDr. Jana Chaloupková (soudní tlumočnice z jazyka německého), JUDr. Dana Enochová, Mgr. Aleš Nezdařil, JUDr. Vladimír Hašana (soudci Obvodního soudu pro Prahu 6) a Jan J. Vágner (jako host). Téma bylo volné. Součástí výstavy byla i soutěž o nejlepší fotografii. Vítězem se stal Mgr. Aleš Nezdařil. Jeho snímek připomínající více starou rytinu než fotografii, platí, podle mého názoru, stále za bezkonkurenčně nejlepší.

Dne 12. dubna 2001 se konal II. ročník přehlídky amatérské fotografie tamtéž. Téma bylo opět volné, a i letos šlo o výstavu soutěžní. Autoři: Ján Grónský (Právnická fakulta UK Praha), JUDr. Vladimír Hašana, Mgr. Aleš Nezdařil, PhDr. Jana Chaloupková, JUDr. Jana Hustedová (soudce Obvodního soudu pro Prahu 10) a JUDr. Hana Klímová (advokátka Praha). Vítězka letošní výstavy, advokátka JUDr. Hana Klímová, prokázala, že nejen soudci, ale i členové České advokátní komory se umějí dívat na svět nejen očima paragrafů, ale i jako citliví, vnímaví umělci. Naše paní kolegyně si to bezesporu zasloužila za svůj snímek nazvaný Torzo.

Výstava byla i příjemným společenským setkáním. Kromě nás kolegů, kteří se v této soudní budově vidáme jen pracovně, přišli i někteří univerzitní pedagogové a pracovníci soudu. Pořadatelé výstavy byli i pozornými hostiteli. Podávala se báječná cukrářská roláda a šampaňské, pořadatelé pamatovali i na hudbymilovné hosty a zajistili hudební podbarvení celé atmosféry. Tím byl pověřen hudebník až z dalekého Dánska.

Umělecká dílka měla rozličná témata. Krajiny, květiny, zátiší až po scénérie připomínající abstraktní umění nebo jemné grafické listy. Tedy žádné náměty ze soudního světa. Každá fotografie vypovídala o osobnosti jejího tvůrce.

V obou ročnících šlo o výstavy prodejní. Výtěžek z prodaných fotografií v roce 2000 věnoval soud na vesničku SOS, letošní výtěžek na Dětský domov v Praze 5-Zbraslavi.

Na příští rok se chystá už III. ročník.

O tom, kdy se zrodil tento nápad, mi řekla paní JUDr. Marie Roubíčková, soudkyně ve věcech opatrovnických a jedna z organizátorek výstavy. Bylo to v r. 1995. Studenti Akademie výtvarných umění v Praze neměli kde vystavovat. Díky zájmu soudců o umění se tak uskutečnila první výstava v jednacím síni. A tato myšlenka pak inspirovala samotné soudce, aby se i oni prezentovali svými výtvarnými pracemi – fotografiemi.

Škoda, že se o této akci nepublikovalo v našem Bulletinu či na stránkách soudcovských časopisů. Zhlédnutí fotografií stálo za to. Advokacie by se měla pokusit také o něco podobného. Na půdě Komory by se prostor jistě našel, a advokáti by se určitě měli čím pochlubit.

JUDr. Marta Ehlová
advokátka, Praha

Z MINULOSTI

Dr. Bouček versus E. E. Kisch

Na začátku dvacátého století byly Právnické rozhledy zajímavé panorama českého právního života. Jejich redaktorem a duší byl významný, všestranně vzdělaný pražský advokát, Masarykův přívrženec, anglofil, Dr. Brouček. V červencovém čísle roku 1914 se před dovolenou loučil s čtenáři slovy: Za několik dnů už budu ve své milované Anglii.

Nebyl. Na svatou Annu byla vyhlášena mobilizace.

V čísle 18 Rozhledů pak Dr. Bouček líčí, co se mu stalo, když se díval Na Příkopě na odchod vojáků na frontu. Vyhrkly mu slzy z očí a bezděčně řekl: „Chudáci!“ Vedle stojící divák jej denuncoval, že pobuřuje lidi. Na policii se Bouček hájil, že prostě projevoval odcházejícím vojákům sympatie.

„Vtom se do toho vmísil jakýsi člověk, který nevím jak se dostal do úřadovny, slovy: ‚Herr Doktor, mit ihren Sympatien können Sie nach Serbien gehen!‘ (S těmito svými sympatiemi si jděte do Srbska). Byl to jakýsi Kisch, lokálkář Bohemie.“

V dalším čísle sděluje Dr. Bouček, že na jeho žalobu pro urážku na cti byl Kisch odsouzen k pokutě sto korun.

Začínal tedy mladý Egon Erwin Kisch, význačná osobnost mezinárodního komunismu třicátých let, jako pražský rakouský šovinista.

Obrat pryč u něho nastal na frontě v zákopech.

JUDr. Jan Štěpán

Z ODBORNÉHO TISKU

*Výběr článků se zaměřením na právní praxi
Připravuje JUDr. Jaroslava Vanderková*

DANĚ

Číslo 6/2001

Procházková, Miluše: Vybírání záloh na daň a daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti a funkčních požitků v roce 2001

DHK

Číslo 11/2001

Drbohlav, Josef: Zdaňování příjmů fyzických osob z prodeje nemovitostí
Rylová, Zuzana, Tvardíková, Eva: Majetkové vklady do sdružení bez právní subjektivity

Číslo 12/2001

Kořínek, Miloš: Smluvní pokuta po novele zákona o daních z příjmů
Drbohlav, Josef: Možnosti odpočtu od základu daně – „reinvestiční úleva“
Bartoš, Aleš: Konkurz a společné jmění manželů

OBCHODNÍ PRÁVO

Číslo 5/2001

Bartošíková, Miroslava: Veřejná obchodní společnost po novele obchodního zákoníku
Z rozhodovací praxe: Smlouva o dílo – nároky z vad a jejich uspokojení z jiného důvodu

PRÁVNÍ ROZHLEDY

Číslo 6/2001

Mikeš, J., Švestka, J.: Nad základními otázkami zajištění závazků převodem práva

Kouřil, I.: Vyhošťovací vazba, zákonná úprava jejího trvání a praxe soudů

Grulich, T.: Soudní exekuce jako forma zpeněžení konkurzní podstaty

Kindl, M.: Malá poznámka k odůvodnění rozsudku aneb konec judikatury v Čechách?

Nejvyšší soud České republiky: Vypořádání neoprávněné stavby postavené do 31. 12. 1991

Nejvyšší soud České republiky: K určovací žalobě dědice, že zůstavitel byl vlastníkem věci

Vrchní soud v Praze: Charakter přezkumu stavebního povolení ve správním soudnictví. Postavení žalobce – občanského sdružení ve stavebním řízení a v řízení o žalobě proti stavebnímu povolení

Vrchní soud v Praze: Poučovací povinnost rejstříkového soudu. Počet znaleckých posudků u jednoosobní společnosti v rámci zvýšení základního jmění (dle právní úpravy účinné od 1. července 1996 do 31. prosince 2000)

PRÁVNÍK

Číslo 6/2001

Raban, Přemysl: K poslední velké novele obchodního zákoníku

Číslo 7/2001

Bělina, Miroslav: Problémy pracovního práva na přelomu tisíciletí

PRÁVO A PODNIKÁNÍ

Číslo 6/2001

Lisse, Luděk: Družstevní záložna ve vztahu ke konkurzu a některé otázky související

PRÁVO A RODINA

Číslo 6/2001

Nová, Hana: Kyselá jablka rodinného práva

Kacafírková, Marcela: K diskusi o snížení minimální věkové hranice trestní odpovědnosti

PRÁVO A ZAMĚSTNÁNÍ

Číslo 6/2001

Karásková, Květuše: Pracovní úraz a nemoc z povolání z hlediska nemocenského pojištění

SOUDCE

Číslo 6/2001

Vávra, Libor: K návrhům soudcovských zákonů ministra Bureše

Vyklický, Jan: Úvahy o soudnictví

Coufal, Petr: Asistent – pomocník státního zástupce v trestním řízení

SOUDNÍ INŽENÝRSTVÍ

Číslo 2/2001

Chmelík, J.: Meze kompetencí znalce v trestním řízení

Drachytko, R., Kepák, R.: Zkušenosti s reálným dělením nemovitostí

SOUDNÍ ROZHLEDY

Číslo 6/2001

Spáčil, J.: Odstoupení od smlouvy o převodu nemovitosti v případě, že nemovitost již byla převedena na třetí osobu

Nejvyšší soud České republiky: Ke vzdálenosti stavby od nemovitosti souseda

Vrchní soud v Praze: Vady podpisu výstavce směnky. Význam údaje remitenta na směnce

Vrchní soud v Praze: K jednání obhájce v rozporu se zákonnými podmínkami výkonu obhajoby a etickými pravidly výkonu svého povolání

TRESTNÍ PRÁVO

Číslo 6/2001

Repík, Bohumil: Působnost článku 6 Evropské úmluvy o lidských právech v trestních věcech

Šámal, Pavel: Ještě k problematice prodloužení vazby

Fenyk, Jaroslav, Sotolář, Alexander, Sovák, Zdeněk, Doubravová, Dagmar: Mediace jako alternativní podoba naplnění trestní spravedlnosti

ZDRAVOTNICTVÍ A PRÁVO

Číslo 6/2001

Nedorost, Libor, Sovák, Zdeněk: K některým problémům souvisejícím se zachováním lékařského tajemství v trestním řízení

Dostál, Ondřej: K návrhu zákona o darování, odběrech a transplantacích tkání a orgánů

TISK O ADVOKACII

Připravuje JUDr. Jaroslava Vanderková

NÁŠ ČAS, Náchod ze dne 9. 5. 2001

V článku „Neměli bychom zapomínat“ se vzpomíná na náchodského advokáta JUDr. Josefa Kotrlého, odbojáře, významnou osobnost Pražského povstání, diplomata v letech 1945 – 1948, kdy zastával post generálního konzula v Kanadě a po únoru 1948, jako osoba nežádoucí, exulanta. V Kanadě žil v exilu do své smrti v r. 1973. Za jeho činnost v oblasti lesního hospodářství mu vláda v Quebecu udělila vysoké vyznamenání – Řád zásluh. ■

LIDOVÉ NOVINY ze dne 31. 5. 2001

„Veterináři se bouří proti komoře“. V článku se uvádí, že soukromí zvěrolékaři kromě jiného kritizují veterinární komoru, že jim při svém jednání odepírá možnost pozvat si k řízení advokáta. Tato praxe, jak potvrdil Vojtěch Šimíček z Masarykovy univerzity, znamená, že Komora se dopouští přestupku proti Listině základních práv a svobod. ■

HOSPODÁŘSKÉ NOVINY ze dne 11. 6. 2001

K článku „Elitní právníci obírají koncerty i herce v USA“ je připojen článek „Čeští advokáti: od deseti tisíc k milionům.“

Přetiskujeme: Že právníčina má i v Čechách pověst velmi lukrativní profese, o tom není pochyb. Stačí si jen vzpomenout, kolik lidí považovalo částku sto tisíc korun za vyplněné testy k přijímačkám na Právnickou fakultu UK za výhodnou investici.

Mezi příjmy jednotlivých právníků jsou ovšem nebetyčné rozdíly. Nastoupíte-li rovnou ze školy třeba do Komise pro cenné papíry či do jiného státního orgánu, budete se muset smířit s tabulkovým platem 10 až 11 tisíc hrubého. I pokud po několika letech vystoupáte třeba na šéfa odboru, nebude váš příjem o mnoho vyšší než dvacet tisíc měsíčně, potvrdil HN dobře informovaný zdroj, který si nepřál být jmenován. Naproti tomu v pobočce prestižní zahraniční kanceláře si stejně mladý právník údajně přijde i na padesát tisíc.

Příjmy skutečných právnických celebrit jsou pak samozřejmě ještě o řád výše. Dobrým vodítkem zde může být přiznání vedlejších příjmů, které musí z titulu své funkce podávat poslanci a senátoři. Například senátor Pavel Rychetský si v roce 1998 advokací „přivydělal“ 2,1 milionu korun, což je asi 175 tisíc měsíčně.

Zdá se, že každého na advokacii zajímají jen peníze. Měla bych radu: V rámci bouřlivé justiční reformy by se ČAK mohla změnit na řád žebравých mnichů. Advokáti by dle nových stavovských předpisů nesměli vydělávat, ale pouze přijímat almužny. Pak by ovšem nemohli poskytovat tisícům lidí bezplatnou právní pomoc. A námětů pro tisk by bylo opět méně. ■

HOSPODÁŘSKÉ NOVINY ze dne 13. 6. 2001

uveřejnily informaci z XI. karlovarských právnických dnů. V posledním odstavci je uvedeno:

Již tradičně proběhla anketa o nejlepší právníký časopis. Tentokrát si vavříny odnesl Bulletin advokacie.

Podotýkáme: již počtvrté. ■

Časopis EURO ze dne 28. 5. 2001

otiskl rozhovor s ministrem spravedlnosti Jaroslavem Burešem s názvem „Chci konkurz v rukou věřitelů“ s podtitulkem „Za nedostatek soudců nemůže ministerstvo spravedlnosti“.

Rozhovor se týkal reformy justice v nejbližší době, reformy správního soudnictví, zřízení nejvyššího správního soudu, zcela nové úpravy úpadkového práva a zákona o soukromých exekutorech.

EURO: Od začátku měsíce vstoupil v platnost zákon o soukromých exekutorech. Na základě čeho se budou vybírat?

BUREŠ: Vypsal jsem výběrová řízení na obsazení části exekutorských úřadů z celkově zřizovaných tři sta devatenácti. Jejich počet je odvozen od počtu exekucí. Odpovědnost za výběr chci nabídnout i předsedům krajských soudů a zorganizovat výběr exekutorů pod jejich předsednictvím.

EURO: Nebudou ve výběrovém řízení příliš zvýhodněny velké právní kanceláře?

BUREŠ: Zákon mezi řádky říká, že soukromý exekutor musí mít dostatečné materiální zázemí. Exekutorem nemůže být advokát, který má kancelář v třípokojovém bytě na Jižním Městě. Exekutor musí mít zaměstnance, nemůže pracovat sám, takže samozřejmě budou mít výhodu ti, kteří mají silné zázemí. Exekutor musí být schopen věci, které sepíše, někde uschovat. Třeba i ve svých prostorách.

EURO: Řada advokátů si stěžuje, že soudci mají problémy s novým civilním procesem, že zbytečně účastníky zatěžují stohy papíru. Jaké máte ohlasy vy?

BUREŠ: Je to zásadní změna civilního procesu. Všichni se ho musejí učit úplně znovu. Takže po jistou dobu to může být spojeno s určitými potížemi. Písemný styk s účastníkem je běžný ve většině civilizovaných států. Základem změn, se kterými přišla novela o. s. ř., je požadavek, aby soud nenařizoval jednání, dokud neví, o co se účastníci budou soudit. Jednání nemá být seznamovací večírek, má se při něm věc projednat. A to nejde, když nevíte, o co se budou účastníci soudit. Stanovisko soud musí znát a nemá jinou možnost než písemnou výzvu.

EURO: O nedostatku soudců se hovoří už léta, ale pořád to vypadá, jako by se nic neměnilo.

BUREŠ: Nemohu dostat na chybějící místa soudce přes noc. Justice své řady doplňuje z justičních čekatelů nebo posilami z řad advokátů. Musí ale být ochota světa advokacie vstupovat do světa justice. V období mého ministerského působení se počet advokátů, kteří usilují o to, být soudci, zvyšuje.

EURO: O kolik? Alespoň orientačně?

BUREŠ: Nejsou to stovky, je jich do deseti, se státními zástupci do dvaceti. V uplynulých dobách to však byli třeba jen dva. ■

HOSPODÁŘSKÉ NOVINY ze dne 29. 5. 2001

pod titulkem „Nová právní úprava vypadá slibně, i když se objevují menší poříže“ uveřejnily několik názorů na praxi civilního procesu po novele.

JUDr. Jaroslav Bureš uvedl, že dosavadní, byť krátká zjištění z účinnosti novely potvrzují, že soudci jsou schopni náležitě užívat přínosů novelizace; neznamenal jsem reakce, které by mohly ústit v závěr, že přinesla zhoršení postavení účastníků řízení. Je však zjevné, že tak zásadní změny civilního procesu vyžadují stálou pozornost při vzdělávání soudců (i advokátů). Hodlám připravit pro II. pololetí další cyklus vzdělávání, zaměřený právě na vyhodnocení poznatků z aplikace změn v civilním procesu.

Předsedkyně Okresního soudu v Benešově se domnívá, že řádná aplikace

novely v praxi si vyžádá zřejmě delší dobu, avšak již dnes lze hodnotit kladně její přínos ke zrychlení vyřizování jednotlivých věcí.

Mgr. Luboš Dörfl, předseda Okresního soudu v Nymburce uvedl, že některé zkušenosti z praxe soudců okresních soudů nasvědčují spíše tomu, že tato změna by mohla v některých ohledech soudcovskou práci urychlit.

Pozitivním důsledkem novely je koncepce racionálnější a stručnější formy soudního rozhodnutí a rozšíření možností zkráceného odůvodnění nebo vydání rozhodnutí bez odůvodnění.

V novele jsou i momenty, které na práci soudů I. stupně mají problematický dopad. Je tomu tak např. v oblasti výkonu rozhodnutí, prodej věcí movitých.

A konečně advokát JUDr. Jiří Nykodým: V první řadě si myslím, že soudci, ale i ostatní účastníci, to znamená advokáti a případně strany nezastoupené, ještě neumí s novým procesem nakládat tak, aby bylo vše tak nachystané, aby řízení rychle skončilo. Soudci se totiž ještě nenaučili jednání připravit právě tak, aby se případ ukončil na jedno stání. Od soudce totiž tento postup předpokládá velkou předvídatost pro to, jak bude řízení probíhat.

Podle mého názoru je novela občanského soudního řádu jeden z nejlepších předpisů a po legislativní stránce jeden z nejzdařilejších. I když na každém předpise se najdou vždycky chyby.

Je náročnější pro všechny účastníky řízení, ale i pro soudy. Určitě není pravdivé tvrzení, že by si právě soudy zjednodušovaly život. ■

PLZEŇSKÝ DENÍK ze dne 12. 6. 2001

Absolventi Soukromé střední uměleckoprůmyslové školy Zámeček v Plzni vystavují své výtvarné práce v mázhauzu plzeňské radnice. Výstava se uskuteční pod patronací advokátních kanceláří Svejkovský, Kabelková a partneři. (Příjemné zjištění.) ■

ÚSTECKÝ DENÍK ze dne 16. 6. 2001

V obsáhlém článku „Vyhodili mě z práce. Dám to k soudu.“ pod mezititulkem „Právní rada zdarma“ cituje českobudějovického advokáta a jeho informaci o bezplatné advokátní poradně, kterou jedenkrát týdně zajišťuje advokátní komora. ■

ZEMSKÉ NOVINY PRAHA ze dne 16. 6. 2001

„Chcete rychle zápis do obchodního rejstříku? Platte.“
Obchodní soudy neúměrně protahují zápisy do obchodního rejstříku. Tento fakt, na který si už léta stěžují podnikatelé, potvrdil včera i místopředseda vlády

Pavel Rychetský. „V systému je chyba,“ přiznal v souvislosti se zápisy do obchodního rejstříku Rychetský. „Naše advokátní kancelář věděla, že jsou advokáti, kteří umí zařídit okamžitý zápis. My jsme to neuměli, proto jsme posílali klienty jinam. Věděli jsme kam,“ naznačil možnost korupce.

Řešení vidí v odebrání rejstříkové agendy obchodním soudům a v jejím přidělení do nestátních rukou. „Ve Francii je zápis do rejstříku otázkou minut, ne týdnů a měsíců jako u nás,“ řekl Rychetský. ■

HRADECKÉ NOVINY ze dne 18. 6. 2001

v článku „Zákon o soudcích musí vláda předložit znovu“ otiskují stanoviska k vládnímu návrhu o přezkušování soudců.

Poslanci ústavně právního výboru požadují, aby přezkušování byli nejen začínající, ale všichni soudci. Novelu zákona o soudcích proto vládě vrátili k přepracování. Kabinet navrhoval přezkoušet začínající soudce po pěti letech v taláru, služebně starší soudce pouze namátkově.

Přilíší velké pravomoci ministra spravedlnosti jako politika vůči soudcům ale kritizují poslanci Unie svobody. Souhlasí s pravidelným přezkušováním, ale chtějí, aby se týkalo všech soudců. Zkoušet by je podle místopředsedkyně Hany Marvanové měla Nejvyšší rada soudnictví, složená nejen ze soudců, ale i z advokátů a učitelů právnických fakult.

Prezident Soudcovské unie Libor Vávra označil navrhovanou novelu za velmi špatnou.

Přezkušování pouze některých soudců s praxí delší než pět let by podle čestného prezidenta Soudcovské unie Jana Vyklíckého mohlo být zneužíváno proti nepohodlným soudcům. S jeho slovy souhlasila soudkyně Nejvyššího soudu Iva Brožová.

„Navrhovaný zákon o soudcích je v Evropě zcela ojedinělý. Evropa odborné přezkušování soudců s hrozbou ztráty taláru nezná,“ řekl místopředseda Nejvyššího soudu Pavel Kučera.

Někteří soudci podle ministra Bureše proti zákonu protestují, protože na něj klade zvýšené nároky. ■

Nikoliv o české advokacii, ale o maďarské, se zmiňuje v článku „V Maďarsku vypukl korupční skandál“ **MORAVSKOSLEZSKÝ DEN** z 21. 6. 2001.

První případ propojení organizovaných zločineckých skupin s prostředím policie a justice se podařilo odhalit v těchto dnech kriminalistům v maďarském městě Székesfehérvár. Jak informoval v Budapešti generální prokurátor Péter Polt, příslušníci nového ústředního úřadu pro vyšetřování a útvaru policejního

ředitelství v úterý časně ráno zadrželi skupinu asi 20 osob – mezi jinými i vysoké policejní důstojníky, advokáty, prokurátory a vyšetřovatele –, kteří jsou důvodně podezřelí ze zneužití pravomoci, vydírání, spolupráce s podsvětím a z porušení státního tajemství.

Generální prokurátor konstatoval, že několik z těchto osob je už ve vazbě a v současnosti probíhají jejich výslechy a domovní prohlídky. Podle jeho názoru je tento případ jasným signálem pro veřejnost, ale také pro pracovníky soudů a prokuratury, že kompetentní orgány nemíní tolerovat pronikání organizovaného zločinu do prostředí justice. ■

Advokát Stanislav Devátý odmítá vypovídat jako svědek v kauze svého klienta Hučina. Vyšetřovatel na výpovědi trvá a požádal stanovisko ČAK. Opakovaně o tom byla vydána zpráva ČTK, kterou převzaly některé deníky. Vzhledem k širšímu významu této otázky přetiskujeme výňatky z textu otištěného 7. 7. v **MF Dnes**.

Vyšetřovatel kauzy někdejšího důstojníka Bezpečnostní informační služby (BIS) se příští týden podruhé pokusí přimět k výpovědi jeho advokáta a bývalého nadřízeného Stanislava Devátého, který před lety stál v čele české kontrarozvědky.

Devátý ale vzkázal, že nebude vypovídat, aby nepoškodil svého klienta. O tom, zda je Devátý jako advokát obviněného povinen ve stejném případě svědčit, zřejmě rozhodne v precedenčním sporu až Česká advokátní komora.

Jádrem problému je spor o výklad legislativy, která nařizuje obhájci vypovídat o věcech, které se vztahují k době, kdy ještě nehájil obviněného. Advokátní komora, které se případ objevil na stole, však nevydala jasné stanovisko, protože podobný spor zatím neřešila.

Její expert Václav Mandák pouze napsal vyšetřovateli, že Devátý se musí dostat k výslechu, ale není jasné, zda je povinen vypovídat. „Teprve potom, co mu bude sdělen předmět výslechu, přijde na řadu otázka, zda je třeba jej zbavit mlčenlivosti,“ podotkl Mandák. „Pokud vyšetřovatel podá stížnost, bude ji řešit kárná komise komory. Její rozhodnutí nemohu předjímat,“ uvedl. Vyšetřovatel nemůže ze zákona obhájce k výpovědi nutit a pouze se může obrátit na komoru advokátů. ■

XI. karlovarské právnícké dny

Ve dnech 8., 9. a 10. června t. r. byly pořádány Spolkem Karlovarských právníků dnů, společností německých, českých a slovenských právníků, XI. karlovarské právnícké dny. Spolupořadatelé byli: Česká advokátní komora; Deutscher Anwaltverein e.V.; Forschungsinstitut für mittel- und osteuropäisches Wirtschaftsrecht e.V.; Industrie – und Handelskammer Oberfranken; Internationales Fachinstitut für Steuer – und Wirtschaftsrecht e.V.; Komora komerčných právníkov Slovenskej republiky; Notárska komora Slovenskej republiky; Notářská komora České republiky; Slovenská advokátní komora; Hypo Vereinsbank CZ a. s.; KOVO a. s.

Celkový počet účastníků byl 158. Z toho bylo **48 advokátů** (českých 38, slovenských 6, rakouských 2, německých 2), **2 slovenští komerční právníci a zástupci soudů, státních zastupitelstev, úřadů, ochránci práv a představitelé vědeckého a hospodářského života.**

Nejznámější z nich (v abecedním pořadí): prof. Dr. Josef Bejček, Právnícká fakulta Masarykovy univerzity v Brně; Dr. Marie Benešová, nejvyšší státní zástupkyně; Dr. Milan Čič, předseda Ústavního soudu Slovenské republiky (emeritus); prof. Dr. Peter Doralt, Wirtschaftsuniversität Wien; Mgr. Tomáš Dvořák, Právnícká fakulta ZČU; doc. Dr. Karel Eliáš, Právnícká fakulta Západočeské univerzity v Plzni; Dr. Stefan Franke, státní sekretář saského Ministerstva spravedlivosti; Klaus Hartmann, vrchní státní zástupce Saatsanwaltschaft Chemnitz; Dr. Zdeněk Karabec, CSc., Institut pro kriminologii a sociální prevenci; Dr. Kovanda, Nejvyšší státní zastupitelství Brno; Dr. Jochen Merkel, ministerský rada Internationales Fachinstitut für Steuer und Wirtschaftsrecht; Dr. Marie Moravcová, Rozhodčí soud při HK ČR a AK ČR; Dr. Otakar Motejl, veřejný ochránce práv ČR; Dr. Libor Nedorost PhD., Nejvyšší státní zastupitelství Brno; prof. Dr. Olga Ovečková, Ústav štátu a práva Slovenskej akademie vied; Dr. Jozef Pavel, hejtman Karlovarského kraje; prof. Dr. Irena Pelikánová, členka prezidia Komise pro cenné papíry; Mag. Alice Pflanzarová, Wirtschaftsuniversität Wien; Dr. Miloš Pohůnek, Rozhodčí soud při HK ČR a AK ČR; Dr. František Púry, předseda senátu Nejvyššího soudu ČR; Dr. Púryová, Ministerstvo vnitra ČR; Dr. Vlastislava Rigrová PhDr., Krajský soud Ústí nad Labem; Dr. Pavel Rychetský, místopředseda vlády ČR; Dr. Nikolaus Schwärzler, ombudsman, ředitel Evropského institutu ombudsmana; Dr. Pavel Šámal, Nejvyšší soud ČR; Dr. Helena Štrbáková,

Ministerstvo financí Slovenskej republiky; doc. Dr. Helena Válková, nakladatelství C. H. Beck; Dr. František Vondruška, Nejvyšší státní zastupitelství; Eduard Graf von Westphalen, prezident spolku Karlsbader Juristentage e.V. München.

Dále se zúčastnili zástupci podniků a peněžních ústavů:

JEDNOTA spotř. družstvo; ŠKODA AUTO a. s.; SC FINANCE s. r. o.; LOVELLS; EXPORTNÍ GARANČNÍ a POJIŠŤOVACÍ SPOLEČNOST a. s.; LINK-LATERS v. o. s.; ČESKOMORAVSKÁ ZÁRUČNÍ A ROZVOJOVÁ BANKA a. s.; EXIMBANKA SR; ČESKÁ SPOŘITELNA a. s.; ČESKOMORAVSKÁ ZÁRUČNÍ A ROZVOJOVÁ BANKA a. s.; ÚPC Česká republika a. s.; KOVO a. s.; NAKLADATELSTVÍ C. H. Beck; PRAŽSKÁ TEPLÁRENSKÁ a. s.

Poprvé byl podíl slovenských účastníků vyšší než 20 procent.

Za jedenáct roků svého trvání se Karlovarské právnické dny rozrostly na pravidelné setkávání právníků všech oborů a všech profesí čtyř středoevropských států. Svým významem přesáhly hranice každé jednotlivé republiky. Vytvořil se jakýsi mozkový trust středoevropského právnictva. Vznikla instituce, kde je možno se nejen setkávat, vzájemně se poznávat, vyměňovat své zkušenosti a kritizovat právní i hospodářskou situaci. Pro nás advokáty a pro nás Čechy se tak otevřela možnost každoročně znovu a znovu vyhlížet z české kotliny a dívat se okolo sebe.

Mnohotematická právní problematika, naplňující Právnické dny, nám umožňuje poznávat celou škálu právních systémů a každému dává příležitost získat vědomosti i z oborů, ve kterých nepůsobí.

Karlovarské právnické dny také hodnotily. Komora komerčních právníků Slovenské republiky vyznamenala zakladatele a stále vedoucí představitele Karlovarských právnických dnů. Vyznamenáni byli hrabě Eduard Graf von Westphalen a Dr. Zoufalý. Bylo oceněno vytvoření Karlovarských právnických dnů, jejich více než 10 roků trvající vedení a neobvyklá péče o jejich náplň a zdárný průběh, zvláště sblížení nejen právníků, ale i našich národů.

Byla udělena autorská cena za nejlepší odbornou publikaci v roce 2000 za knihu „Právnický slovník“, autor D. Hendrych a kolektiv, vydaný nakladatelstvím C. H. Beck.

Byla udělena prestižní cena nejlepšímu právníckému časopisu v ČR za rok 2000 *Bulletinu advokacie* a ve Slovenské republice časopisu *Podnikateľ a právo*.

Byl také určen termín XII. karlovarských dnů na 20. až 22. června 2002.

Po tři dny probíhaly přednášky, referáty a diskuse. Někdy i bouřlivé. Na XI. dnech bylo hlavním tématem koncernové právo.

Jako první se ujal slova **prof. Peter Doralt** z Vídně. Rozebral koncernové právo srovnáním evropského, rakouského a současného českého právního stavu. Hovořil o nebezpečí, které vyplývá z narychlo tvořených právních předpisů. Podle jeho názoru přestává klasické dělení práva na právo veřejné a právo soukromé. K prorůstání obou druhů dosud oddělovaných právních systémů přispěl rozvoj

informační a počítačové techniky a nové právní útvary založené na účetnictví a na daňových zákonech. Rozebral podstatu smlouvy ovládací i v souvislosti s daňovými povinnostmi. Příkladně ustanovení § 66a bod 7 ObchZ s podobnými právními úpravami v Rakousku a v Německu. Koncernové právo nemůže končit na státní hranici. Jeho přednáška byla doprovázena světelnými obrazy a také hojnými vtipnými příklady. Jako podobenství na vylíčení právního termínu řídicího a ovládaného subjektu uvedl židovský vtip: *Pan Khon se ptal pana Grúna, co říká na skutečnost, že jeho krásná žena Sára je mu nevěrná a že má čtyři milence. Rozvede se s ní? – Ó nikoliv. Je lepší býti vlastníkem jedné pětiny prvotřídního podniku, než být 100% vlastníkem zkrachovaného podniku.*

Na snahu některých zákonodárců jednoduše opsat cizí právní úpravu odpověděl otázkou: Je možné, abyste doma sestavili Mercedes a přitom do něho nedali všechny šroubky? Není možné některý vynechat, nebo šroubek nahradit hřebíkem? Bude český Mercedes bez šroubků jezdit stejně tak jako Mercedes německý? Nahrazením šroubků něčím jiným nastane přizpůsobení českým cestám a českým šoférům?

Prof. JUDr. Josef Bejček nazval svoji přednášku jako zvláštní zákonnou odpovědnost za škodu v rámci nové úpravy koncernového práva. Text jeho vystoupení, upravený a zčásti doplněný, bude otisknuto v některém z příštích čísel Bulletinu advokacie, proto se jím blíže nezabývám.

K některým otázkám českého koncernového práva se ve své přednášce vyjádřil **prof. Dr. Jan Dědič**.

Objasnil pojem koncernu, postavení ovládající a ovládané osoby, nově od 1. 1. 2001 upravený institut jednání ve shodě a meze ovládajícího vlivu. Zabyval se také problematikou ochrany mimo stojících akcionářů a věřitelů při ovládnutí bez ovládací smlouvy a ochranou mimo stojících akcionářů a věřitelů ve smluvním koncernu.

Prof. Dr. Irena Pelikánová se zabývala novelou obchodního zákoníku a některými souvislostmi s úpravou kapitálového trhu.

Úvodem řekla, že překrývání úpravy obchodních společností a kapitálového trhu je v právních řádech vyspělých zemí nevyhnutelné, a proto běžné; existuje stále více také v českém právu. S narůstajícím objemem úpravy kapitálového trhu i obchodních a zvláště akciových společností je zmíněné systematické překrytí výraznější. Protože soukromoprávní prostředky nemohou vyrovnat nerovnoprávné postavení partnerů a chránit slabší smluvní stranu, přichází ke slovu právo veřejné. V mechanismu ochrany slabšího partnera hrají roli i další regulátory, jako komise pro cenné papíry, organizátor veřejného trhu, obchodník s cennými papíry, depozitář.

Za nesmělé vykročení správným směrem považuje novelu zákona o cenných papírech č. 362/2000 Sb. Dále se zabývala ustanoveními novely. Pokud jde o veřejnou nabídku cenných papírů v zákoně o cenných papírech a v obchodním zá-

koníku, rozvedla své úvahy vysvětlující pojem veřejné nabídky cenných papírů, povinnosti spojené s veřejnou nabídkou, úpravu veřejné nabídky v obchodním zákoníku. Vysvětlila svůj názor na problematiku založení společnosti na základě veřejné nabídky akcií, nabídku převzetí a povinnosti odkupu akcií, jednak převzetí dobrovolné, jednak povinné. Vysvětlila, co je povinná nabídka odkupu akcií, jak ji upravuje § 186a ObchZ, co je vzetí akcií z oběhu na základě návrhu. Mluvila o odkupu akcií podle § 220m a o odkupu akcií podle ovládací smlouvy dle § 190c.

Závěrem poukázala na souvislosti, záměry a cíle právní úpravy. Škoda, že provedená novelizace neodstranila legislativně nedokonalé texty a nedoplnila chybějící technické a formulační detaily.

Přednášku **doc. Dr. Karla Eliáše** bychom mohli nazvat spíše zdrcující kritikou nynějšího právního stavu, i když název byl zjemněn označením „Sporné otázky novely českého obchodního zákoníku“, s podtitulkem „Pár příkladů z mnoha možných“.

Úvodem poukázal na své zkušenosti s legislativou, na rozpoutávání nekonečných, až příliš často dosti nekvalifikovaných debat nad projednávanými návrhy v připomínkových kolech, na únavné opakování již jednou prodiskutovaných a odmítnutých námitek a na některé další kroky destabilizující zákon již při jeho zrodu.

V náhledu na kritické momenty a na z toho vzniklé sporné otázky se zabýval následujícími otázkami:

1. Problém evropských směrnic: Středním zadáním pro zpracování návrhu novely byl požadavek sladění našeho obchodního práva s příslušnými směrnicemi ES. V tomto leitmotivu novelizačních prací vidí přednášející jeden z obecných nedostatků české legislativy. Už v roce 1996 byla přijata rozsáhlá novela obchodního zákoníku, která měla zajistit kompatibilitu s evropskými směrnicemi. Podle údajné poznámky Dr. Pelikánové prý jde pouze o krok směrem k moderní Evropě, ale krok nevelký a nepevný. Zvláštním jevem je premiantská snaha českého zákonodárce přetrumfnout evropský vzor a lenost zákonodárců zohledňovat ty výjimky z pravidel, které příslušné směrnice aprobují. Výsledkem je přísnější přístup českého práva. Avšak přísnější nemusí znamenat současně také lepší.

Tyto posuny českého obchodního práva oproti evropským směrnici nevyvolávají jeho inkompatibilitu. Úzkostná snaha českého zákonodárce a co nejpřesnější soulad nedbá na shodu obsahovou, ale jen na shodu ve slovech. Výsledkem jsou často toporné, nečeské formulace s podivným slovosledem, vyvolaným otrockým překladem.

2. Snaha o dosažení plné slučitelnosti našeho práva s právem komunitárním nebyla jediným cílem obchodního práva. Vedlejším produktem snahy racionalizovat obchodní právo bylo zvýšení transparentnosti vztahů uvnitř obchodních společností a družstev.

3. Ve snaze odstranit výkladové problémy zapomíná novelizovaný zákoník, že normativní úprava specializovaných disciplín, včetně obchodního práva, počítá jako s adresáty s profesionály. Kontraproduktivnost některých nedomyšlených normativních konstrukcí ve snaze zákon *zpolopatizovat* nepůsobí dobře.

Je dostatečně známo, jaké zmatky v praxi a jaké výkladové šarády vyvolala druhá věta § 141 odst. 1 ObchZ, formulovaná v bohulibé snaze odstranit věčné názorové půtky o to, co ještě a co již není změna společenské smlouvy společnosti s ručením omezeným. Přitom nejde o nějaké normativní estétství, ale o praktické aspekty věci.

4. Zákonodárce zapomětlivý a roztržitý. V právu odedávna platí, že stejnými slovy mají být v zákonech označovány stejné úkazy a různými slovy jevy rozdílné. S naším zákonodárcem je potíž v tom, že leckterou ze svých myšlenek příliš dlouho neudrží.

Jinou věcí je metoda odkazů a dalších vzájemných odkazů, které se často v obchodním právu používají, zejména pro dosažení vlastní temporální úspory v časové tísní při tvorbě zákona. Horší je, když se zákonodárce v roztržitosti při dokazování zmýlí.

V obou případech stojí právník a zejména soudce před dilematem, jak se k věci postavit. Nejvhodnější je prohlásit, že zákon není aplikovatelný, protože pravidlo chování, které stanovil, postrádá smysl.

Snad budou časem některé sporné body, které novela do obchodního zákoníku vnesla, vyjasněny výkladem. Koneckonců, co může více sloužit k tříbení právníckého myšlení a broušení juristického ostrovtipu, než nekonzistentní soukromoprávní kodifikace, prožívající stále zřetelněji svůj „čas rozpadu“.

Horší jsou sociologické důsledky tohoto celkového rozkladu soukromoprávních úprav. Projevuje se naprostá obecná neúcta nejen k zákonu, ale dokonce i ke kodexům, jako jsou občanský a obchodní zákoník.

Tam, kde psané právo jeví alogismy a jistou rozklíženost, mohou doktrína a praxe, a to nejen soudní, pokud půjdou ruku v ruce, výrazně působit na celkový rozvoj právní kultury, zejména akcentem na právní principy, jako stabilizující faktor celého právního systému.

V českých zemích nejsou obecně sdílené právní zásady tím, na co by se hlasitě přísahal. Jít k samým základům práva a vyvodit z obecné myšlenky pro jednotlivý případ konkrétní pravidlo vyžaduje dosti námahy. Soudní praxe, a to nejen jednu i s podporou judikátů Nejvyššího soudu, se obrací raději k použití jednotlivých vět zákona, byť často vytržených z kontextu, s argumentem, že tam, kde má psané právo vlastní kazuistickou úpravu, nelze k obecným právním zásadám vůbec přihlížet. Efekt takovýchto aplikačních postupů je, že se soudní praxe staví na stranu podvodu a lsti a pod formálními argumenty vychází vstříc

jejich ochraně. Vzniká tak stav, který někteří právní teoretici charakterizují jako *bezhodnotový formalismus*.

Doc. Eliáš končí svoji přednášku takto: Máme-li definovat aktuální heslo pro dnešní právní praxi v naší zemi, mohli bychom je vyjádřit slovy: Jen nepřemýšlejme.

Dr. Peer Groeschke, mnichovský advokát, se ve svém obsáhlejší příspěvku zabýval ochranou věřitele a ochranou ovládaného podniku v koncernu před zneužívajícím ovládním mateřskou organizací.

Dr. František Púry, předseda senátu Nejvyššího soudu ČR, se zamýšlel nad judikaturou k trestné činnosti páchané v souvislosti s leasingovými smlouvami.

Obchodní, občanský ani trestní zákon pojem leasingová smlouva nezná. Její právní povaha může spočívat v kombinaci smlouvy o nájmu věci se smlouvou o budoucí smlouvě kupní. Nejčastěji jsou řešeny případy trestného činu zpronevěry (§ 248 TrZ), podvodu (§ 250 TrZ), neoprávněného užívání cizí věci (§ 249 TrZ). Vždy je nutno vycházet z konkrétního obsahu smlouvy. Dále provedl podrobný rozbor skutkových podstat zmíněných trestných činů.

Dr. Pavel Šámal podal přehled některých dosud nepublikovaných rozhodnutí soudů s úmyslem přispět k řešení problémů trestného činu podvodu při řešení finanční kriminality. Práce orgánů činných v trestním řízení se zejména v posledních dvou, třech letech značně zlepšila a zefektivnila. Ve větší míře se začíná dostávat k soudům i finanční kriminalita.

Dr. Jozef Kravec ve svém příspěvku poukázal na nevyhovující úpravu bankrotového práva na Slovensku a hovořil o legislativních pracích na návrhu nového zákona o konkurzu.

Veřejný ochránce práv **Dr. Otakar Motejl** se věnoval postavení ombudsmana v České republice.

Dr. Nikolaus Schwärzler, ředitel Evropského institutu ombudsmana z Innsbrucku, porovnával evropské právní úpravy úřadu ombudsmana.

V panelové diskusi vystoupila nejvyšší státní zástupkyně České republiky **Dr. Marie Benešová**, státní sekretář saského ministerstva spravedlnosti **Dr. Stefan Franke** a vrchní státní zástupce na Státním zastupitelství Chemnitz, **Klaus Hartmann**.

Karlovarské právnícké dny úspěšně moderovali střídavě Dr. Bohuslav Klein, Dr. Jochen Merkel a Dr. Vladimír Zoufalý.

Všechny přednesené referáty jsou obsaženy ve Sborníku, vydaném nakladatelstvím Linde, s. r. o., lze jej objednat na adrese Opletalova ul. č. 35, 115 51 Praha 1.

JUDr. Drahoslav Sojka
advokát, Rosice u Brna

Sdělení určené těm, kteří se chtějí obrátit na Evropský soud pro lidská práva¹⁾

I. JAKÉ ZÁLEŽITOSTI MŮŽE SOUD PROJEDNÁVAT?

1. Evropský soud pro lidská práva je mezinárodní institucí, která může **při splnění určitých podmínek** přijímat stížnosti osob dovolávajících se porušení práv zaručených Evropskou úmluvou o lidských právech. Tato Úmluva je smlouvou, jíž se velký počet států zavázal zachovávat určitá **základní práva jednotlivce**. Tato práva jsou formulována jednak v Úmluvě samotné, jednak ve čtyřech protokolech (Dodatkovém protokolu a Protokolech č. 4, 6 a 7), které členské státy podepsaly. Předkládáme Vám tyto texty i s poznámkami o výhradách.
2. Domníváte-li se, že jeden ze států, které Úmluvu podepsaly, porušil **k Vaší újmě** některé ze základních práv, můžete se obrátit na Soud.
3. Soud se však může zabývat jen stížnostmi na porušení **práv zakotvených v Úmluvě nebo v Protokolech**. Soud není odvolacím soudem ve vztahu k národním soudům, sám nemá pravomoc rozsudky národních orgánů rušit ani je měnit. Nemůže ani přímo ve Váš prospěch intervenovat u orgánu, jehož rozhodnutí napadáte.
4. Soud nepřijímá stížnosti, pokud nesměřují proti jednomu ze států, které Úmluvu podepsaly, anebo pokud se týkají skutečností, které nastaly **před datem vstupu Úmluvy nebo jejího protokolu v platnost** v závislosti na tom, kde je dané právo či svoboda, na jejichž porušení si stěžovatel stěžuje, zakotveno.
5. Soudu lze předložit stížnost směřující proti aktu **státního orgánu** (parlament, správní orgán, soud aj.) některého ze smluvních států. Soud se však nemůže zabývat stížnostmi vedenými proti jednotlivcům nebo nestátním institucím.
6. V souladu s článkem 35 odst. 1 Úmluvy může Soud stížnost posuzovat až **po vyčerpání všech vnitrostátních právních předpisů nápravy** podle všeobecně uznávaných pravidel mezinárodního práva a **ve lhůtě šesti měsíců** ode dne, kdy bylo přijato konečné vnitrostátní rozhodnutí. Podle praxe a judikatury Soudu jsou všechny vnitrostátní právní prostředky nápravy vyčerpány, pokud i poslední instance, kterou je v České republice Ústavní soud, rozhodla

---

¹⁾ Rozšířené sdělení oproti tomu, které bylo otištěno v č. 6 – 7/2001 Bulletinu advokacie na str. 140 – 142.

-
- o **meritu věci**. V případě nesplnění těchto podmínek se Soud stížností nemůže zabývat.
7. Je proto nutné, abyste před podáním stížnosti k Soudu nevyčerpali všechny řádné vnitrostátní právní prostředky nápravy včetně těch, které v daném státu umožňují zjednání nápravy, pokud jde o namítané porušení práva. V opačném případě je třeba prokázat, že tyto opravné prostředky byly ve Vašem případě **neučinné**. Rovněž je třeba, aby byly v řízení před vnitrostátními soudy vzneseny ty námitky, které jsou předmětem stížnosti.
  8. Při podání těchto opravných prostředků byste měli znát **procesní předpisy**, zejména lhůty, které jsou v nich předepsány. Pokud bylo například Vaše podání zamítnuto jako opožděné či z důvodu nerespektování jiné procesní podmínky, Soud se pravděpodobně nebude meritem stížnosti zabývat.
  9. Pokud si stěžujete na rozhodnutí soudu, kterým jste byl uznán vinným ze spáchání trestného činu, není potřebné podat návrh na povolení obnovy řízení po vyčerpání řádných opravných prostředků. Rovněž se nevyžaduje vyčerpání mimořádných opravných prostředků (jako je podnět na podání stížnosti pro porušení zákona, žádost o milost), jejichž použití záleží na úvaze příslušného státního orgánu. Podněty a stížnosti adresované zákonodárnému orgánu, zejména státu, vládě nebo ombudsmanu, nejsou považovány za účinné opravné prostředky, které je potřebné vyčerpat.
  10. Po přijetí rozhodnutí soudem nejvyšší instance, resp. jiným orgánem, máte k dispozici lhůtu **šesti měsíců**, během které můžete podat stížnost k Soudu. Šestiměsíční lhůta začíná plynout od momentu doručení konečného rozhodnutí přijatého v rámci řádného odvolacího, resp. dovolacího řízení Vám, případně Vašemu právnímu zástupci, jestliže Vás v dané věci zastupuje. Za datum konečného rozhodnutí se nepovažují (a pro účely výše uvedené šestiměsíční lhůty se nezohledňují) rozhodnutí, kterými byl zamítnut návrh na povolení obnovy řízení, resp. rozhodnutí o mimořádných opravných prostředcích, jejichž použití záleží na úvaze příslušného státního orgánu.
  11. Šestiměsíční lhůta k podání stížnosti končí buď doručením Vašeho prvního dopisu, ze kterého je zřejmý předmět Vaší stížnosti přímo na formuláři zpracovaném pro tento účel. Pouhá žádost o poskytnutí informací během šestiměsíční lhůty nezastavuje.

II. JAK PODAT STÍŽNOST?

12. Oficiálními jazyky Soudu jsou angličtina a francouzština. Pokud si přejte vést korespondenci v jiném jazyce, máte možnost tak učinit v jazyce některého ze států, které ratifikovaly Úmluvu.

13. Stížnosti je potřebné posílat poštou. Případné telefonáty nebo zprávy odeslané elektronickou poštou budou zohledněny jen tehdy, pokud jejich obsah bude Soudu potvrzený poštou. Ze stejných důvodů není potřebné osobně cestovat do Štrasburku za účelem podání stížnosti ústní formou.
14. Korespondenci týkající se Vaší stížnosti je potřebné zasílat na adresu:
Monsieur le Greffier de la
Cour européenne des Droits de l'Homme
Conseil de l'Europe
F-67075 STRASBOURG CEDEX
FRANCE
15. Po doručení Vašeho prvního podání nebo vyplněného formuláře na podání stížnosti Vám Kancelář Soudu oznámí spisovou značku, pod kterou bude Vaše stížnost vedena. Toto číslo je třeba uvádět na každém Vašem dalším podání. Následně si může Soud vyžádat doplňující informace, dokumenty nebo upřesnění předmětu stížnosti. Kancelář Soudu však není oprávněná informovat o právním řádu státu, proti kterému je stížnost vedena, ani poskytovat právní rady ohledně výkladu a aplikace vnitrostátního práva.
16. Je ve Vašem vlastním zájmu, abyste promptně odpovídali na korespondenci Kanceláře Soudu. Případné průtahy, resp. nereagování na dopisy Soudu mohou být posuzovány jako projev nezájmu na projednání stížnosti Soudem. Pokud např. nedoručíte vyplněný formulář na stížnost v průběhu jednoho roku nebo v případě, že nebudete reagovat na následnou korespondenci Kanceláře Soudu, spis týkající se Vaší stížnosti bude skartován.
17. Pokud se domníváte, že se Vaše stížnost týká některého z práv zaručených Úmluvou nebo jejími Protokoly a že jste splnil výše uvedené podmínky, vyplňte podrobně a čitelně formulář na stížnost a doručte ho Soudu do šesti týdnů.
18. V souladu s článkem 47 Jednacího řádu Soudu **je nezbytné, aby ve stížnosti:**
- byl stručně shrnut **předmět stížnosti** a uvedeno, v čem stížnost spočívá;
  - bylo uvedeno **porušení** kterých práv zaručených Úmluvou je ve stížnosti namítáno;
  - popsány **vnitrostátní právní prostředky nápravy**, které byly využity;
  - uveden **seznam rozhodnutí** přijatých v dané věci obsahující datum přijetí každého rozhodnutí, název soudu, resp. jiného orgánu, který rozhodnutí vydal a též stručné **shrnutí obsahu samotného rozhodnutí**. K dopisu je třeba připojit úplné **kopie** těchto rozhodnutí. (Předložené dokumenty Vám

---

nebudou vráceny. Je proto ve Vašem vlastním zájmu předložit jen **kopie** a nikoliv originály dokumentů.)

19. Článek 45 Jednacího řádu Soudu vyžaduje, aby vyplněný formulář na stížnost byl **podepsaný** stěžovatelem nebo jeho právním zástupcem.
20. Pokud si nepřejete zveřejnění své totožnosti, je třeba, aby tato skutečnost byla výslovně uvedena a zdůvodněna, neboť jde o skutečnost, která není v souladu se stálou judikaturou a praxí Soudu, resp. přístupem veřejnosti k informacím a řízení před Soudem. Ve výjimečných a řádně odůvodněných případech může předseda Sekce povolit zachování **anonymity** stěžovatelů.
21. Pokud si přejete podat stížnost prostřednictvím **advokáta, komerčního právníka nebo jiného zástupce**, je třeba, aby k formuláři na stížnost byla připojena plná moc. Zástupce právnické osoby (obchodní společnosti, sdružení apod.) nebo skupiny osob musí předložit doklad o svém oprávnění příslušnou právnickou osobu nebo skupinu jednotlivců zastupovat. Pro podání stížnosti není nutné, aby měl případný zástupce právnické vzdělání. Nicméně v pozdějším stadiu řízení musí být zástupce stěžovatele, pokud v tomto směru nebyla udělena výjimka, advokátem nebo komerčním právníkem oprávněným vykonávat právnickou praxi v jednom ze států, které ratifikovaly Úmluvu. Advokát, resp. komerční právník musí alespoň pasivně ovládat jeden z oficiálních jazyků Soudu (angličtina nebo francouzština).
22. Soud neposkytuje **právní pomoc** ve formě příspěvku na výdaje spojené s vypracováním stížnosti advokátem nebo komerčním právníkem. V pozdějším stadiu řízení – pokud Soud rozhodne předat stížnost vládě příslušného státu a požádat ji o předložení písemného stanoviska – může Vám být poskytnuta bezplatná právní pomoc, nemáte-li dostatek prostředků na úhradu advokáta nebo komerčního právníka a za předpokladu, že poskytnutí bezplatné právní pomoci bude považováno za potřebné v zájmu zabezpečení řádného řízení.
23. Kancelář Soudu Vás upozorní na případné **zjevné překážky**, v jejichž důsledku by mohla být Vaše stížnost prohlášena za nepřijatelnou. Tyto mohou vyplývat z nesplnění podmínek přijatelnosti uvedených v článku 35 odst. 1–3 Úmluvy nebo též ze stálé judikatury a praxe Soudu týkající se interpretace Úmluvy v případech podobných Vašemu. V takovém případě máte možnost nadále nepokračovat ve Vaší stížnosti.
24. Pokud však nadále na své stížnosti trváte a splníte formální podmínky stanovené v článku 45 a 47 Jednacího řádu Soudu, stížnost bude **formálně zaregistrována**. V takovém případě Vám Kancelář Soudu oznámí registrační

číslo stížnosti, tj. číslo, pod kterým bude stížnost vedena v seznamu případů, které budou předloženy Soudu k projednání.

- 25.** Vaše stížnost bude projednána **bezplatně**. Kancelář Soudu Vás bude informovat o průběhu řízení, jež je v počáteční fázi písemné. Není proto nutné dostavovat se do sídla Soudu osobně.

Sdělení zpracoval sekretariát Soudu.

VYSVĚTLUJÍCÍ POZNÁMKA

určená těm, kteří budou vyplňovat formulář na stížnost podle článku 34 Úmluvy^{*)}

ÚVOD

Následující poznámky Vám mají pomoci při vyplňování formuláře Vaší stížnosti k Soudu. **Doporučujeme Vám nejdříve si tyto poznámky pozorně přečíst** a při vyplňování formuláře se k nim pro kontrolu vracet.

Vyplněný formulář bude Vaší stížností k Soudu podle článku 34 Úmluvy a zároveň hlavním podkladem pro projednání Vaší záležitosti Soudem. Je proto důležité, **abyste jej vyplnili přesně a úplně, i když budete opakovat informace, které jste již uvedli v předchozí korespondenci s Kanceláří Soudu.**

Formulář má devět částí. Je třeba je vyplnit všechny, a to tak, aby Vaše stížnost obsahovala veškeré informace požadované Jednacím řádem Soudu. V následujícím textu naleznete poznámky ke každé části formuláře. Na konci tohoto materiálu jsou uvedena ustanovení článků 45 a 47 Jednacího řádu Soudu.

JAK VYPLNIT FORMULÁŘ NA STÍŽNOST

- I. Strany** – článek 47 odst. 1 a), b) a c) Jednacího řádu (1 – 13)

Pokud se na Soud obrací ve stejné záležitosti více stěžovatelů, uveďte pro každého z nich požadované informace, v případě nutnosti na samostatném listu.

Stěžovatel si může určit svého zástupce. Takovým zástupcem může být advokát nebo komerční právník oprávněný vykonávat praxi v některém ze smluv-

---

^{*)} Formulář je otištěn ve zvláštním čísle Bulletinu advokacie – říjen 2000 (E. Hubálková: Stručná rukojeť českého advokáta k Evropské úmluvě o lidských právech) na str. 158 a násl.

---

ních států Úmluvy mající trvalé bydliště na území jednoho z nich, anebo jiná osoba schválená Soudem. Pokud je stěžovatel takto zastoupen, všechny potřebné informace týkající se zástupce musí být uvedeny v této části formuláře. Kancelář Soudu se pak bude obracet výhradně na zástupce stěžovatele.

II. Popis skutečností – článek 47 odst. 1 d) Jednacího řádu (14)

Skutečnosti, na které si stěžujete, popište jasně, podrobně a zároveň uceleně. Snažte se o chronologický popis událostí s uvedením přesných dat. Pokud se Vaše stížnost týká několika odlišných záležitostí (např. různých soudních řízení), popište každou z nich samostatně.

III. Uvedení namítaných porušení Úmluvy a/nebo protokolů a argumentů na podporu stížnosti – článek 47 odst. 1 e) Jednacího řádu (15)

V této části co nejpřesněji vysvětlete namítaná porušení Vašich práv **zaručených Úmluvou**. Uvedte ustanovení Úmluvy, kterých se dovoláváte, a vysvětlete, proč se domníváte, že skutečnosti uvedené v části II formuláře mají za následek porušení těchto ustanovení.

Některé články Úmluvy dovolují za určitých podmínek zásahy do výkonu zaručených práv (viz např. článek 5 odst. 1 písm. a) až f), jakož i druhý odstavec článků 8 až 11). Pokud se dovoláváte jednoho z těchto článků, měli byste vysvětlit, proč podle Vašeho názoru namítaný zásah do Vašich práv nebyl oprávněný.

IV. Prohlášení ve smyslu článku 35 odst. 1 Úmluvy – článek 47 odst. 2 a) Jednacího řádu (16 – 18)

V této části vyjmenujte všechny právní prostředky nápravy, které jste vyčerpali před národními orgány. Vyplňte všechny tři rubriky, a to jednotlivě pro každé namítané porušení Úmluvy. V rubrice 18. uveďte, zda máte k dispozici jiné prostředky nápravy, které jste dosud nevyčerpali. Pokud takový prostředek nápravy existuje, specifikujte ho (např. uveďte orgán, soudní či jiný, ke kterému jste se mohli odvolat) a vysvětlete, proč jste jej nevyužili.

V. Popis předmětu stížnosti a uvedení předběžných nároků na spravedlivé zadostiučinění – článek 47 odst. 1 g) Jednacího řádu (19)

V této části uveďte, co od řízení před Soudem očekáváte. Uveďte zároveň případné předběžné nároky na spravedlivé zadostiučinění, které byste chtěli uplatnit ve smyslu článku 41 Úmluvy.

VI. Prohlášení o řízení před jinými mezinárodními institucemi – článek 44 odst. 2 b) Jednacího řádu (20)

V této části uveďte, zda jste stejnou stížnost předložili jiné mezinárodní vyšetřovací nebo smírčí instituci. Pokud ano, uveďte náležité podrobnosti včetně

názvu orgánu, na který jste se obrátili, průběhu řízení před tímto orgánem a informací o přijatých rozhodnutích. Přiložte kopie těchto rozhodnutí a dalších příslušných dokumentů.

VII. Seznam příloh – článek 47 odst. 1 h) Jednacího řádu (zašlete výlučně kopie dokumentů, ne jejich originály) (21)

V této části uveďte rozsudky a jiná rozhodnutí, o kterých se zmiňujete v části IV a VI formuláře, jakož i další dokumenty, které chcete předložit Soudu jako důkazy (zápisy z jednání, svědecké výpovědi atd.). Předložte všechny dokumenty obsahující text a zdůvodnění rozhodnutí přijatých ve Vaší záležitosti. Zašlete však výlučně dokumenty, které přímo souvisejí s Vaší stížností k Soudu.

VIII. Prohlášení a podpis – článek 47 odst. 3 Jednacího řádu (22)

Podepisuje-li formulář stížnosti zástupce stěžovatele, je třeba k němu připojit zplnomocnění zástupce podepsané stěžovatelem (pokud takové zplnomocnění již nebylo Kanceláří Soudu předloženo).

Články 45 a 47 Jednacího řádu Soudu

Článek 45

(Podpisy)

1. Stížnosti podle článku 33 nebo 34 Úmluvy musí být podané písemně a musí být podepsané stěžovatelem nebo jeho zástupcem.

2. Pokud je stížnost podána nevládní organizací nebo skupinou osob, musí být podepsána osobami oprávněnými zastupovat tuto organizaci nebo skupinu osob. Příslušná Komora nebo Výbor rozhodne, zda stížnost byla podepsána oprávněnými osobami.

3. Pokud jsou stěžovatelé zastoupeni v souladu s článkem 36 Jednacího řádu Soudu, jejich zástupce musí předložit formulář plné moci vyhotovený v písemné formě.)

Článek 47

(Obsah individuálních stížností)

1. Pokud předseda Komory nerozhodne jinak, stížnost v souladu s článkem 34 Úmluvy musí být podána na formuláři, který je k dispozici v Kanceláři Soudu. Stížnost musí obsahovat:

-
- (a) jméno, datum narození, pohlaví, zaměstnání a adresu stěžovatele;
  - (b) jméno, zaměstnání a adresu případného zástupce;
  - (c) název státu – Vysoké smluvní strany Úmluvy, proti které je stížnost podaná;
  - (d) stručné shrnutí faktů;
  - (e) stručný popis namítaných porušení práv zaručených Úmluvou a relevantní dokumenty týkající se stížnosti;
  - (f) stručné prohlášení o splnění podmínek přijatelnosti (vyčerpání vnitrostátních opravných prostředků a dodržení šestiměsíční lhůty) stanovených v článku 35 odst. 1 Úmluvy;
  - (g) předmět stížnosti a případné nároky stěžovatele na spravedlivé zadostiučinění v souladu s článkem 41 Úmluvy;
a musí k ní být připojené:
  - (h) kopie všech relevantních dokumentů a zejména rozhodnutí příslušných orgánů týkajících se předmětu stížnosti.

2. Stěžovatelé dále musí:

- (a) poskytnout informace, zejména dokumenty a rozhodnutí zmíněné ve výše uvedeném odst. 1 písm. h), které umožní ověřit, zda byly splněny podmínky přijatelnosti stížnosti (vyčerpání vnitrostátních opravných prostředků a dodržení šestiměsíční lhůty) stanovené v článku 35 odst. 1 Úmluvy;
- (b) uvést, zda jejich stížnost byla, případně je zkoumaná v rámci jiného mezinárodního vyšetřovacího nebo smířčího řízení.

3. Pokud si stěžovatelé nepřejí zveřejnění své totožnosti, je třeba, aby toto výslovně uvedli a zdůvodnili tento postup, který není v souladu se stálou judikaturou a praxí Soudu, resp. přístupem veřejnosti k informacím a řízení před Soudem. Ve výjimečných a řádně odůvodněných případech může předseda Komory povolit zachování anonymity stěžovatelů.

4. Nesplnění požadavků výše uvedených odst. 2 a 3 může mít za následek, že stížnost nebude zaregistrována a přezkoumána Soudem.

5. Za datum podání stížnosti se zpravidla považuje datum oznámení, ve kterém stěžovatel alespoň ve stručné formě uvedl předmět své stížnosti. V odůvodněných případech však Soud může rozhodnout, že za datum podání stížnosti bude považované jiné datum.

6. Stěžovatelé jsou povinni informovat Soud o případné změně své adresy, jakož i o všech ostatních relevantních skutečnostech souvisejících s předmětem jejich stížnosti.

**PLNÁ MOC PRO ZASTUPOVÁNÍ V ŘÍZENÍ
PŘED
EVROPSKÝM SOUDEM PRO LIDSKÁ PRÁVA**
(Článek 36 Jednacího řádu Soudu)

Stížnost č.:

PODEPÍŠE STĚŽOVATEL (STĚŽOVATELKA)

Podepsaný (podepsaná)

Příjmení:

Jméno:

Adresa:

Telefonní číslo:

Číslo faxu:

tímto uděluji plnou moc pro zastupování v řízení před Evropským soudem pro lidská práva:

Příjmení:

Jméno:

Adresa:

Telefonní číslo:

Číslo faxu:

.....

(místo, datum a podpis stěžovatele)

PODEPÍŠE ZPLNOMOCNĚNÝ ZÁSTUPCE

Podepsaný (podepsaná)

Příjmení:

Jméno:

Adresa pro doručování korespondence:

Telefonní číslo:

Číslo faxu:

Údaje o bankovním spojení (pokud je to možné, připojte i kopii dokumentu s údaji potřebnými pro uskutečnění bankovního převodu na Váš účet)¹

Název banky:

Číslo pobočky:

Adresa pobočky:

Číslo účtu:

potvrzují:

- že jsem advokátem / komerčním právníkem² oprávněným vykonávat praxi v jednom ze států Vysokých smluvních stran Úmluvy a že mám trvalé bydliště v jednom ze států Vysokých smluvních stran Úmluvy;
- že přijímám výše uvedenou plnou moc za předpokladu, že předseda Soudu povolí (pokud to bude potřebné, abych zastupoval (zastupovala) stěžovatele)².

Přeji si vést korespondenci v angličtině / francouzštině² (Článek 34 odst. 3 Jednacího řádu Soudu).

.....
(místo, datum, podpis zplnomocněné osoby)

¹ Za účelem převodu částek, které mohou být případně vyplaceny stěžovateli (stěžovatelům).

² Nehodící se škrtněte.

Informace o chystaném britsko/českém advokátním semináři

Česká advokátní komora se v rámci dlouhodobé spolupráce s britskou The Law Society zabývá **přípravou dvoudenního semináře ve dnech 18. a 19. října**, který by měl být rozdělen do dvou tematických celků:

- implementace směrnic, které v Evropské unii ovlivňují režim výkonu advokacie, jako jsou směrnice o advokátních službách, uznávání diplomů a zejména o usazování cizích advokátů,
- elektronický obchod.

V rámci prvního tématu je seminář připravován také ve spolupráci s Německou advokátní komorou.

Jde sice v zásadě o bilaterální spolupráci, ale není vyloučeno, že se semináře zúčastní i zástupci advokací států střední a východní Evropy. Jejich zájem v současné době zkoumá britský organizátor.

Abychom zjistili zájem advokátní veřejnosti o tato témata a vlastní pozvánky pak směřovaly k těm skutečně zainteresovaným, uvítáme, když se v případě zájmu obrátíte *pokud možno ihned po obdržení tohoto čísla Bulletinu advokacie* na odbor mezinárodních styků ČAK, pí Sedláčkovou, tel. 2491 3606, fax 2491 4386, e-mail: sedlackova@cak.cz. Účastnický poplatek se neočekává, anglicko/české tlumočení bude zajištěno.

JUDr. Jana Wurstová

Pro Bulletin advokacie nakreslil Lubomír Lichý